

Ma Matyu

Ama Rhäväksäs

Ma Matyu di ama Judaqa näkt aa lat mudu di qat dräm gät ta ama takes nage ama ruvek bä ba ama Romgäna. Näkt ma Jisas ka mes ka bä qa met daqule aa lat bä qa män i ak na qa nämäni ama ngärhäqyisem da udiom na rha ama ngangda bä äkt i qa di qa lu iarhongäkt moe qärqärhong i aurha Engeska qa mualat nä irhong. Ma Mak kä nä ma Luk di in des ma Matyu i ma Livai vä ina abuqem.

Ma Matyu qa säm bä rhakt täkt aa abuk iva bä ba ama Judaqäna qärrarhani i rhat dräm ama enge va Ma Mru Ngät Ama Rharesbane qärangätäni i ngät tamän sävät iarhongäkt kärqärhong iva irhong ngät täranas nasot. Qaku qa rhäväksäs sävät ama Judaqäna arha qärhong. Näkt ka märhamän ma ama rhäqäp nä imek sävät ma Ngämuqa aa Muräkt nage ma Moses. Ma Matyu di qaku nani a qa iva qat tes ma Ngämuqa aa ngärhipki.

Qa säm ivakt iva ama Judaqäna rhi lu i ma Jisas di ma Kraiskärakni i mudu rha säm iva qa rhän nämäni rha. Dä soknga ma Matyu qa säm ama qoengitnäk nasot a ne bä sävät ma Jisas iva qa rhuqunäga vät a rha i ma Jisas di sa qa män nämäni ma Devit aa enevaqi.

Rhakt täkt ama abuk kit täväksäs sävät ma Jisas i qa di ma Kraiskärakni i mudu rha säm iva qa rhän nämäni rha. Dä soknga ma Matyu qa säm ama qoengitnäk nasot a ne bä sävät ma Jisas iva qa rhuqunäga vät a rha i ma Jisas di sa qa män nämäni ma Devit aa enevaqi.

märhamän bät tom dakt ama qäväläm i rhäkмамär. Vä ma Matyu aa abuk di qat tamän sävät ama däpguamek na ngät ama vänbon dä ama däpguamek na ngät ama siqutsiqut näkt ama ngärhäqyet da unmem ama enge na ama siqut näkt sävät ama ngärhäqyet da udiom ama märän. Ma Matyu qosaqi qa säm sävät ama ngärhäqyet na ngät ama rhisu sävät ma Ngämuqa aa Muräktpäм.

Ama Qävälap Nasot A Ne

Rha Sa Ma Jisas Dä Aa Narhoer Ngät Aa Qoeo (1-2)

Ma Jisas Aa Siqutsiqut Dä Aa Baptais (3-4:11)

Ma Jisas Ka Nasäng Na Aa Lat E Vät Ama Ngärhäktka Ma Galili (4:12-14:12)

Ma Jisas Kat Tet Nae Ma Galili (14:13-17:21)

Ma Jisas Aa Dängdängini Na Ngät Aa Lat E Ma Galili (17:22-18)

Ma Jisas Aa Lat E Ma Judia Dä E Ma Perea (19-20)

Ama Tadenas Iva Savuk Nani Ma Jisas Aa Tñäpki (21-27)

Ma Jisas Ka Märanas Nämät Ama Tñäpki (28)

Ama Qoengitnäk Nasot A Ne Bä Säväт Ma Jisas (1:1-17/ Luk 3:23-38)

¹ Ama abuk sä ma Jisas ma Kraiss aa mamäkkäna qäarak i ma Devit aa emga näkt ma Abraham aa emga na qa.

² Ma Abraham di aa emga ma Aisak näkt ma Aisak di aa emga ma Jekop näkt ma Jekop di aa emga ma Juda qä na aa matpek dä aa läktpek.

³ Näkt ma Juda di aa imiom ma Peres kä nä ma Sera nävät ma Tamar. Näkt ma Peres di aa emga ma Hesron näkt ma Hesron di aa emga ma Ram.

⁴ Näkt ma Ram di aa emga ma Aminadap näkt ma Aminadap di aa emga ma Nason näkt ma Nason di aa emga ma Salmon. ⁵ Näkt ma Salmon di aa emga ma Boas nävät ma Rahap näkt ma Boas di aa emga ma Obet nävät ma Rut näkt ma Obet di aa emga ma Jesi. ⁶ Näkt ma Jesi di aa emga ma Devit kârak i ama vitnaqa na qa.

Näkt ma Devit di aa emga ma Solomon nävät ma Uraia aa egutki. ⁷ Näkt ma Solomon di aa emga ma Rehoboam näkt ma Rehoboam di aa emga ma Abiya näkt ma Abiya di aa emga ma Asap. ⁸ Näkt ma Asap di aa emga ma Jehosafat näkt ma Jehosafat di aa emga ma Joram näkt ma Joram di aa emga ma Usia.

⁹ Näkt ma Usia di aa emga ma Jotam näkt ma Jotam di aa emga ma Ahas näkt ma Ahas di aa emga ma Hesekia. ¹⁰ Näkt ma Hesekia di aa emga ma Manase näkt ma Manase di aa emga ma Amos näkt ma Amos di aa emga ma Josaia. ¹¹ Näkt ma Josaia di aa emga ma Jekonia qä na aa matpek dä aa läktpek pät ama qäväläm gärqomni i sa ama ulaqimärharhärhäkt nae ma Babilon da rut na rha nae bä sämät ama värhäm ama mor äm ma Babilon.

¹² Bä nasot toqoräkt i sa rha met sämät ma Babilon di ma Jekonia di aa emga ma Sealtiel näkt ma Sealtiel di aa emga ma Serubabel. ¹³ Näkt ma Serubabel di aa emga ma Abiut näkt ma Abiut di aa emga ma Eliakim näkt ma Eliakim di aa emga ma Asor. ¹⁴ Näkt ma Asor di aa emga ma Sadok näkt ma Sadok di aa emga ma Akim näkt ma Akim di aa emga ma Eliut.

¹⁵ Näkt ma Eliut di aa emga ma Eleasar näkt ma Eleasar di aa emga ma Matan näkt ma Matan di aa emga ma Jekop. ¹⁶ Näkt ma Jekop di aa emga ma Josep kârak i ma Maria arha egutka na qa qârakt i sa qia sa ma Jisas kârak i rhat tes ka i ma Kraiss.

¹⁷ Bâ äkt i ama qoengitnäk moe mänasäng in-amäk nävât ma Abraham bâ sävât ma Devit di ama ngârhäqyisem da levaet nä itnäk näkt nävât ma Devit bâ sävât iomäkt ama qäväläm gârqomni i sa rha met sämât ma Babilon di ama ngârhäqyisem da levaet ama qoengitnäk näkt nävât iomäkt ama qäväläm gârqomni i sa rha met sämât ma Babilon bâ sävât ma Kraiss* di ama ngârhäqyisem da levaet ama qoengitnäk.

Ma Maria Qia Sa Ma Jisas Ma Kraiss
(1:18-25 / Luk 2:1-7)

¹⁸ Bâ ama sameng sävât ma Maria i sa qia sa ma Jisas ma Kraiss di rhoqortäqyia, i nga rhoqoräkt i aa nanäk ma Maria di sa rha mumänaris pät a qi iva qia rhät ma Josep† bâ qoki as kaku in mas gem ne dap sa at sarebäm nävât ama Qloqaqa ama Qumärqumärqa. ¹⁹ Dâ arha egutka ma Josep kârak i ama räkt ka ama ruqa na qa di qaku nani a qa iva qä sämäqlu na qi bâ qa muräkt iva qä qutmäs a qi i qaku nani a qa iva qunäga sä qi ge ama ruvek.

²⁰ Sokt di nga rhoqoräkt i qat tu aa snäng sävât tärhong däkt di nak päs da ama ensel nage ma Engeska ma Ngämuqa gem ga da ama masirhämgi

* **1:17** ma Kraiss Na ama Judaqäna arha enge di rhakt täkt ama ngârhipki di rhoqortäqyia, “ma Mesaia.” † **1:18** sa rha mumänaris pät a qi iva qia rhät ma Josep Rhoqoräkt di rhoqor qre i sa in mät a ne da ama ruvek arhä saqong.

arha ron bä qä qoar toqortäqyia, “Josep, ma Devit aa emga na nge, qale ngit len iva ngia rhät ma Maria iva gia egutki na qi inguna iaqäkt ama rhoemga qäarak i sa at sarebäm na qa di qa nävät ama Qloqaqa ama Qumärqumärqa. ²¹ Bä va qi sa ama rhoemga dä va ngia rhes aa ngärhipki i ma Jisas inguna qa diva qa rhumaiar aa ruvek nämät arha vuirhong.”

²² Rhangät täkt ama lat moe di sa ngä märanas ivakt iva rhäkмамär nä iangärhäkt ama enge qarängätни i sa ma Engeska ma Ngämuqa qa märhamän mät akni aa vämginaqa rhoqortäqyia,

²³ “As ngäni lu i ama säs ki ama evopki diva at sarebäm bä va qi sa ama rhoemga dä va rha rhes aa ngärhipki i ma Imanuel”

i iaqyäkt ama ngärhipki di at tarimini rhoqortäqyia, ma Ngämuqa di qale qa qä na ut.

²⁴ Bä nga rhoqoräkt i ma Josep ka rhäqäm nämät ama mänäpki dä sa qa mualat parhäm ama ensel nage ma Engeska aa enge bä ba qa i qa mät a qi iva aa egutki na qi ²⁵ sokt di qaku in mas kä na qi bä dängdäng doqoräkt i sa qia sa ama rhoemga. Dä qa mes aa ngärhipki i ma Jisas.

2

Ama Mädram Da Ama Gamoe Rha Män

¹ Vät ama qäväläm gärqomni i ma Herot kat turäkt i ama vitnaqa na qa di nasot i ma Jisas aa nanäk kia säl a qa e mät ama värhäm ama gaini na äm ma Betlehem bät ama ngärhäkka ma Judia di nak ama mädräm da ama gamoe rha män näsäng ama

qunäga aa qamäs bä sämät ma Jerusalem ² i rhi snanbät toqortäqyia, “Iaqäkt kärak i sa aa nanäk kia säl a qa i ama Judaqäna arha vitnaqa na qa di qa qoe nai? Inguna sa ut lu aa qaega rhoqoräkt i qa sek mes bä sa ut män ivakt iva urhi ansäs sagem ga.”

³ Bä nga rhoqoräkt i ama vitnaqa ma Herot ka nari rhoqoräkt dä qa qä na ama Jerusalemgäna moe di qänäskänes ta masirhat. ⁴ Bä äkt i qa västämne na ama priskäna ama moräs na rha rhi na ama Skraipkäna bä ba ama ruvek moe bä qa qyarmät na rha mamär sävät ma Kraiss iva aa nanäk ki säl a qa qoe.

⁵ Dä rha qoar na qa rhoqortäqyia, “E ma Betlehem bät ma Judia inguna sa akni ma Ngämuqa aa vämginaqa qa säm doqoräkt toqortäqyia,

⁶ “Bä ainge ma Betlehem
 bät ama ngärhäkka ma Juda
 di nak kaku ama gaini na nge mamär
 mänguräp ama tpäskinarha e vät ma Juda
 inguna näväm nge
 diva akni ama tpäskinaqa qa rhän
 gäarak iva qät lu vät gua ruvek
 ama Israelqäna mamär.’ ”

⁷ Nasot dä ma Herot ka rhäkne nani ama mädräm da ama gamoe ma ama up bä qa qyarmät na rha iva rhi qoar na qa i sa vuk sa ama qaega qäsnia.
⁸ Dä qa rhäk na rha sae ma Betlehem i qä qoar na rha rhoqortäqyia, “Ngän det bä ngäni ñäm mamär nani ama rhoemga bä nga rhoqoräkt i sa ngän män bät a qa dä va ngän dän sagem ngo sa ama enge

ivakt iva qosaqi ngo di mamär vät a ngo iva ngua rhän bä ngu ansäs sagem ga.”

⁹ Nasot i sa rha nari ama vitnaqa aa enge dä rha met näva arha iska. Bä nak iaqäkt ama qaega qärak i sa qre rha lu qa i qa sek mes bä qa met pa arhä qamäs bä dängdäng i qa mair daver ama ivärhäs äkt i ama rhoemga qa e. ¹⁰ Bä nga rhoqoräkt i rha lu ama qaega dä rhi qok masirhat bä arhä märmärgem di ama mor ngät mamär.

¹¹ Dä rha met säva ama vätka bä rha lu qa rhoemga i qale qa qä na aa nanäk ma Maria dä arpus na rha samäk bä rhi nänsäs sagem ga. Näkt nasot dä rha rharmät arhä qärhong na ama mämägän ama vit na ngät bä rha von ga rha ama vänbon na ama gol dä na ama frankinsens dä na ama mir. ¹² Sa evär däm da säva arhä ivärhäs maräkt näva akni ama iska inguna sa rha rha ama mugem da ama masirhämgi arha ron iva qale evär däm da sae sage ma Herot.

Rha Ang Masirhat Sävat Ama Ngärhäktka Ma Isip

¹³ Bä nga rhoqoräkt i sa ama mädräm da ama gamoe rha met nae di nak ama ensel nage ma Engeska vuk sä qa ge ma Josep da ama masirhämgi arha ron dä qa qoar na qa rhoqortäqyia, “Ngia rhäranas bä ngi rha ama rhoemga qä na aa nanäk bä ngäni ang sae ma Isip näkt pa qale ngän e bä dängdäng i ngu qoar na nge inguna sa qorhäs iva ma Herot kä ñäm nani qa rhoemga ivakt iva qä veng ga.”

¹⁴ Dä ma Josep ka märanas bä qa rha ama rhoemga qä na aa nanäk näp bängagi bä rha met

sae ma Isip. ¹⁵ Bã qale rha äkt bã dängdäng i sa ma Herot ka ñäp. Rhangät täkt ama lat divakt iva rhäkмамär nä iangärhäkt ma Engeska aa enge qärangätни i sa qa märhamän bät a ngät nämät aa vämginäqa rhoqortäqyia, “Sa ngua mes ngua emga nae nävä ma Isip.”

Ma Herot Ka Veng Ama Rhoes

¹⁶ Bã nga rhoqoräkt i sa ma Herot ka lu i sa ama mädräm da ama gamoe rha iras täm ga dä nasot dä qar qur masirhat dä qa rhäk na ama ulaqimärharhärhäkt bã rha veng ama rhoes ama gamoe moe e mät ma Betlehem bã qosaqi vät ama ngärhäkka moe namet a äm gärrarhani i arhä quiaiom di ama udiom bã rhänavuk parhäm ama rhodäm gärangätни i sa qa rha ngät mamär nage ama mädräm da ama gamoe. ¹⁷ Di rhoqoräkt di sa rhäkмамär na ama enge qärangätни i sa ama vämginäqa ma Jeremaia qa märhamän bät a ngät toqortäqyia,

¹⁸ “Sa rha nari akni ama eguinga e ma Rama i na ama näknoqi dä ama muqäia masirhat. Ma Rasiel qit nok nani at toes dä sa qia mer tit sämbulap täm gi inguna ama rhoes di sa qäbäs na rha.”

Evär Däm Da Sae Ma Nasaret

¹⁹ Sökt di nga rhoqoräkt i sa ma Herot ka ñäp di nak puk sa akni ama ensel nage ma Engeska da ama masirhämgi arha ron ge ma Josep e vä ma Isip ²⁰ i qä qoar toqortäqyia, “Ngia rhäranas bã ngi rha ama rhoemga qä na aa nanäk bã ngän det sävät

ama ngärhächtka ma Israel inguna iarhakt kärarhae i sa rha siqut iva rhi veng ama rhoemga di sa rha ñäp.”

²¹ Bä nasot dä qa märanas i qät ta ama rhoemga qä na aa nanäk bä rha met sävät ama ngärhächtka ma Israel. ²² Sökt di nga rhoqoräkt i qa nari i ma Arkelaus di qat turäkt e ma Judia i sa qa rha aa mamäk ma Herot aa släqyäs dä ma Josep kät len gä namet sae. Dä qa rha ama mugem da ama masirhämgi arha ron iva qale qä namet e bä äkt i qa met sävät ama ngärhächtka ma Galili. ²³ Bä qa met bä qat tas e mät ama värhäm ama gaini na äm gärqom i rhat tes äm i ma Nasaret ivakt iva rhäkmmär na ama enge qarängätni i sa ama vämginarha rha märhamän bät a ngät toqortäqya, “Va rhat tes ka i ama Nasaretka na qa.”

3

Ma Jon Ama Baptais Kät Täckmu Na Ama Iska (3:1-12 / Mak 1:1-8 / Luk 3:1-18 / Jon 1:19-28)

¹ Vät iangärhächt ama qunäng dä ma Jon ama Baptais ka män bät ama qräk dä bäs ama ivärhäs e ma Judia i qä sameng doqortäqya, ² “Ngäni näpgoer na nas inguna iaqäkt na rhävuk aa Muräktpäm di sa nga e glaqot.”

³ Inguna ma Jon di iaqäkt kärak i sa ma Aisaia ma Ngämuqa aa vämginaqa qa märhamän sävät a qa rhoqoräkt i sa qa qoar toqortäqya,

“Ama eguinga qät näs
pät ama ivärhäs ama qräk dä bäs toqortäqya,
‘Ngäni rhäkmu na ama iska
nanokt ma Engeska

i ngäni slaräkt na ama is nanokt ka.' ”

⁴ Bä ma Jon aa boi qärangätni i qat don mät ngät di na ama kamel aa qäseng näkt kät kop mäni nas na ama saunga na ama släktka aa ngädäga dä aa tmäs di ama mes dä ama mäsu näva urqi.

⁵ Vät iomäkt ama qäväläm di ama ruvek nae ma Jerusalem dä iarhakt moe nae ma Judia dä nävät ama ngärhäktka rhage rhage na ama rigi ma Jordan moe di sa rhat dän sagem ga ⁶ bä rhi sameng irhäm mes sa arha vuirhong bä qä baptais pät a rha mäni ama rigi ma Jordan.

⁷ Sokt di nga rhoqoräkt i ma Jon ga lu ama rhäqäp na rha ama Farisiqäna dä ama Sadyusiqäna i rhat dän iva nani ama baptais dä qa qoar na rha rhoqortäqyia, “Aingän gärrahae i ama guläñgi na ama uiuvärhirhong na ngän gärrärhongni i irhong ngärhit kut na ama qänogi, sa auge qa qoar na ngän i mamär iva ngäni ingis ma Ngämuqa aa uraqi ama mor qi qäaraktni iva nasot dä qia rhän? ⁸ Mamär iva ngäni sa ama gavam nävät angäna lat i ngän näpgoer na nas. ⁹ Bä qale ngän du angän snäng iva ngäni qoaräs na ne i, ‘Ma Abraham di aut mamäk na qa’ inguna ngu qoar na ngän i nak kop mamär vät ma Ngämuqa iva qä näpgoer nä rhaerhangät ama dui bä va ngä rhän i ama rhoes bä bä ma Abraham. ¹⁰ Sa qäqi rhäkt di sa akni qa rhäkmu na nas sa ama apem iva qä nasäng i qät tap säng ama ngämung na qi. Dä ama ngämung moe qärangätni i sa qaku ngärhit sa anga mär ngät anga gavam diva rhit täpmät na ngät samäk bä rhit don na ngät sämät ama mudäbäs.

¹¹ “Sa ngu baptais pät a ngän na ama rigi inguna nävät angäna lat i ngän näpgoer na nas sokt di iaqäkt kärak iva dängdäng na qa nasot a ngo di aa grot ngä vit pät gu grot angät tpäs dä aa sandal di ngo di qaku ama märqa na ngo iva qäqi ngut ta ngät. Qa diva qä baptais pät a ngän na ama Qloqäqa ama Qumärqumärqa dä na ama mudämgi.
¹² Sa qa rhäkmu na nas iva qä rharmeng da ama tmäs näva ama qlanäga dä va qä rharmeng da ama tmäs bä qa rhon sä ngät säva vät dap pa qä rhon na ama qlanäga sämät ama mudam gärangätni i sa qaku mamär vät aung iva qä naveng bät a ngät.”

Ma Jon Ga Baptais Pät Ma Jisas
(3:13-17 / Mak 1:9-11 / Luk 3:21-22)

¹³ Dä nasot dä ma Jisas ka män nae ma Galili bä sämäni ama rigi ma Jordan sage ma Jon ivakt iva ma Jon gä baptais pät a qa. ¹⁴ Bä ma Jon di vadi mai qaku qä narhares pät aa rhäng iva qa rhualat toqoräkt i qä qoar toqortäqyia, “Ngut läk nani ama baptais nagem nge sokt di nak ngiat dän nani ama baptais nagem ngo.”

¹⁵ Sokt di ma Jisas ka muvät pät a qa rhoqortäqyia, “Mamär iva rhäkt diva rhoqoräkt inguna iangärhäkt ama lat di ama märäm ivakt iva uni rhäkmamär na ama räkt ngät ama lat moe.” Dä ma Jon ga rhares iva qä baptais pät ma Jisas.

¹⁶ Bä nga nasot i ma Jisas ka rha ama baptais dä vuk sä qa namäk masägos näva ama rigi dä

nak ama usäpki qia qang ba qa* bä qa lu ma Ngämuqa aa Qloqaqa i arhar sä qa i qa rhoqor ama simängaqa bä qa muqun bät a qa. ¹⁷ Dä nak ama eguinga näda ama usäpki arha ron ga qoar i, “Rhak täkt di ngua emga qarak i sa gua snäng bät a qa qarak i sa märmär gem ngo masirhat nävät a qa.”

4

Ma Jisas Aa Siqutsiqut

(4:1-11 / Mak 1:12-13 / Luk 4:1-13)

¹ Nasot dä ama Qloqaqa qa er nanokt ma Jisas sävät ama ivärhäs ama qräk dä bäs ivakt iva ma Sämgä qä siqut na qa. ² Bä vät ama ruiom ama udiom ama qunäng dä ama ruiom ama udiom ama bängang dä qa meranot bä nasot dä anoeng mä qa. ³ Dä ama ruqa qarak i qat dräm gä siqut na ama ruvek ka män bä qa qoar nä ma Jisas toqortäqyia, “Ngakt bä ma Ngämuqa aa emga na nge dä mamär iva ngi qoaräs nä rhärhangät täkt ama dui iva ngä rhän i ama bretkäna.”

⁴ Sokt di qa muvät toqortäqyia, “Ma Ngämuqa aa enge qärangättni i sa rha säm a ngät di ngät tamän doqortäqyia,

“ ‘Ama ruvek diva rhat däqäm di qaku sokt da ama
bret
dap kinak pa rhat däqäm nävät ama enge moe
qärangättni i ngät dân nämät ma Ngämuqa aa
vämgi.’ ”

* **3:16** ba qa Ma Matyu qa säm dakt täkt aa abuk näkt nasot ama qäväläm ama qot äm dä arhani ama ruvek di rha säm ma Matyu aa enge i qoki rhoqorne dap taerhom däkt ama qängärini angät käväläm di arhani nävät a rha di sa qaku rha säm a äm sae.

⁵ Nasot dä ma Sämga qa artäm sä qa sae sämät ama qumärqumär äm mamär ama värhäm ma Jerusalem näkt ka qoar nä ma Jisas bä qa mair tävuk da ama ansäspämgi ama mor qi at täväs mamär. ⁶ Näkt ma Sämga qa qoar na qa rhoqortäqyia, “Ngakt bä ma Ngämuqa aa emga na nge dä ngi rhon na nas mane inguna ma Ngämuqa aa enge qärangätni i sa rha säm a ngät di ngät tamän doqortäqyia,

“ ‘Va qa rhuräkt bä ba aa enselqäna
sävät a nge’

dä qosaqi

“ ‘Va rhi sek mä nge
na arhä rhäkt
i varis ngi nanguñ
gi nga qäraet mäni anga duiqa.’ ”

⁷ Dä ma Jisas ka qoar na qa rhoqortäqyia, “Qosaqi rha säm ama enge qärangätni i ngät tamän doqortäqyia, ‘Qale ngi siqut nä ma Engeska gi Ngämuqa.’ ”

⁸ Nasot dä ma Sämga qa er nanokt ka säda ama uiu qi mamär ama damgi at täväs bä qa qur ma Jisas ta ama muräktpäm moe vät ama ivätki ngä na angät murhämeska. ⁹ Näkt ma Sämga qa qoar nä ma Jisas toqortäqyia, “Va ngu von nge rha rhärhangät täkt moe qrekt bä ngi an dä gi quum sä nas bä ngi von dä gi qutdrir sagem ngo.”

¹⁰ Dä ma Jisas ka qoar na qa rhoqortäqyia,
 “Sämga, ngia rhet! Inguna sa rha säm ama enge
 qärangätni i ngät tamän doqortäqyia,

“Mamär iva ngi nänsäs sage ma Engeska gi
 Ngämuqa
 bä va sokt ka qäarak iva qale nge va aa rem.’ ”

¹¹ Dä ma Sämga qa met daqule qa dä nak ama
 enselqäna rha män bä rhat tatnärhäm ga.

*Ma Jisas Ka Nasäng Na Aa Lat Bä Bä Ma
 Ngämuqa*

(4:12-17/Mak 1:14-15/Luk 4:14-15)

¹² Bä nga rhoqoräkt i sa qa nari i sa rha mu
 ma Jon ba ama tpäskiarharhäng dä qa met sae
 ma Galili. ¹³ Näkt ka met nae ma Nasaret bä
 qa met bä sämät ama värhäm ama mor äm ma
 Kaperneam bä qat tas e qärqomni i qale läm bät
 ama namuqa aa väm e va ma Sebulun dä ma
 Naptali in ngärhäqyiom. ¹⁴ Iangärhäkt ama lat
 divakt iva rhäkmamär na ama enge qärangätni i sa
 ama vämginaqa ma Aisaia qa märhamän bät a ngät
 toqortäqyia,

¹⁵ “Vät ama ngärhäqyiom i ma Sebulun
 dä ma Naptali di
 ama iska qat tet parhäm ama namuqa aa rhäkt
 tage na ama rigi ma Jordan.
 Bä e vät ama ngärhäktka ma Galili
 di ama Jentailqäna

¹⁶ qärrarhani i sa qale rha
 va ama bängangit angät tpäs
 di sa rha lu

akni ama neraqa ama mor qa
 dä bä bä iarhakt kärarhae i qale rha
 vät ama ivärhäs kärqosni i ama tñäpki qia ong
 da
 di sa irige sa ama neraqa
 sävät a rha.”

¹⁷ Mänasäng na äkt dä ma Jisas ka nasäng iva
 qä sameng i qä qoar toqortäqyia, “Mamär iva
 ngäni näpgoer na nas inguna iaqäkt na rhävuk aa
 Muräktpäm di sa nga e glaqot.”

*Ma Jisas Ka Mes Ama Narhoer Ta Ama
 Mudäsaqongda*

(4:18-22 / Mak 1:16-20 / Luk 5:1-11 / Jon 1:35-42)

¹⁸ Bä vät ama qäväläm gärqomni i ma Jisas kat
 tet pät ama namuqa ma Galili* aa rhäkt dä qa lu
 ama ruiom ama sägiom ma Saimon gäarak i rhat tes
 ka i ma Pita qä nä aa lätkka ma Andru i init don
 na ama väiuqi va ama namuqa inguna iom di ama
 väiumärhindäkt. ¹⁹ Dä qa qoar na iom doqortäqyia,
 “Ini ang bä init päs gua rhäng bä va ngu su en iva
 ini rhar sa ama ruvek i rhoqor ma i ini rhar sa ama
 rhinäm.” ²⁰ Dä in märanas masägos daqule in bäiu
 bä in met nasot ma Jisas.

²¹ Dä qa met na äkt bä qa lu aiomni ama sägiom
 ma Jems ma Sebedi aa emga qä na aa lätkka ma
 Jon i qali liom mät ama mlauski ge in mamäk ma
 Sebedi i ini masartäm mät ama lek pät in bäiu. Dä

* **4:18** ama namuqa ma Galili Rhak täkt ama namuqa di qaku na
 ama rigi ama valak mät ki dap ka di qa na ama rigi mamär. Aa
 uiuvät di ama ruqa ama rhäk tam ga da sägäk ama kilomitaqäna
 bä aa uiuvät mana namuk di ama ngärhäqyisem da dävauing ama
 kilomitaqäna.

ma Jisas ka mes iom. ²² Dä in met daqule ama mlauski dä in mamäk masägos bä in met nasot a qa.

Ma Jisas Ka Sameng Bä Ba Ama Mor Ngät Ama Gulañ Na Ama Ruvek
(4:23-25 / Luk 6:17-19)

²³ Bä qa met e vät ma Galili moe bä qä su va arhä mämaïrväm dä qä sameng na ama sameng ama mär ngät sävät ama Muräktpä m näkt kat tumäräspät nämät ama räm moe qärangät ni i maos maos na ngät dä ama märän moe mä nguräp ama ruvek. ²⁴ Bä äkt i aa ngärhipki qia met namet ama ngärhätkka ma Siria moe dä ama ruvek ta män sa ama räm givärharha moe sagem ga. Sa rha män sä iarhakt kärarhae i arha räm maos maos dä ama ruan dä qärarhani i ama iaus ngärhit täk pät a rha dä qärarhani i sa guani na rha dä ama ngäñäpärharha bä qa mumäräs pät a rha.

²⁵ Dä ama mor ngät ama gulañ na ama ruvek ta met nasot a qa nae ma Galili dä nämät ama värhap ama ngärhäqisem na ap dä nae ma Jerusalem dä nae ma Judia dä nae närhage na ama rigi ma Jordan.

5

Ma Jisas Ka Sameng Mäni Ama Damgi

¹ Bä nga qa lu ama gulañ na ama ruvek dä qa met savono sämäni ama damgi bä nga rhoqoräkt i sa qa muqun dä aa mudäsaqongda rha män sagem ga.

*Angätni Ama Lat Kärangätni I Sa Qale Ma
Ngämuqa Aa Modämne Vät A Ngät
(5:2-12 / Luk 6:20-23)*

² Dä qa nasäng iva qä su rha i qä qoar to-qortäqyia,

³ “Ma Ngämuqa aa modämne di sa nga e ge iarhakt kärarhae i rhit läk pät ama qloqaqa aa qäge inguna rha diva bä ba rha nä iaqäkt na rhävuk aa Muräktpäm.

⁴ “Ma Ngämuqa aa modämne di sa nga e ge iarhakt kärarhae i rhit nok. Rha diva ma Ngämuqa qä säm ama bulap sävät arha iar.

⁵ “Ma Ngämuqa aa modämne di sa nga e ge iarhakt kärarhae i ama bulap ta ama ruvek na rha. Rha diva bä ba rha na ama ivätki.

⁶ “Ma Ngämuqa aa modämne di sa nga e ge iarhakt kärarhae i anoeng mä rha dä aqäsäk ta nani ama räkt ngät ama lat. Rha diva qä rhäqäp ta bä va mamär na rha.

⁷ “Ma Ngämuqa aa modämne di sa nga e ge iarhakt kärarhae i rhir qur arhani rha ama lavuqi. Rha diva qär qur a rha rha ama lavuqi.

⁸ “Ma Ngämuqa aa modämne di sa nga e ge iarhakt kärarhae i ama qumärqumär arhä snängaqa. Rha diva rhi lu qa.

⁹ “Ma Ngämuqa aa modämne di sa nga e ge iarhakt kärarhae i rhat tu ama bulap mänguräp arhani. Rha diva qat tes ta i aa es na rha.

¹⁰ “Ma Ngämuqa aa modämne di sa nga e ge iarhakt kärarhae i ama ruvek ti sangäm na rha rho-qoräkt i rhat tualat na ama räkt ngät ama lat. Rha diva bä ba rha nä iaqäkt na rhävuk aa Muräktpäm.

¹¹ “Ma Ngämuqa aa modämne di sa nga e gem ngän gre i sa arhani rhat tamän mava na ngän dä rhi sangäm na ngän mavängam dä rhat tamän na ama vu ngät ama enge moe maos maos mavängam sävät a ngän inguna nävät a ngo. ¹² Mamär iva märmär gem ngän bä ngäni qok inguna angän ditsek di ama mor ngät da ama usäpki arha ron inguna sa ama ruvek ta sangäm na ama vämginarha mavängam doqoräkt kärarhae i sa mudu rha män ba angän gamäs.

Ama Qyiräpki Dä Ama Neraqa

(5:13-16 / Mak 9:50 / Luk 14:34-35)

¹³ “Aingän di ama qyiräpki na ngän bä ba ama ruvek nämäni ama ivätki sokt di ngakt bä sa rhäksot na ama qyiräpki at märmät dä ngu lu va saqi as arha anga märmät ngä rhän doqor mäniekt? Qi di sa qaku mamär vät guani na qi dap kinak pa rhit don na qi dalek bä va ama ruvek ti naengmät na qi va arhä qar angärha rem.

¹⁴ “Aingän di ama neraqa na ngän bä ba ama ruvek nämäni ama ivätki. Ama värhäm gärqomni i qale läm da ama dabäm angät tpäs di qaku mamär iva aung Gä nangaip äm. ¹⁵ Bä qosaqi qaku ama ruvek ti namudäm säda ama lirhäge bä rha rhu qa va anga uratki arha rem dap kinak tat tu qa rhävuk bä äkt i qät bon da ama neraqa bä bä iarhakt moe qararhae i sa qale rha va vät. ¹⁶ Mamär iva ngän doqor ama lirhäge rhoqoräkt bä va angän neraqa qä sen da arhani arhä saqong ivakt iva mamär vät a rha iva rhat lu angäna lat ama mär ngät bä va rhit bon da ama murhämeska sage angän mamäk da ama usäpki arha ron.

Ma Krais Ka Män Ivakt Iva Qä Rhäkмамär Na Ama Muräkt

¹⁷ “Qale ngän namu angän snäng i sa ngua män ivakt iva ngu rhäksot nä ma Ngämuqa aa Muräkt nage ma Moses ura ama vämginarha arha enge. Sa qaku ngua män ivakt iva ngu rhäksot na ngät dap kinak ngua män ivakt iva ngu rhäkмамär na ngät. ¹⁸ Inguna sa ngu qoar na ngän na ama engätki iva dängdäng dä qäbäs na ama usäpki dä ama ivätki dap pa qaku qäqi anga gaini mamär anga muqunänini diva rhäksot nä ini nämäni ma Ngämuqa aa Muräkt nage ma Moses. Diva rhoqoräkt bä dängdäng iva iarhongäkt moe qarqärhong i sa rha säm irhong di irhong ngä rhu irhong angät släqyige vät a nas. ¹⁹ Dä soknga aung gäarakni i qäqi qä nänbetäkmät na angätni anga gaini na ngät anga muräkt nävät iangärhäkt ama muräkt dä qä su arhani ama ruvek iva rhat tualat toqoräkt diva iaqäkt na rhävuk kat tu aa snäng i qa di ama gaini na qa mamär da aa Muräktpäm angärha ron. Sökt di aung gäarakni i qat tet parhäm ama muräkt dä qä su arhani iva rha rhualat toqoräkt dä va iaqäkt na rhävuk kat tu aa snäng i iaqäkt ama ruqa di ama mor qa na qa mamär da aa Muräktpäm angärha ron. ²⁰ Inguna sa ngu qoar na ngän iva qaku ngän namon sädä iaqäkt na rhävuk aa Muräktpäm angärha ron grekt bä qaku angäna lat ama räkt ngät ngät tet e na ama Skraipkäna dä ama Farisiqäna arha lat.

Ama Uraqi

²¹ “Sa ngän nari i mudu arhani rhi qoar na angän mamäkkäna rhoqortäqyia, ‘Qale ngi veng

dap aung gäarakni i qä veng diva qä rha ama matnävämne.’ ²² Sukt di ngo di ngu qoar na ngän i aung gäarakni i qär qur akni ama ruqa* diva qä rha ama matnävämne dä aung gäarakni i qat tuma akni ama ruqa diva qä rhäväkt sa aa lat da ama morta arhä saqong dä aung gäarakni i qat tamän doqortäqyia, ‘Ainge di ama däädänga!’ diva qa rhet sämät ama mudäbäs ama sok tä bäs.

²³ “Bä äkt i ngakt bä ngit boda gi vänbon bät ama laiqa na ama vodämes näkt nga vuk pät a nge i nak sa qaku märmär ge akni nävät a nge ²⁴ dä va ngia rhet daqule gi vänbon äkt ge ama laiqa na ama vodämes dap ngia rhet bä ama narhoeräm diva ngia rhuräkt mänguräp mä en ngi na qa bä nasot näkt sa ngia rhän bä ngi vodä gi vänbon.

²⁵ “Mamär iva ngi lir ngia rhuräkt mänguräp mä en ngi nä qa ruqa as pa ama muräkt angät kamäs i varis kä navon däm nge sage ama matnävämnaqa bä nasot dä va qa rhu nge va ama ulaqimärhaarhäkt aa rhäkt näkt pa qa rhu nge va ama tpäskiarharhäng. ²⁶ Ngu qoar na nge na ama engäkki iva qaku mamär iva vuk sä nge bä dängdäng iva ngia rhuvät na ama däädängini nä ini ama brasini.

Ama Snängaqa ama Qrot Ka Sävat Ama Lat Na Ama Qavatka

²⁷ “Sa ngän nari i mudu arhani rhi qoar toqortäqyia, ‘Qale ngi qavatnävätlägut.’ ²⁸ Sukt di

* **5:22** Ma Matyu qa säm dakt täkt aa abuk näkt nasot ama qäväläm ama qot äm dä arhani ama ruvek di rha säm ma Matyu aa enge i qoki rhoqorne dap taerhangät täkt ama enge di arhani nävät a rha di qosaqi rha säm a ngät sae. ‘mävängam’

ngo di ngu qoar na nge i aung anga ruqa qärakni i sävetka qat lu ama evopki na ama snängaqa na ama qavatka di sa qa qavatnävätlägut kä na qi mät aa snängaqa. ²⁹ Ngakt bä gi märmär qa gi saqon-gaqa qä rhartäm sä nge iva ngia rhualat na anga vuini dä va ngia rhar täm ga bä ngi rhon na qa nae. Inguna va ama märäm doqoräkt iva qäbäs na aomni ama qäväläm nävät gi släqyige dap pa qaku ama märäm doqoräkt iva gi släqyige moe di rhi rhon nä ige sämät ama ivärhäs na ama mudäbäs ama sok tä bäs. ³⁰ Dä ngakt bä gi märmär et ngia rhäqyet ngärhi rhartäm sä nge iva ngia rhualat na anga vuini dä ngi rhodäkt sä et bä ngi rhon na et nae. Inguna va ama märäm doqoräkt iva qäbäs na aomni ama qäväläm nävät gi släqyige dap pa qaku ama märäm doqoräkt iva gi släqyige moe ige ngä rhet sämät ama ivärhäs na ama mudäbäs ama sok tä bäs.

Ama Bänbänmät Da Ama Ngärhaegurhini Angärha Ron

(5:31-32 / Mat 19:1-12 / Mak 10:1-12 / Luk 16:18)

³¹ “Bä qosaqi sa arhani rhi qoar toqortäqyia, ‘Aung gäarakni i qät kutmäs aa egutki di mamär iva qa von gi rha anga abuqit na ama bänmät.’ ³² Sokt di ngu qoar na ngän i aung gäarakni i sa qa qutmäs aa egutki dap kaku qia mualat na anga lat na ama qavatka di qat tualat sä qi bä qi qavatnävätlägut. Dä aung gäarakni i sa qa mät ama evopki qäarakni i sa arha egutka qa qutmäs a qi di qä qavatnävätlägut.

Ama Musärhäm

³³ “Bä qosaqi sa ngän nari i sa mudu arhani rhi qoar na angän mamäkkäna rhoqortäqyia, ‘Qale ngi namusärhämes näkt nasot dä ngit don na nas sävät

ama musärhäm angärha rhäng dap kinak pa ngia rhualat bä bä ma Engeska na agi a lat kärangätni i sa ngia musärhämes iva ngia rhualat na ngät.³⁴ Sukt di ngu qoar na ngän i nak sa qale ngi namusärhämes nämä dä sage ama usäpki inguna sa qale ma Ngämuqa aa mämugunäs e³⁵ ura sage ama ivätki inguna mämae vät aa qäriglem e ura sage ma Jerusalem inguna iomäkt ama värhäm di ama enges ka ama vitnaqa aa värhäm.³⁶ Dä qale ngi namusärhämes nävät ngia väski inguna ainge di sa qaku mamär vät a nge iva ngia rhualat sä gi nga qäsega bä qa rhän i ama qulum ga ura ama ilän ga.³⁷ Dap kinak mamär iva sukt ngi qoar i 'Iei' ura 'Qaku.' Dap ngakt bä ngiat tu savono di iangärhäkt ama lat di ngät dän nage ama vu qa ama ruqa ma Sämgä.

Qale Ngi Namuvät Pät Ama Vu Ngät Ama Lat Angät Tpäs

(5:38-42 / Luk 6:29-30)

³⁸ "Bä sa ngän nari i rhi qoar i, 'Ngakt bä akni qä slava nä gi saqongaqa dä va ngi slava na aa saqongaqa. Dä ngakt bä akni qä slava nä gia qigi dä va ngi slava na aa qigi.'³⁹ Sukt di aingo di ngu qoar na ngän i qale ngi natmair särha aung gäarakni i ama vu qa. Dap kinak ngakt bä aung gä e säng gia qeng dage vät gi märmär dä qosaqi va ngi rhong na age sävät a qa.⁴⁰ Dä ngakt bä nani aung iva qa rhu nge va ama muräkt ivakt iva qä rha gi srapki dä mamär iva gia qlak na qa iva qä rha qi näkt kosaqi sävät gi boiqi ama uiu qi navono.⁴¹ Dä ngakt bä rhäktuk pät aung sä nge iva ngia rhet ngi na qa vät ama sägäk ama kilomita dä mamär iva ngia rhet

ngi na qa vät ama udiom ama kilomitaïom. ⁴² Ngi von aung gäarakni i qä nän nge dap kale ngi nen aung gäarakni i nani a qa iva qä rha ani nagem nge näkt mamär dä va saqi qä evär däm ini.

*Mamär Iva Angäna Snäng Bät Angäna Ikkäna
(5:43-48 / Luk 6:27-28, 32-36)*

⁴³ “Sa ngän nari i rhi qoar i, ‘Mamär iva gia snäng bät gia ruavek maräkt dap ama märäm iva ama vu dä gia ron sävät gia ik.’ ⁴⁴ Sökt di ngo di ngu qoar na nge i, mamär iva gia snäng bät gia ikkänä dä va ngi nän sävät iarhakt kärarhae i rhi sangäm na nge mavängam ⁴⁵ divakt iva rhoqoräkt di ngän diva angän mamäk aa es na ngän gäarak i sa qale qa da ama usäpki arha ron. Inguna sa qat tualat sa aa qunäga iva qä sen sävät ama vu rha ama ruvek ti na ama mär ta ama ruvek dä qät täk na ama suigi bä ba ama räkt ta ama ruvek ti na ama ruvek kärarhani i qaku ama räkt ta na rha. ⁴⁶ Inguna ngakt bä aingän di sökt angäna snäng bät iarhakt kärarhae i arha snäng bät a ngän dä ngu lu angän ditsek di ngä qoe nai? Nga sa qaku qäqi ama ruvek kärarhani i rhit ta ama takes tat tualat toqoräkt? ⁴⁷ Dä ngakt bä sökt ngi rhar sä gia ruavek dä ngu lu nga gia lat ama mär ngät ngät tet e na arhani arha lat ama mär ngät? Nga qaku qäqi ama Jentailqäna rhat tualat toqoräkt? ⁴⁸ Dä soknga mamär iva sa mamär na ngän mamär di qoki rhoqor angän mam dak pono i sa mamär na qa mamär.

6

Ama Rhisu Säväät Ama Vänbon Bä Ba Ama Tläkta

¹ “Ngänit lu mamär i varis ngän dualat na angäna lat ama räkt ngät da arhani ama ruvek arhä saqong ivakt iva rhat lu ngän inguna rhoqoräkt dä va qaku angän anga rhitsek nage angän mamäk kärak i qale qa da ama usäpki arha ron.

² “Bä äkt i qre va ngit bon ama tläkta dä qale ngi naes ama biugal vä gi qamäs toqor ama ruvek tat tualat pa ama mämairväm dä mäni ama is kärarhani i rhat tualat sädä saqong. Tat tualat toqoräkt divakt iva arhani ama ruvek tit sek sä rha. Sa ngu qoar na ngän na ama engätki i sa rha rha arhä rhitsek. ³ Dap kinak kre va ngit bon ama tläkta diva qale ngi naqyiradeng nä ngia rhäqyet ama sael et iva et ngät dräm agi a lat kärangätni i ngia rhäqyet ama märmär et et ngät tualat na ngät ⁴ ivakt iva gi vänbon diva ngit bon däm ngät ma ama up. Dä gi mamäk kärakni i qat lu gia lat kärangätni i ngiat tualat na ngät ma ama up pa qä sek mä nge.

Ma Engeska Aa Nän
(6:5-15 / Luk 11:1-4)

⁵ “Bä qre va ngäni nän dä qale ngän namualat toqor ama ruvek kärarhani i rhat tualat sädä saqong. Inguna rha di sa nani a rha masirhat iva rhat mair bä rhi nän ba ama mämairväm dä mät ama ingnas parhäm ama is ivakt iva ama ruvek tat lu rha. Sa ngu qoar na ngän na ama engätki i sa rha rha arhä rhitsek.

⁶ “Sokt kre va ngi nän dä mamär iva ngia rhet sämät ama qäväläm bä gia vätka näkt ngi väs mät ama tmongi bä ngi nän sage gi mamäk kärak i sa qaku ama ruvek tit lu qa. Dä va gi mamäk kärak i qat lu nge äkt pa qä sek mä nge.

7 “Dä qre va ngi nän dä qale ngiat tamän masirhat pät ama engirhong ama määmäñini nä irhong doqor ama Jentailqäna inguna sa rhat tu arhä snäng iva ma Ngämuqa qä nari rha inguna nävät arha engirhong masirhat. 8 Qale ngän dualat toqor ta inguna sa angän mamäk kat dräm i agirhong gärqärhongni i sa ngänit läk nani irhong bät ama qäväläm gärqomni i as kaku ngän nän ga rhäm irhong. 9 Dä soknga mamär iva ngäni nän doqortäqyia,

“Aut mam dak pono da ama usäpki arha ron,

mamär iva urhit kutdrir sävät gi ngärhipki
i ama qumärqumär qi mamär.

10 Mamär iva ar sä gi muräkt sarhe

bä va iarhongäkt moe irhong ngät tet
parhäm gi snängaqa rhe vät ivät

i qoki va irhong doqor iarhongäkt
da ama usäpki arha ron.

11 Mamär iva ngi von ut ta ama tmäs
kärangättni i urhit läk nani a ngät pät tak täkt
ama qunäga.

12 Dap pa ngit kyiradeng na aurha vuirhong
doqor qre i sa ut kyiradeng na arhani sa arha
vuirhong sävät a ut.

13 Näkt pa qale ngit kyiradeng na ut sämät ama
siqutsiqut

dap pa ngiat tumaiar ut nämät ama vuqa*.

¹⁴ Inguna ngakt bä ngänit kyiradeng na arhani sa arha vuirhong di qosaqi angän mamäk tak pono da ama usäpki arha ron ba qät kyiradeng na ngän sa angäna vuirhong. ¹⁵ Dap kinak ngakt bä qaku ngän naqyiradeng na arhani sa arha vuirhong dä va qosaqi qaku angän mamäk kä naqyiradeng na ngän sa angäna vuirhong.

Ama Sameng Säväät Ama Meranotka

¹⁶ “Näkt kre va ngän deranot dä qale ngänät nañäm i rhoqor qre i airäs ngän iva ngän doqor ama ruvek kärarhani i rhat tualat sädä saqong gärrarhae i rhit kutsasorhane na arhä saqongitnäk ivakt iva ama ruvek tat lu i rhat teranot. Sa ngu qoar na ngän na ama engätki i sa rha rha arhä rhitsek. ¹⁷ Dap kinak kre va ngiat teranot dä mamär iva ngit tor gi saqongait näkt ngit prit na ama oel vät ngia väski ¹⁸ divakt iva qaku mamär vät ama ruvek iva rhat lu nge i ngiat teranot dap kinak pa sokt gi mamäk kat lu gia lat toqoräkt. Dä gi mamäk kärak i sa qat lu gia lat kärangätni i ngiat tualat na ngät ma ama up diva qä sek mä nge.

* **6:13** ama vuqa Ura ‘ama vu qa ama ruqa ma Sämgä’ Ma Matyu qa säm dakt täkt aa abuk näkt nasot ama qäväläm ama qot äm dä arhani ama ruvek di rha säm ma Matyu aa enge i qoki rhoqorne dap taerhäni rhäkt ama qängärini angät käväläm di qosaqi rha säm a äm sae, ‘inguna sokt nge sa ama muräkt bä sa ama qrot bä sa ama murhämeska ma ama soktäm. Ngätki rhoqoräkt.’

*Ma Jisas Ka Su I Mamär Iva Ut Tuvärhane Na
Ama Mämägän Dävuk Da Ama Usäpki Arha Ron*

(6:19-21 / Luk 12:33-34)

(6:22-23 / Luk 11:34-36)

(6:24 / Luk 16:13)

¹⁹ “Qale ngän duvärhane na ama mämägän bä ba nas te vät ivät i äkt di mamär iva ama gärhañ ngät täs ngät dä ama urunga qä slava na ngät dä ama suarha rhi nändrukdäm bä rhi sua rhäm ngät.

²⁰ Dap kinak mamär iva ngän duvärhane na ama mämägän bä ba nas tävuk da ama usäpki arha ron i äkt di qaku mamär iva anga gärhañ ura anga urunga ngä naslava na ngät ura ama suarha rhi nändrukdäm bä rhi sua rhäm ngät. ²¹ Inguna äkt i sa qale gi mämägän e di qosaqi va qale gi snängaqa e.

²² “Ama saqong di ama lirhäga bä ba ama släqyige. Bä äkt i ngakt bä ama mär gi saqong dä va rhäqäp gi släqyige moe na ama neraqa. ²³ Sukt di ngakt bä ama vu gi saqong dä va rhäqäp gi släqyige moe na ama bängangit. Ngakt bä ama neraqa väm ngän di ama bängangit mät ka dä sirhäkt ama mor it mamär ama bängangit pä m ngän!

²⁴ “Qaku mamär vät aung iva qat tualat bä ba ama udiom ama moriom inguna ngakt dä va ama vu da aa ron sävät akni dä va aa snäng bät akni ura ngakt dä va qä vodäm mes sage akni dä va ama vu da aa ron sävät akni. Qaku mamär vät a ngän iva ngän dualat pä ma Ngämuqa aa rem dä qosaqi ngän dualat pa ama ligär angärha rem.

Qale Qänäskänes Ngän

(6:25-34 / Luk 12:22-31)

25 “Dä soknga ngu qoar na ngän iva qale qänäskänes ngän sävät angäna iar iva ngän däs agiqa ura va ngäni näkt agiqa bä qale qänäskänes ngän sävät angän släqyige iva ngän don mät agiqa. Nga qaku ama iar ngä vit pa ama tmäs angät tpäs? Dä nga qaku ama släqyige ngä vit pa ama boi angät tpäs? 26 Ngäni lu ama isäm mät ama leqäs. Ngät di qaku ngärhit kutnanokt ura ngärhit sekdäm ura ngät turhämne na ama tmäs säva ama vät sokt di angän mamäk tak pono da ama usäpki arha ron gät bon ngät ta ama tmäs. Nga qaku ngän bit pä iangärhäkt angät tpäs?

27 “Auge nävät a ngän di mamär vät a qa iva qa rhu anga sägäk anga aua sävät aa iar† toqoräkt i qänäskänes ka masirhat? 28 Dä mäniekt bä qänäskänes ngän sävät ama boi? Ngän du angän snäng sävät ama ngualäñgualañ angärha iar vät ama etki. Qaku ngät tualat ura ngärhit kutäm bät ama boi iva ngät donmät 29 sokt di ngu qoar na ngän i qäqi ama vitnaqa ma Solomon sa aa murhämeska moe di qaku ama mär qa masirhat toqor ama sägäk nävät iangärhäkt ama ngualäñgualañ aa murhämeska. 30 Dap kre va ma Ngämuqa qat turha ama mran bät ama etki na angät murhämeska rhoqoräkt kărangätni i rhäqyerhäkt ngät däqäm bä duququ dä rhit päs ngät mät ama mudam dä mänia? Nga va nak kaku ma Ngämuqa qat turhäm ngän mamär masirhat pa angät tpäs? Ai, aingän di ama gaini na angän gatnanakt!

31 “Dä soknga qale qänäskänes ngän i ngäni

† 6:27 anga sägäk anga aua sävät aa iar Ura ‘ama qäväläm näva ama mita säva aa uiuvät’

snanbät toqortäqyia, ‘Va ut täs agirhong?’ ura ‘Va urhit näkt agirhong?’ ura ‘Va ut don mät na agirhong?’ ³² Inguna ama Jentailqäna di arhä snängaqa masirhat sävät tärhong däkt moe dap angän mamäk tak pono da ama usäpki arha ron di qat dräm i ngänit läk nani iarhongäkt moe. ³³ Sökt di ama narhoeräm diva ngäni rhares iva ma Ngämuqa qat turäkt täm ngän bä va qänäskänes ngän iva ngän dualat na ama räkt ngät ama lat da aa saqong dä va qosaqi qä von ngän dä iarhongäkt moe qarqärhong i ngänit läk nani irhong.

³⁴ “Dä soknga qale qänäskänes ngän sävät ama qunäga duququ inguna duququ dä va qänäskänes ngän sävät iarhongäkt kärqärhong iva irhong ngä rhän duququ. Qoki sa mamär na ama qunäng asägäk asägäk sa aa märänga maräkt.

7

Qale Ut Tatnävämne Na Arhani Sa Arha Lat (7:1-5 / Luk 6:37-38, 41-42)

¹ “Qale ngän datnävämne na arhani sa arha lat ivakt iva qaku ma Ngämuqa qä namatnävämne na ngän sa angäna lat. ² Inguna iangärhäkt ama matnävämne qarängät i sa ngän mualat sävät arhani na ngät diva ma Ngämuqa qa rhatnävämne na ngän na ngät. Bä iaqäkt ama siqutka na ama matnävämne qaräk i ngän du qa sävät arhani diva qosaqi ma Ngämuqa qa rhu qa sävät a ngän.

³ “Mäniekt bä ngi saengäkt sävät ama qlanängini mät gia ruaqa aa saqongaqa dap mavängam bät a nge sa ama ngämunget mät gi saqongaqa maräkt?

⁴ Ura mäniekt bä va ngi qoar nä gia ruaqa i, ‘Va

ngu qumär sa ama qlanängini nämät gi saqongaqa' dap kre i sa qale ama ngämunget mät gi saqongaqa maräkt? ⁵ Ainge qarak i ngiat tualat sädä saqong, as pa ngi er ngi rha ama ngämunget nae nämät gi saqongaqa maräkt dä nasot dä va mamär vät a nge iva ngiat nañäm mamär ivakt iva ngi rha ama qlanängini nämät gia ruaqa aa saqongaqa.

⁶ “Qale ngän navon ama im dä iarhongäkt kärqärhong i ama qumärqumär mamär irhong dä qale ngän narhon nä angän pelqäna bä ba ama vlam i varis ngä nanaengmät na ngät pa angärha qar angärha rem näkt ti rhong sävät a ngän ivakt iva rhi sangäm na ngän.

*Ngäni Nän Ma Ngämuqa Dä Va Qä Von Ngän
(7:7-11 / Luk 11:9-13)*

⁷ “Ngi nän ma Ngämuqa dä va qä von nge dap pa ngit ñäm nani guani dä va ngia rhän bät ini dap pa ngit kut dä va ama tmongi qi rhar bä ba nge. ⁸ Inguna iarhakt moe qärrarhae i rhi nän nani guani diva rhi rha ini dap auge qarak i qät ñäm nani guani diva qa rhän bät ini dap auge qarak i qät kut mät ama tmongi diva qi rhar ba qa.

⁹ “Ura auge nävät a ngän di ngakt bä ngia emga qä nän nani anga bret dä va qä von ga rha anga duiqa? ¹⁰ Ura ngakt bä qä nän nani anga rhinänga di nak nga va ngi von ga rha anga uiuvärhaqa? ¹¹ Ngakt bä aingän gärrarhae i ama vu rha ama ruvek na ngän di ngänät dräm iva ngänit bon angän oes ta ama mär ngät ama vänbon doqoräkt di ngätki mamär iva angän mamäk tak pono da ama usäpki arha ron ba qä von da ama märirhong bä bä iarhakt kärarhae i rhi nän ga!

*Mamär Iva Ut Tualat Säväät Arhani Ama Ruvek
Toqor Ut I Sa Nani A Ut Iva Rhat Tualat Säväät A Ut
Toqoräkt*

(7:12 / Luk 6:31)

(7:13-14 / Luk 13:24)

¹² “Bä äkt i iangärhäkt ama lat kärangät i nani a ngän iva arhani ama ruvek tat tualat na ngät säväät a ngän di qosaqi mamär iva ngän dualat toqoräkt säväät a rha inguna ma Ngämuga aa Muräkt nage ma Moses ngä na aa vämginarha arha enge di ngärhi su ut toqoräkt.

¹³ “Mamär iva ngän don mät ama gaini na qi ama tmongi. Inguna ama tmongi di ama mor qi dä ama iska iva sämät ama mudäbäs ama sok tä bäs di märmärsäs ge iarhakt ama rhäqäp na rha ama ruvek kärarhae i rhat tet näväm ga. ¹⁴ Inguna ama tmongi di ama gaini na qi dä ama iska iva säda ama iar angärha ron di ama qrot ge iarhakt ama ruvek ama marheka na rha qärarhae i rhat dän bät a qi.

Ama Ngämuga Näkt Aa Gavam

(7:15-20 / Mat 12:33-37 / Luk 6:43-45)

¹⁵ “Ngänit lu nämät ama iraski na rha ama vämginarha qärarhani i rhat dän sagem ngän di rhat nañäm doqor ama sipsipkäna dap kinak ama mäsmäs pä m ngät ama muräp na rha. ¹⁶ Diva qunäga vät a ngän sä rha nävät arhä gavam. Nga va ama ruvek tit ta anga wain angät gavam nävät ama ritgung? Ura nga va rhit ta anga gosaqi at gavam nävät ama guruhäk? ¹⁷ Bä äkt i ama mär ngät ama ngämung moe di ngärhit sa ama mär ngät ama gavam dap ama vu ngät ama ngämung di ngärhit sa ama vu ngät ama gavam. ¹⁸ Ama mär qa ama ngämuga di qaku mamär vät a qa iva qät sa anga

vu ngät anga gavam dap kosaqi qaku mamär vät ama vu qa ama ngämuga iva qät sa anga mär ngät anga gavam. ¹⁹ Ama ngämung moe qärangätni i qaku ngärhit sa anga mär ngät anga gavam diva rhit täp mä ngät samäk bä rhit don na ngät sämät ama mudäbäs. ²⁰ Bä äkt iva qunäga vät a ngän sä iarhakt ama iraski na rha ama vämginarha nävät arhä gavam.

*Qaku Nguat Dräm A Ngän
(7:21-23 / Luk 13:26-27)*

²¹ “Qaku ama ruvek moe qärrarhani i rhat tes ngo i ‘Gua Engeska, gua Engeska’ diva rha rhon sädä iaqäkt na rhävuk aa Muräktpä m angärha ron dap sokt iaqäkt kärak i qat tualat parhäm gu mamäk aa snängaqa qarak i qale qa da ama usäpki arha ron diva qa rhon sae. ²² Vät iaqäkt ama qunäga dä va ama rhäqäp na rha ama ruvek ti qoar na ngo i, ‘Gua Engeska, gua Engeska, nga qaku sa ut märhamän bät ama enge qärangätni i ngät dän maräkt nage ma Ngämuqa nävät gi ngärhipki? Dä nga qaku sa ut kutmäs ama iaus nävät gi ngärhipki dä ut mualat na ama qrot ngät ama lat masirhat nävät gi ngärhipki?’ ²³ Bä nasot dä va ngu qoar na rha rhoqortäqyia, ‘Qaku nguät dräm a ngän. Ngän det nävät a ngo aingän gärrarhae i qaku ngän dualat parhäm ama muräkt.’

*Ama Ruiom Ama Udiom In Däk Pät Ina Värhiom
(7:24-27 / Luk 6:47-49)*

²⁴ “Bä äkt i aung gäarakni i qat nari rhangät täkt gua enge dä qat tualat parhäm ngät diva qa rhoqor ama ruqa sa ama mädräm ama mär ngät kärakni i sa qa rhäk pät aa vätka aa ribit saimäk i ama qrot

it pät ama sinäpki arha rhäng. ²⁵ Bä nga ama soeng ngä säp dä ama qärhop ngä män dä ama laur ngärhi e dä ngä qut pät iaqäkt ama vätka sokt di qaku arpus na qa inguna iaqäkt ama ruqa di sa qa rhäk pät aa vätka mamär vät ama sinäpki arha rhäng.

²⁶ “Dap aung gäarakni i qat nari rhangät täkt gua enge näkt kaku qat tualat parhäm ngät diva qa rhoqor ama dädän ga ama ruqa qäarakni i sa qa rhäk pät aa vätka vät ama qunga. ²⁷ Bä nga ama soeng ngä säp dä ama qärhop ngä män dä ama laur ngärhi e dä ngä qut pät iaqäkt ama vätka dä arpus nä qa mäk bä sa mava na qa mas.”

Ma Jisas Ka Su Na Ama Qrot

²⁸ Bä nga ma Jisas ka märhamän bät tangät täkt ama enge na ama siqut bä rhäksot dä ama gulañ na ama ruvek di qräk mät ta nävät aa rhisu ²⁹ inguna sa qä su rha di qa rhoqor aung gäarakni i ama qrot nga e gem ga dap kaku qä su rhoqor arhä Skraipkäna.

8

Ma Jisas Ka Mumäräs Pät Ama Biaspärhaqa (8:2-4 / Mak 1:40-45 / Luk 5:12-16)

¹ Bä nga sa ar sä ma Jisas nämäni ama damgi dä ama mor ngät ama gulañ na ama ruvek ta met nasot a qa. ² Dä nak akni ama biaspärhaqa qa män sage ma Jisas bä qa an da aa quum sä nas säng aa qar dap kät nok pät a qa i qä qoar toqortäqyia, “Gua morqa, ngakt bä nani a nge di märmärsäs gem nge iva ngia rhumäräs pät a ngo.”

³ Dä ma Jisas ka rhäk aa rhäqyet bä qa rhäk pät a qa i qä qoar toqortäqyia, “Ari, nani a ngo, rhäkt

di sa märäs pät a nge bä ama qumärqumärqa na nge.” Dä sa märäs pät kärak masägos nämät aa bias. ⁴Dä ma Jisas ka mugem ga rhoqortäqyia, “Qale ngi naqoar na aung sävät a nas dap kinak pa ngia rhet bä ngi qur ama pris täm mes näkt ngi voda ama vodämes toqor varhäm ma Moses aa rhäkne ivakt iva ama ruvek ti lu i sa märäs pät a nge.”

Ama Ulaqimärharhärhäkt Arhä Narhoerqa Aa Qatnanakt

(8:5-13/Luk 7:1-10/Jon 4:46-54)

⁵Bä nga ma Jisas ka mon sae ma Kaperneam dä akni ama narhoerqa bä ba ama handret na rha ama ulaqimärharhärhäkt ka män sagem ga bä qa nagukt pät a qa rhoqortäqyia, ⁶“Gua morqa, gua latka di sa qat namas pät aa laiqa vä gua vätka i ama ngäñäp pät a qa bä qat nari ama ruanini masirhat.”

⁷Dä ma Jisas ka qoar na qa rhoqortäqyia, “Va ngua rhän bä ngua rhumäräs pät a qa.”

⁸Sokt di qä ulaqimärharhärhäkt arhä narhoerqa qa muvät pät ma Jisas toqortäqyia, “Morqa, aingo di qaku ama märqa na ngo iva ngia rhon säp gua vätka. Dap sokt ngi qoar iva märäs pät gua latka dä va märäs pät a qa. ⁹Inguna qosaqi ngo di ama ruqa qärak i qale ngo va ama narhoerta arhä muräkt angärha rem dap ama ulaqimärharhärhäkt di qale rha vä gua rem. Bä nga ngu qoar nä rhaerhak toqortäqyia, ‘Ngia rhet’ dä qat tet. Dap nga ngu qoar nä rhaerhak toqortäqyia, ‘Ngi ang’ dä qat tet inamuk. Dap nga ngu qoar nä gua latka rhoqortäqyia, ‘Ngia rhualat toqor taerhäkt’ dä qat tualat toqoräkt.”

10 Bä nga ma Jisas ka nari rhoqoräkt dä qräk mät ka mamär dä qa qoar nä iarhakt kärarhae i rhat tet nasot a qa rhoqortäqyia, “Nguat tamän särhäm ngän na ama engätki i qop as kaku ngua män bät anga qatnanakt ama mor ngät toqor täkt ge aung nävät ama Israelqäna. 11 Ngu qoar na ngän i ama ruvek masirhat diva rha rhän näsäng gunäga aa qamäs dä namone i ama qunäga qat don e bä va rhi rha arhä släqyimek pa ama tmäski ge ma Abraham gä nä ma Aisak dä ma Jekop pä iaqäkt na rhävuk aa Muräktpäm. 12 Dap pa iarhakt kärarhae i qinak mai iva mänaris na rha vä ama Muräktpäm diva rhi rhon na rha sainamäk säp bängangit angät tpäs. Vät iosäkt ama ivärhäs diva rhat tuqäia dä va rhit nes arhä qeng angärha rem na ne.”

13 Dä ma Jisas ka qoar nä qä ulaqimärharhärhäkt arhä narhoerqa rhoqortäqyia, “Ngia rhet bä sa va rhäkмамär toqoräkt bä ba nge rhoqor varhäm gi qatnanakt.” Dä qoki vät iomäkt ama qäväläm dä sa märäs pät aa latka.

Ma Jisas Ka Mumäräs Pät Ama Rhäqäp Na Rha Ama Ruvek

(8:14-17 / Mak 1:29-34 / Luk 4:38-41)

14 Bä nga ma Jisas ka met bä qa mon säp ma Pita aa vätka dä qa lu ma Pita aa rhäväske i sa qiat namas mäni lai i aräm gi dä aqärnas pämgä. 15 Dä qa rhäk pät at tärhäqyet dä ama rämgi qia met nävät a qi. Näkt kia märanas bä qia näsäng i qit täkmu iva qi rhäk pät a qa na anga tmäs.

16 Bä nga bängängäs dä ama ruvek ta met sagem ga sa ama rhäqäp na rha qärarhani i ama iaus ngärhit täk pät a rha dä qa qutmäs ama iaus nämät

ta na ama enge dä qa mumäräs pät iarhakt moe qärrarhae i aräm da. ¹⁷ Rhangät täkt ama lat divakt iva rhäkмамär nä iangärhäkt ama enge qärangät i sa ama vämginaqa ma Aisaia qa märhamän bät a ngät toqortäqyia,

“Qa mät aut släqyige angät märän maos maos nävät a ut
dä qa rha aurha räm nävät a ut.”

*Ama Ruqa Diva Qä Väs Ma Jisas Aa Rhäng Doqor
Mäniëkt*
(8:18-22 / Luk 9:57-62)

¹⁸ Bä nga ma Jisas ka lu ama mor qi ama guläñgi na ama ruvek namet a nas dä qa qoar na aa mudäsaqongda iva rha rhet samit särhage na ama namuqa. ¹⁹ Dä ama Skraip ka män bä qa qoar na qa rhoqortäqyia, “Qamorqa, qoe nai i ngiat tet e di qoki va ngut päs gia rhäng.”

²⁰ Dä ma Jisas ka muvät pät a qa rhoqortäqyia, “Ama muräp di angärha lek dap ama isäm nämät ama leqäs di angärha vät dap sokt di ma Ruqa aa Emga di qaku aa anga ivärhäs ivakt iva qa rhas na aa uväski e.”

²¹ Akni ama ruqa qäarakni i qät päs ma Jisas aa rhäng di qa qoar na qa rhoqortäqyia, “Gua morqa, as ngi rhares pät gua rhäng iva as narhoer dä va ngua rhet ngu sasärhä gu mam.”

²² Dä ma Jisas ka muvät pät a qa rhoqortäqyia, “Ngi väs gua rhäng dap ngi qyiradeng na ama ñäpta iva rhi sasärha arhä ñäpta maräkt.”

Ma Jisas Ka Anmae Da Ama Lauräm
(8:23-27 / Mak 4:35-41 / Luk 8:22-25)

23 Bã nga ma Jisas ka rhon na nas sãmät ama mlauski dã aa mudäsaqongda rha met ti na qa.

24 Dã mamär di nak sa ama laurãm ama qrot ãm mamär ngã märanas pät ama namuqa aa rhäng dã soknga sa qorhäs iva ama mlauski qia rhon nage ama vaeng dap ma Jisas di qã mänatãm.

25 Dã rha met bã rha rhäqãm a qa i rhi qoar toqortäqyia, “Engeska, ngia rhumaiar ut! Va u rhon bã va urhi ñäp!”

26 Dã qa snanbät sä rha rhoqortäqyia, “Mäniekt bã ngänit len? Aingän di ama gaini nä angän gatnanakt!” Dã qa märanas dã qa märhamän ma ama qrot särha ama laur dã ama vaeng bät ama namuqa iva mae vät a ngät dã mae vät ama laurãm dap mänadin bät ama qoeväs mamär.

27 Dã ama gamoe di sa rhäqäptäqäp ta mamär dap ti snanbät toqortäqyia, “Agi a ruqa rhak täkt kärak i qäqi ama laur dã ama vaeng ngät nari nämät ka?”

Ma Jisas Ka Mumäräs Pät Ama Iaus Mät Iom Ama Ruiom

(8:28-34/Mak 5:1-20/Luk 8:26-39)

28 Bã nga ma Jisas ka män särhage na ama namuqa bã sävät ama Gadaraqäna* arha ivärhäs dã vuk sa ama iaus mät iom ama ruiom nämät ama ñäpta arha lek bã in män sagem ga. Näkt tiom däkt di ama qrot iom ama ruiom mamär bã äkt i sa qaku mamär vät aung iva qat tet nävä iaqyäkt ama iska.

29 Dã nak sa in muqaia i in goar i, “Ai, ainge ma Ngämuqa aa emga, nak nani a nge iva ngia mäšana na un? Sa nga ngia män de ivakt iva ngiat turuan

* **8:28** ama Gadaraqäna Ura ‘ama Gerasaqäna’ ura ‘ama Gerasaqäna’

bät a un as pa ama rhäkмамär ngät ama rhodäm angät kamäs?”

³⁰ Dap ama vlam ama rhäqäp na ngät di qale ngät i ngärhit nges e gläius maqälak na rha. ³¹ Dä ama iaus ngä nok pät ma Jisas i ngärhi qoar toqortäqyia, “Ngakt bä ngi kutmäs a ut dä mamär iva ngi rhäk na ut sämät ama vlam.” ³² Dä qa qoar na ngät toqortäqyia, “Ngän det.” Bä äkt i sa vuk sä ngät bä ngä met sämät ama vlam. Dä nak ama vlam moe ngä ang masirhat pät ama qäsäpki bä ngä mon ba ama rigi bä ngä ñäp däm gi.

³³ Bä ama ruvek kärarhani i mai rhit lu vät iangärhäkt ama vlam di sa rha ang masirhat bä sämät ama värhäm bä rha sameng nä iarhongäkt moekt bä qoki sävät ama lat kärangätni i sa ngä märanas pät ama iaus mät iom ama ruiom. ³⁴ Dä nak sa ama ruvek moe nämät iomäkt ama värhäm da män ivakt iva rhi lu ma Jisas. Bä nga rha lu qa dä rhat naing bät a qa iva qa rhet nävä iosäkt arha ivärhäs.

9

Ma Jisas Ka Mumäräs Pät Ama Ngäñäpärhaqa (9:1-8 / Mak 2:1-12 / Luk 5:17-26)

¹ Dä ma Jisas ka veng sämät ama mlauski bä saqi qa mängäläkt särhage säva aa värhäm maräkt ma Kaperneam. ² Dä nak sa arhani ama ruvek ta met sa ama ngäñäpärhaqa sagem ga i sa qat namas mät ama gasgaska. Bä nga ma Jisas ka lu arhä qatnanakt dä qa qoar nä qä ngäñäpärhaqa i, “Nguä emga, qale ngit len. Sa nguä qyiradeng nä gia vuirhong.”

³ Dä nak sa arhani ama Skraipkäna rha qoar na ne rhoqortäqyia, “Rhak täkt ama ruqa di qat tamän mava nä ma Ngämuqa.”

⁴ Dap ma Jisas sa qat dräm arhä snängaqa bä äkt i qa snanbät toqortäqyia, “Mäniekt bä ngän du angän snäng na ama vu qa ama snängaqa? ⁵ Inguna guaäm goe di märmärsäs mamär sä äm? Va ngu qoar toqortäqyia, ‘Sa ngua qyiradeng nä gia vuirhong’ ura va ngu qoar toqortäqyia, ‘Ngia rhair bä ngiat tet’? ⁶ Bä nävät tom däkt diva mamär vät a ngän iva ngänät dräm i ma Ruqa aa Emga di ama rhares pät aa rhäng de vät ivät iva qät kyiradeng na ama vuirhong.” Dä qa qoar nä qä ngäñäpärhaqa rhoqortäqyia, “Ngia rhair näkt ngi rha gi gasgaska bä ngia rhet säva vät.” ⁷ Dä qa märanas bä qa met säva vät. ⁸ Bä nga ama gulañ na ama ruvek ta lu rhoqoräkt dä rhit len dä rha voda ama murhämeska sage ma Ngämuqa qäarakni i sa qa von da ama qrot toqoräkt bä ba ama ruvek.

*Ma Jisas Ka Mes Ma Matyu
(9:9-13 / Mak 2:13-17 / Luk 5:27-32)*

⁹ Bä nga ma Jisas ka met na äkt bä qat tet dä qa lu akni ama ruqa i qat muqun ba ama vätka qäarakni i ama ruvek tit boda ama takes sae. Dä ma Jisas ka qoar na qa rhoqortäqyia, “Ngit päs gua rhäng.” Dä ma Matyu qa märanas bä qa met nasot a qa.

¹⁰ Bä nga mamär i ma Jisas kat muqun gä nä ma Matyu bä in däs pä ma Matyu aa vätka dä nak sa ama rhäqäp nä rha ama ruvek kärarhani i rhit ta ama takes bä sävät ama vu rha ama ruvek ta män bä rha muqun ge ma Jisas kä na aa mudäsaqongda bä rhat täs. ¹¹ Bä nga ama

Farisiqäna rha lu rhoqoräkt dä rha snanbät sä ma Jisas aa mudäsaqongda rhoqortäqyia, “Mäniekt bä angäna morqa di qat täs kä na ama ruvek kärarhani i rhit ta ama takes dä ama vu rha ama ruvek?”

¹² Bä nga ma Jisas ka nari rhoqoräkt dä qa qoar toqortäqyia, “Iarhakt kärarhae i ama märäs pät a rha di qaku rhit läk nani ama ruqa qarakni i qat dräm gat tumäräspät dap sokt kärarhani i ama rämgi vät a rha di rhit läk nani ama ruqa rhoqoräkt. ¹³ Ngän det bä va qunäga vät a ngän sä rhangät täkt ma Ngämuqa aa enge angät tarimini qarängätni i ngät tamän doqortäqyia, ‘Sa nani a ngo iva ngänit lavuqi na arhani dap kaku nani a ngo na anga vodämes.’ Inguna qaku ngua män ivakt iva ngua rhes iarhakt kärarhae i ama räkta na rha sagem ngo dap kinak ngua män ivakt iva nani ama ruvek kärarhani i rhat tualat na ama vuirhong.”

Ama Snanbät Sage Ma Jisas Säväät Ama Meranotka

(9:14-17 / Mak 2:18-22 / Luk 5:33-39)

¹⁴ Nasot dä ma Jon aa mudäsaqongda rha män ge ma Jisas bä rhi snanbät sä qa rhoqortäqyia, “Mäniekt bä ut ut na ama Farisiqäna di ut teranot dap ainge gi mudäsaqongda di qaku?”

¹⁵ Dä ma Jisas ka muvät pät a rha rhoqortäqyia, “Nga mamär iva ama gamoeqa qarakni iva rhit bodäm na qa aa ruavek tit nok na ama iräski rhoqoräkt i qale qa qä na rha? Dap ama qäväläm as pä äm ngä rhän iva ama gamoeqa qarak iva rhit bodäm na qa diva rhi rha qa daqule rha bä vät iomäkt ama qäväläm diva rhat teranot.

¹⁶ “Dä qaku aung gä namu anga iar ini anga baulini mät anga liqi mäni anga mru qi anga boiqi

inguna ngakt bä va qa rhualat toqoräkt dä va ama baulini ama iar ini ngärhi arot nämäni ama mru qi ama boiqi bä va ini ngärhi sämamor na ama liqi.

¹⁷ “Dä qosaqi qaku rhi narhor na anga iar qi anga wain sämät anga mru ngät anga ngädäng. Ngakt bä va rha rhualat toqoräkt dä va vukdur va ama ngädäng dä va räp sa ama wain bä va mava na ama ngädäng. Dap kinak tit tor na ama iar qi ama wain sämät ama iar ngät ama ngädäng dä soknga ama wain ngä na ama ngädäng moe diva sa mamär na ngät.”

Ma Jisas Ka Märanas Na Ama Rhuimgi Dä Qa Mumäräs Pät Ama Evopki

(9:18-26 / Mak 5:21-43 / Luk 8:40-56)

¹⁸ Bä nga ma Jisas kat tamän bät tärhong däkt sävät a rha dä nak sa ama tpäskinaqa qa män buk pa vät dä qa an da aa quum sä nas säng ma Jisas aa qar i qä qoar toqortäqyia, “Nguä imgi di sa qia ñäp täkt. Sokt di mamär iva ngi ang bä ngi rhäk pät a qi bä va qiat däqäm.”

¹⁹ Dä ma Jisas ka märanas bä qa met nasot a qa qä na aa mudäsaqongda.

²⁰ Dä nak sa aktni ama evopki qäraktni i vät ama ngärhäqyisem da udiom na ama qoeo dä qaku mae vät at biaska na ama equngi dap as kinak kat tet di qia män säng ma Jisas aa rhäng bä qia rhäk da aa boiqi arha väm ²¹ inguna qiat tu arhä snäng doqortäqyia, “Ngakt bä qäqi ngu rhäk pät aa boiqi dä sa va märäs pät a ngo.”

²² Dä ma Jisas ka rhong bät a nas dä qa lu qi bä qa qoar na qi rhoqortäqyia, “Nguä imgi, qale ngit

len. Gi qatnanakt di sa ngä mumäräs pät a nge.”
Dä sa märäs pät kärakt ka evopki masägos.

²³ Bä nga ma Jisas ka män säp ka tpäskinaqa aa vätka dä qa nari arhani ama ruvek arhä mabu dä qa lu ama ruvek i rhit nok na ama iräski.

²⁴ Dä qa qoar na rha rhoqortäqyia, “Ngän det nae inguna nak kop kaku ama rhuimgi qia ñäp dap ki mänatäm.” Dä rha rhama täm ga. ²⁵ Sökt di sa nga rha rhäk na ama guläñgi sä dalek dä qa met säva qa rhuimgi at käväläm bä qa sangar ama rhuimgi at tärhäqyet bä qia märanas.

²⁶ Dä vräs da ama sameng sävät tangät täkt ama lat särhage särhage vät ama ngärhäkta moe.

Ma Jisas Ka Mumäräs Pät Ama Säsur Iom Ama Ruiom

²⁷ Bä nga ma Jisas kat tet na äkt dä ama säsur iom ama ruiom in det nasot a qa i init nok masirhat toqortäqyia, “Ma Devit aa emga, mamär iva ngi lavuqi na un.”

²⁸ Bä nga qa mon säva vät dä ama säsuriom in män gem ga dä ma Jisas ka snanbät sä iom doqortäqyia, “Ngä inät nanakt i sa mamär vät a ngo iva ngua rhumäräs pät a en?”

Dä in muvät pät a qa i, “Iei Engeska.”

²⁹ Dä qa rhäk pät in saqong i qä qoar toqortäqyia, “Mamär iva sa rhäkmamär nä iangärhäkt ama lat parhäm in gatnanakt.” ³⁰ Dä mamär na in saqong. Dä ma Jisas ka mugem iom ma ama qrot toqortäqyia, “Mamär iva qale aung gä naräm sävät tangät täkt ama lat.” ³¹ Dap kinak in met na äkt bä ini sameng sävät a qa vät ama ngärhäkta moe.

Ma Jisas Ka Mumäräs Pät Ama Ruqa Qärakni I Qaku Qat Tamän

³² Bä nga ma Jisas kä na aa mudäsaqongda rhat tet na äkt dä nak sa arhani ama ruvek ta män sagem ga sa ama ruqa qärakni i ama iauska qät täk pät a qa dä qaku qat tamän. ³³ Bä nga nasot i ma Jisas ka qutmäs iaqäkt ama iauska nämät ka ruqa qärak i qaku qat tamän dä qärak ka märhamän. Dä ama gulañ na ama ruvek di qräk mät ta i rhi qoar toqortäqyia, “Mänasäng inamäk bä sarhäkt di sa qaku aung ga lu ama lat toqor täkt e ma Israel.”

³⁴ Sökt di ama Farisiqäna rhi qoar i, “Qät kutmäs ama iaus nävät ama iaus angät narhoerqa aa qrot.”

Ama Tmäs Kärangätni Iva Rhi Dodäktgyäm Ngät Di Masirhat Na Ngät Dap Ama Latta Di Ama Marheka Na Rha

³⁵ Dä ma Jisas ka met mät ama värhap ama mor ap dä ama värhap ama gaini na ap moe i qä su va ama mämairväm dä qä sameng na ama sameng ama mär ngät sävät ama Muräktpäm dä qat tumäräs pät ama ruvek nämät arhä räm moe maos maos dä nämät arhä släqyige angät märän moe. ³⁶ Bä nga qa lu ama gulañ na ama ruvek dä qa lavuqi na rha inguna sa ama inirqi na arhä snängaqa dä qaku mamär vät a rha iva rhat tatnärhäm ne i rha rhoqor ama sipsipkäna qärangätni i qaku angärha anga ruqa iva qät lu vät a ngät. ³⁷ Dä qa qoar na aa mudäsaqongda rhoqortäqyia, “Ama tmäs kärangätni iva rhi dodäktgyäm ngät di masirhat na ngät dap ama latta di ama marheka na rha. ³⁸ Dä soknga

mamär iva ngäni nän ma ama qrot sage ma En-
geska bä bä iangärhäkt ama lat toqoräkt iva qä
rhäk na anga latta sävät iangärhäkt aa lat.”

10

*Ama Ngärhäqyisem Da Udiom Na Rha Ama
Ngangda*

(10:1-4 / Mak 3:13-19 / Luk 6:12-16)

¹ Mamär dä ma Jisas ka mes aa ngärhäqyisem
da udiom na rha ama mudäsaqongda sagem mes
bä qa von da rha ama qrot ivakt iva rhat turäkt
ta ama iaus dä va rhit kutmäsa ngät bä va rhat
tumäräs pät ama ruvek nämät ama räm maos
maos moe dä nämät arhä släqyige angät märän
moe. ² Ama ngärhäqyisem da udiom na rha ama
ngangda di arhä ngärhep tangät tärhäkt. Narhoer
di ma Saimon gäarak i rhat tes ka i ma Pita qä nä
aa läkka ma Andru dä ma Jems ma Sebedi aa
emga qä na aa läkka ma Jon ³ dä ma Filip dä ma
Bartolomyu dä ma Tomas dä ma Matyu qäarak i
ama ruqa qäarak i qat dräm gät ta ama takes dä
ma Jems ma Alfius aa emga dä ma Tadius ⁴ dä ma
Saimon gäarak i qa nämäni ama Selotkäna näkt sävät
ma Judas Iskariot käarak i qa vodä ma Jisas sämät aa
ikkäna arhä rhäkt.

*Ma Jisas Qa Rhäk Na Ama Ngärhäqyisem Da
Udiom Na Rha Ama Ngangda*

(10:5-15 / Mak 6:7-13 / Luk 9:1-6)

⁵ Rhärhae rhäkt ama ngärhäqyisem da udiom na
rha di ma Jisas ka rhäk na rha sa ama rhodräp
toqortäqyia, “Qale ngän namet sä mänguräp ama
Jentailqäna. Dä qale ngän namon sämät gaaäm

nävät ama Samariaqäna arha värhap. ⁶ Dap kinak pa ngän det sage ama Israelqäna qärrarhani i rha rhoqor ama sipsipkäna qärangätäni i sa musäng sä ngät. ⁷ Bä va nga rhoqoräkt i ngän det dä ngäni sameng i, 'Iaqäkt na rhävuk aa Muräktpäm di sa nga e glaqot.' ⁸ Va ngän dumäräs pät ama rämgivärharha dap pa ngän däranas na ama ñäpta dä va ngän dumäräs pät ama biaspärharha näkt pa ngänit kutmäns ama iaus. Sa qaku ngän bodäm bät ma Ngämuqa aa matnärhäm bä ba ngän bä äkt i mamär iva qale arhani rhi natbodäm bät angän matnärhäm bä ba rha. ⁹ Qale ngi nata anga gol ura anga silva ura anga ligärleng mät gi rhae. ¹⁰ Dap kale ngi nata anga sägänaqa vät gia tmerhäs ura anga sravem anga unbem ura anga sandal anga unmem na ngät sae ura anga tlaqa.

“Mamär iva ama latka qä rha iarhongäkt kärqärhong i qät läk nani irhong nage ama ruvek kärarhani i sa qa matnärhäm da. ¹¹ Bä äkt i nga rhoqoräkt iva ngia rhon sämät agi a värhäm anga mor äm ura agi a värhäm anga gaini na äm diva ngi ñäm nani anga ruqa e mät äm gäarakni i ama räkt ka dä ma Ngämuqa aa saqong bä va qale nge gem ga bä dängdäng iva ngia rhet daqule iomäkt ama värhäm. ¹² Qre va ngiat don säva iaqäkt ama ruqa aa vätka dä mamär iva ngia rhes ama märmärgem sage ama ruvek kärarhani i qale rha e väm ga. ¹³ Dap ngakt bä iarhakt ama ruvek di sa rha ar sä nge sagem mes dä mamär iva ngi nän iva qale ama bulap nage ma Ngämuqa gem da. Dap ngakt bä qaku rha ar sä nge dä va ngi rhäqäs tä gia enge na ama modämne. ¹⁴ Dap ngakt bä qaku

ama ruvek ti nar sä nge ura qaku rhi nanari gia enge dä va ngia rhet daqule iaqäkt ama vätka ura iomäkt ama värhäm dä va ngi suqup gia qäriglem sa ama rhabuqi samäk* dä saqi ngi rhäqäs tä gia enge na ama modämne. ¹⁵ Ngu qoar na ngän na ama engätki i vät ama qunäga qäarakni iva ma Ngämuqa qa rhatnävämmne na ama ruvek pät ama ivätki diva qä lavuqi na ama Sodomgäna dä ama Gomoraqäna masirhat pit pa ama ruvek nae nävä iomäkt ama värhäm angät tpäs.

*Va Ama Märän Ngät Dän Säväät A Ngän
(10:16-25 / Mak 13:9-13 / Luk 21:12-19)*

¹⁶ “As ngäni lu i ngut täk na ngän iva ngän doqor ama sipsipkäna qärangättni i ngät tet sä mänguräp ama mäsmäs pämm ngät ama muräp ama mor ngät. Mamär iva ama räpmät na ngän mamär dap kosaqi mamär iva qaku mamär vät aung iva qä narhäksärhäm ngän bät agung angäna lat angät tpäs. ¹⁷ Ngänit lu mamär nämmät ama ruvek inguna rha diva rha rhet sä ngän säda ama muräkt angät saqong bä va rha rhäranäs ngän ba arhä mämmairväm. ¹⁸ Näkt pa rhi artäm na ngän säda ama tpäskinarha rhi na ama vitnarha arhä saqong inguna näväät iomäkt i ngänät nanakt na ngo. Va rha rhualat toqoräkt ivakt iva ngäni sameng säväät a ngo ba rha rhi na ama Jentailqäna. ¹⁹ Qre va rhat tair na ngän ba anga muräkt dä va qale qänäskänes ngän iva ngän damän doqor mäniekt ura säväät agi anga engirhong gärqärhongni iva ngän damän bät irhong

* **10:14** ngi suqup gia qäriglem sa ama rhabuqi samäk Rhangät täkt ama lat di ngärhi sameng i sa ma Ngämuqa qa rhong na rha mas.

inguna va ama Qloqaqa ama Qumärqumärqa qä von ngän dä iarhongäkt ama engirhongbät iomäkt ama qäväläm. ²⁰ Inguna va qaku ngän maräkt ngän natmärhamän dap kinak pa angän mamäk aa Qloqaqa qat tamän mät ngän.

²¹ “Va ama gamoe diva rhi voda arha matpek dä arha läktpek ba ama ruvek ivakt iva rhi veng da. Dap arhani ama ngätmamäkkäna diva rhi von da arhä rhoes ba ama ruvek bä va rhi veng da dä qosaqi arhani ama rhoes diva uraqi da arha ron na arhä mamäkkäna bä va rhi vodäm da ba ama ruvek bä va rhi veng da. ²² Ama ruvek moe diva ama vu da arha ron na ngän mamär inguna nävät iomäkt i ngänät nanakt na ngo. Sökt di iaqäkt karak i qat mair ma ama qrot bä däng bät ama tpäsini diva qä rha ama mumaiar. ²³ Qre va rhi sangäm na ngän mavängam mät aomni ama värhäm dä va ngäni ang nae sämät aomni. Inguna sa ngu qoar na ngän na ama engätki iva ma Ruqa aa Emga va qa rhän dap as kaku ngän namet mät ama värhap moe e ma Israel.

²⁴ “Anga mudäsaqongga di qaku qa vit pa aa morqa aa uväs dap qosaqi anga latka di qaku qa vit pa aa morqa aa uväs. ²⁵ Sa mamär iva ama mudäsaqongga di qa rhoqor aa morqa dä va ama latka di qa rhoqor aa morqa. Ngäkt bä rhat tes ama sägärhae arha morqa i ma Belsebul dä nak pa rhi slava nä iarhakt kärarhae i rha nävät iaqäkt ama morqa aa qarhae na ama enge ama vu ngät masirhat.

*Nak Pa Qale Ngänit Len
(10:26-33 / Luk 12:4-7)*

²⁶ “Dä soknga qale ngänit len da inguna qaku guani qärqäni i sa väsdät särhäm ini diva qaku rhi namuqunäga sä ini dä qaku guani qärqäni i ama ngaip ini diva qaku rhi naräm nä ini. ²⁷ Agirhong gärqärhongni i sa ngua qoar na ngän nä irhong bä bängangit angät tpäs diva ngän damän bät irhong da eraqi dä agirhong gärqärhongni i sa ngua rhäkdasäkt nä irhong ba ngän diva ngäni näs nä irhong dävuik nävät ama vät angärha rhäng. ²⁸ Dap kale ngänit len iarhakt kärarhae i rhi veng ama ruvek arhä släqyigleng dap kaku mamär vät a rha iva rhi veng ama ruvek arhä mungäsnäng. Dap kinak pa ngänit len iaqäkt kärak i mamär vät a qa iva qä slava na ama mungäsnäng ngä na ama släqyige moe mät ama mudäbäs ama sok tä bäs. ²⁹ Nga qaku rhi navodäm bät ama udom ama isämirhom na ama brasini? Sökt di qaku ani nävät irhom diva arpus nä ini sävät ivät sañis nä ini nämät angän mamäk aa snängaqa. ³⁰ Bä qäqi ama qäseng bät angän bäs di sa qat dräm ama rhodäm sä ngät. ³¹ Dä soknga va qale ngänit len. Aingän di ngän bit ge ma Ngämuqa va ama rhäqäp nä irhong ama isämirhong angät tpäs.

³² “Bä äkt i iaqäkt kärak i qat tamän i qa nämäni ngo da ama ruvek arhä saqong diva qosaqi aingo ngua rhamän i qa nämäni ngo dä gu mam aa saqong gäarak i rhak pono da ama usäpki arha ron. ³³ Dap iaqäkt kärak i qät täqyas na ngo da ama ruvek arhä saqong diva qosaqi aingo ngu rhäqyas na qa dä gu mam aa saqong gäarak i rhak pono da ama usäpki arha ron.

Ma Jisas Di Qaku Qa Män Sa Ama Bulap Dap

*Kinak Ka Män Sa Ama Ulaqi Arha Singi**(10:34-39 / Luk 12:49-53)**(10:37-39 / Luk 14:25-33)*

³⁴ “Qale ngän namu angän snäng i sa ngua män ivakt iva ngu voda ama bulap sävät ama ivätki. Qaku ngua män sa ama bulap dap kinak ngua män sa ama ulaqi arha singi. ³⁵ Inguna sa ngua män ivakt iva ama ruqa qa rhair sävät aa mamäk dä va ama ngärhuimgi sävät at nanäk dä va ama ngätkluqi sävät at täväski. ³⁶ Dä ama ruqa aa ikkana diva aa qärhae maräkt.

³⁷ “Aung gäarakni i aa snäng bät aa mamäk ura aa nanäk masirhat pit pät ngua väs di qaku ama mär qa na qa iva gu mudäsaqongga na qa. Dap aung gäarakni i aa snäng bät aa emga ura aa imgi masirhat pit pät ngua väs di qaku ama mär qa na qa iva gu mudäsaqongga na qa. ³⁸ Bä aung gäarakni i qaku qät ta aa sämänanamuqa bä qät päs gua rhäng di qaku ama mär qa na qa iva gu mudäsaqongga na qa. ³⁹ Aung gäarakni i qä siqut iva qä sangar aa iar diva qa rhusäng sä ngät nasot dap iaqäkt karak i qa rhusäng sa aa iar bä ba ngo diva qä rha ngät nasot.

*Ama Rhitsek**(10:40-42 / Mak 9:41)*

⁴⁰ “Auge qarak i qä rhar sä ngän di qosaqi qä rhar sä ngo dap auge qarak i qä rhar sä ngo di qosaqi qä rhar sä iaqäkt karak i sa qa rhäk na ngo.

⁴¹ Aung gäarakni i qä rhar sa ama vämginaqa sagem mes inguna akni ma Ngämuqa aa vämginaqa na qa diva qä rha ama vämginaqa aa rhitsek. Dä aung gäarakni i qä rhar sa ama räkt ka ama ruqa inguna akni ama räkt ka ama ruqa na qa diva qä rha ama räkt ka ama ruqa aa rhitsek. ⁴² Dap aung gäarakni i

qäqi qät bon akni nävät tärhae rhäkt ama rhoes ta anga kap na anga rigi anga umälet na qi inguna sa qät päš gua rhäng di qoki va qä rha aa rhitsek.”

11

Ama Engevärharha Nage Ma Jon Ama Baptais (11:1-19/Luk 7:18-35)

¹ Sa nga ma Jisas ka von dä iangärhäkt ama rhodräp bä ba aa ngärhäqyisem da udiom aa mudäsaqongda bä rhäksot dä qa met na äkt ivakt iva qä su dä qä sameng mät ama värhap pät iosäkt ama ivärhäs.

² Bä nga ma Jon ama Baptais kärak i sa qale qa va ama tpäskiarharhäng ga nari sävät ma Kraiis aa lat dä qa rhäk na arhani aa mudäsaqongda sagem ga ³ bä rha snanbät sä qa rhoqortäqyia, “Nga qärak na nge iva qa rhän ura va qoki as ut nañäm nani akni?”

⁴ Dä ma Jisas ka muvät pät a rha rhoqortäqyia, “Ngän det bä ngäni qoar nä ma Jon nä iarhongäkt kärqärhong i ngänät nari irhong dä ngänät lu irhong ⁵ i ama säsurta di sa rhat nañäm dap ama vävarhämnda di sa rhat tet dap iarhakt kärarhae i ama bias pät a rha di sa märäs pät a rha dap ama dängbärharha di sa rhat nari dap ama ñäpta di sa rhat täranas bä ama iar ta. Dä ama sameng ama mär ngät di ngu sameng na ngät bä ba ama tläkta. ⁶ Näkt ma Ngämuqa aa modämne di sa nga e ge iarhakt kärarhae i sa qaku rhit kut säda arha ron nävät a ngo dap kinak tat nanakt na ngo.”

⁷ Bä nga ma Jon aa mudäsaqongda rhat tet na äkt dä ma Jisas ka nasäng i qat tamän särha ama gulañ na ama ruvek sävät ma Jon doqortäqyia, “Sa ngän

met sävät ama ivärhäs ama qräk dä bäs ivakt iva ngäni lu agiqa? Nguaräm ngän met sae ivakt iva ngäni lu ama eqokt ka ama ruqa qäarakni i qät lir qät kutsasorhane varhäm ama ruvek arhä snängaqa? ⁸ Ngakt bä qaku rhoqoräkt dä ngu lu sa ngän met ivakt iva ngäni lu agi anga ruqa? Nak nga va ngäni lu ama ruqa qäarakni i qät don mät ama boi ama mär ngät? As ngäni lu i iarhakt kärarhae i rhat don mät ama mär ngät ama boi di sa qale rha va ama vitnarha arha vät. ⁹ Ngakt bä qaku rhoqoräkt dä ngu lu sa ngän met ivakt iva ngäni lu agi anga ruqa? Nguaräm ba ngäni lu akni ma Ngämuqa aa vämginaqa? Ari, sokt di ngu qoar na ngän i iaqäkt di qa vit pä arhani ama vämginarha arhä väs. ¹⁰ Rhak täkt ama ruqa di iaqäkt kärak i sa rha säm sävät a qa vä ma Ngämuqa aa enge rhoqortäqya,

“As ngäni lu i ngut täk nä gua engevärhaqa vä gi qamäs
ivakt iva qä rhäkmu nä gia iska nanokt nge.’

¹¹ Ngu qoar na ngän na ama engätki i nä mänguräp ama ruvek kärarhani i sa arhä nanäkkina rha säl a rha di sa qaku aung ga män gäarakni i qa vit pä ma Jon ama Baptais aa uväs. Dap iaqäkt kärak i ama gaini na qa mamär va ama Muräktpä m na rhävuk di ama moräs na qa masirhat daver ma Jon.

¹² “Nävät ama qäväläm gärqomni i ma Jon ama Baptais ka nasäng i qä sameng inamäk bä sarhäkt di sa ama Muräktpä m na rhävuk ngärhit ta ama märänga ama mor qa bä ama inirqi mät ta ama ruvek di sa rhi siqut iva rhi sangar a ngät na ama qrot ¹³ inguna ama vämginarha dä ama muräkt

moe di ngät tamän mudu inamäk bä dängdäng i ma Jon ga nasäng i qä sameng iva ama lat toqoräkt ngä rhän. ¹⁴ Bä nga rhoqoräkt i ma Ngämuqa aa enge ngät tamän sävät ma Elaija iva evär däm ga di ngät tamän sävät ma Jon. Rhoqoräkt di qrekt bä mamär vät a ngän iva ngänät nanakt toqoräkt. ¹⁵ Iaqäkt kärak i nani a qa iva qunäga vät a qa sä gua enge di mamär iva qat nari mamär.

¹⁶ “Ngu lu va ngua rhuqut ta agiqa sävät ama ruvek nävät tit täkt ama qoengait? Rha di rha rhoqor ama rhoes kärarhani i rhat muqun ba ama ivärhäs kärqosni i rhit boda ama tmäs e bä arhani rhit näs sävät arha ruavek toqortäqya,

¹⁷ “ ‘Urhit kut ama irin
dap ngän di qaku ngän dain
dä urhit tong ama mabu na ama iräski
dap ngän di qaku ngänit nok.’

¹⁸ Inguna ma Jon ga män i qaku qat täs ama bret dä qaku qät näkt ama wain dap ti qoar i, ‘Qa di ama iauska qa e mät ka.’ ¹⁹ Dap ma Ruqa aa Emga qa män i qat täs dä qät näkt dap ti qoar i, ‘Ngäni lu qa! Ama qatmäska dä ama tnaktkä na qa bä aa ruavek di iarhakt kärarhae i rhit ta ama takes bä sävät ama vurha!’ Sokt di ama ruvek arha lat kärangätni i rhat tualat na ngät nävät ama mädräm ama mär ngät nage ma Ngämuqa di ngät ngärhi qoar i aa mädräm ama mär ngät di ama räkt ka.”

*Avuqi Na Ama Ruvek Näva Ama Värhap Ama Mor
Ap Kärarhani I Qaku Rha Näpgoer Na Nas
(11:20-24/Luk 10:13-15)*

²⁰ Bã nasot dã ma Jisas ka nasãng i qãt tãksãrha ama ruvek nãvã iavãkt ama vãrhãp kãrqaþni i sa qa mualat na ama lat ama qrot ngãt masirhat e inguna sa qaku rha nãþgoer na nas. ²¹ “Aingãn ama Korasingãna diva avuqi na ngãn mamãr! Bã aingãn ama Betsaidaqãna diva qosaqi avuqi na ngãn mamãr! Inguna vadi mai iangãrhãkt ama nañis ngãt ama lat i sa ngua mualat na ngãt gem ngãn di nga vadi mai ngã mãranas e mãngurãp ama ruvek nae ma Tair bã nae ma Saidon di sa vadi mudu iarhakt ama ruvek ta nãþgoer na nas nãmãt arha vuirhong i rhi is nas na ama ilãñ ngãt ama boi na ama irãski nãvãt arha vuirhong nãkt ti suqup ama ligãtki vãt a nas. ²² Sokt di ngu qoar na ngãn i vãt ama qunãga qãrakni iva ma Ngãmuqa qa rhatnãvãmne na ama ruvek pãt ama ivãtki diva qã lavuqi na ama ruvek nae ma Tair dã nae ma Saidon masirhat pit pa angãn bãs.

²³ “Dã ainge ma Kaperneam, nga va ma Ngãmuqa qã sek sã nge sa rhãvuk sãda ama usãpki arha ron? Nak pa qaku rhoqorãkt. Dap kinak nge diva ma Ngãmuqa qã rhon na nge rhãmãne sãvãt ama ñãpta arhã ivãrhãs. Inguna vadi mai ama qrot ngãt ama lat kãrangãtñi i sa ngua mualat na ngãt e vãm nge di nga vadi mai ngua mualat na ngãt e vãm ma Sodom di mamãr iva as kale lãm bã dãngdãng dãkt. ²⁴ Sokt di ngu qoar na ngãn i vãt ama qunãga qãrakni iva ma Ngãmuqa qa rhatnãvãmne na ama ruvek pãt ama ivãtki diva qã lavuqi nã ma Sodom masirhat pit pã ngia vãs.”

*Ngãni Ang Sagem Ngo Dã Va Ngu Von Ngãn Da
Ama Mãmaevãt*

²⁵ Bã vät iomäkt ama qäväläm dä ma Jisas ka qoar i, “Ngu nän sä nge mam, ainge qarak i ma Engeska na nge bã ba ama usäpki dä bã ba ama ivätki inguna sa ngia ngaip tärhong dakt nämät ama ruvek sa ama mädräm ama mär ngät dä ama mädräm da dap kinak sa ngia muqunäga sä irhong bã ba ama rhoes ama gaini na rha. ²⁶ Ari mam, i qoki nguna rhoqoräkt di varhäm gi snängaqa na ama ñämsävätki.

²⁷ “Sa gu mam ga von ngo rha ama qrot daver iarhongäkt moe. Bã qaku aung gat dräm i ama Ngärhoemga di auge dap sokt ama Ngätmamäk. Dä qaku aung gat dräm i ama Ngätmamäk di auge dap sokt ama Ngärhoemga bã qosaqi iarhakt kärarhae i sa ama Ngärhoemga qa muqunäga sä qa ba rha.

²⁸ “Aingän moe qararhae i ngän dualat masirhat dä ngänit ta bã amärän, mamär iva ngäni ang sagem ngo dä va ngu von ngän da ama mämaevät.

²⁹ Mamär iva qale ngän bã gua rem bã ngäni su nagem ngo inguna aingo di ama bulapka na ngo dä ama sämagaininas nga e gem ngo bã va ngän dän bät ama mämaevät bã ba angäna iar. ³⁰ Inguna ama lat kärangätni iva ngu von ngän däm ngät iva ngän dualat na ngät diva qaku ama qrot ngät. Dä ama märän gärangätni iva ngu von ngän iva ngänit ta ngät diva qaku amärän bäm ngät.”

12

Ma Jisas Di Ma Engeska Bã Ba Ama Sabat (12:1-8 / Mak 2:23-28 / Luk 6:1-5)

¹ Vät iomäkt ama qäväläm di vät akni ama Sabat dä ma Jisas kat tet da ama et na ama wit. Dä aa mudäsaqongda di anoeng mä rha dä rha nasäng i

rhi nänbän sa ama gavämirhong bä rhat täs irhong.
² Bä nga rhoqoräkt i ama Farisiqäna rha lu rhoqoräkt dä rha qoar na qa rhoqortäqyia, “Ura, gi mudäsaqongda di rhi nänbetäkmät na ama Muräkt pät ama Sabat.”

³ Dä ma Jisas ka snanbät sä rha rhoqortäqyia, “Nga sa qaku ngän mes sävät ama lat kārangätni i ma Devit ka mualat na ngät kä na aa ruavek toqoräkt i anoeng mä rha? ⁴ Ma Ngämuqa aa enge di ngät tamän i qa mon sävä ama ansäspämgi ama me qi bä qa mäsa ama bretkäna qārangätni i rhit bodäm ngät sage ma Ngämuqa qārangätni i ama Muräkt ngät tamän i qaku mamär iva qa qä nä qārarhani i rhi na qa rha äs ngät dap sokt ama priskäna di mamär iva rhat täs ngät. ⁵ Ura nga sa qaku ngän mes pa ama Muräkt i vät ama Sabatkäna dä ama priskäna va ama ansäspämgi ama mor qi rhat tualat mava na ama Sabat i nga rhat tualat na arha lat dä qaku rhit ta ama rhäksärhäm bät angät tpäs? ⁶ Sa ngu qoar na ngän i ani qärqäni i ini ngä vit pa ama ansäspämgi ama mor qi at täväs di qali lini rhe. ⁷ Bä nga vadi mai sa ngänät dräm dangät täkt ama enge angät tarimini qārangätni i ngät tamän doqortäqyia, ‘Sa nani a ngo iva ngänit lavuqi na arhani dap kaku nani a ngo na anga vodämes’ di vadi mai qaku ngän narhäksärhä iarhakt kārarahe i sa qaku rhi namualat na anga vu ngät anga lat. ⁸ Inguna ma Ruqa aa Emga di ma Engeska bä ba ama Sabat.”

*Ma Jisas Ka Mumäräs Pät Ama Ruqa Aa Rhäqyet
 Ama Ñäp Et
 (12:9-14 / Mak 3:1-6 / Luk 6:6-11)*

⁹ Dä ma Jisas ka met na äkt bä qa mon säva arhä mämairqi. ¹⁰ Dap akni ama ruqa qa e qäarakni i ama ñäp aa rhäqyet. Dä arhani rha snanbät sä ma Jisas toqortäqyia, “Nga maräkt da ama Muräkt angät saqong iva ut tumäräs pät akni vät ama Sabat?” Rhi snanbät toqoräkt dinguna rhit ñäm nani guani iva rhi rhäksärhäm ga vät ini angät tpäs.

¹¹ Dä qa snanbät sä rha rhoqortäqyia, “Auge nävät a ngän gäarakni i aa anga sipsip käarakni i sa qa säp sämät ama uqupka vät ama Sabat diva qaku qä nasangar a qa bä va qä sek mä qa nämät ka? ¹² Di nak ama ruqa di qa vit masirhat pa ama sipsip aa uväs! Bä äkt i sa maräkt da ama Muräkt angät saqong iva ut tualat mamär sa akni vät ama Sabat.” ¹³ Dä ma Jisas ka qoar nä qa ruqa i, “Ngia rhurän dä ngia rhäqyet.” Dä qa ruqa qa murän dä bet bä sa märäs pät a et i ama mär et toqor aetni.

¹⁴ Dä ama Farisiqäna rha met bä rhat tamän särhäm ne sä qa iva rhi veng ga rhoqor mäniekt.

Ma Ngämuqa Aa Latka Qäarakni I Sa Qa Armeng Däm Ga

¹⁵ Ma Jisas di sa qunäga vät a qa sä iangärhäkt ama lat bä äkt i qa met nävät iosäkt ama ivärhäs. Dä ama rhäqäp na rha ama ruvek tat tet nasot a qa bä qa mumäräs pät arha rämgivärharha moe. ¹⁶ Näkt ka von da rha ama enge na ama mugem iva qale rhi namuqunäga sä qa ba ama ruvek. ¹⁷ Qa mualat toqoräkt divakt iva rhäkmamär varhäm ama vämginaqa ma Aisaia aa enge qärangättni i sa qa märhamän bät a ngät toqortäqyia,

- 18 “As ngäni lu gua latka qäarakni i sa ngua armeng
däm ga
qäarak i sa gua snäng bät a qa masirhat
bä märmär gem ngo masirhat nävät a qa.
Va ngua rhu gu Qloqaqa vät a qa
bä va qä sameng na ama räkt ngät ama
matnävämnä
bä ba ama Jentailqäna.
- 19 Qa diva qaku qä na arhani rhi narhäktgyäm sä
ne bä va qaku qä natnäs tävuk
bä qosaqi va qaku aung gä natnari aa eguinga
mäni ama is.
- 20 Va qaku qä narhagär da anga egärhaet kärqetni
ivakt pä bet
dä va qaku qä naveng anga lirhäga qäarakni i sa
qorhäs iva qä nöp.
- 21 Näkt pa ama Jentailqäna rhat nanakt na qa sä
nas.”

*Ama Märhamän Mava Säväät Ama Qloqaqa Ama
Qumärqumärqa
(12:22-32 / Mak 3:22-30 / Luk 11:14-23 / Luk
12:10)*

²² Mamär dä arhani ama ruvek ta män sage ma
Jisas sä akni ama ruqa qäarakni i ama iauska qät täk
pät a qa bä äkt i ama säsurqa na qa dä qaku qat
tamän. Dä ma Jisas ka mumäräs pät a qa bä äkt i
nasot dä qa ruqa qat tamän dä qat nañäm. ²³ Dä
ama ruvek moe di qräk mät ta dä rhi snanbät i,
“Nak nguaräm ma Devit aa emga rhak täkt iaqäkt
kärak i ma Krais?”

²⁴ Sökt di nga ama Farisiqäna rha nari rhoqoräkt
dä rha qoar toqortäqyia, “Rhak täkt ama ruqa di

qät kutmäs ama iaus di sokt nävät ama iaus angät narhoerqa ma Belsebul aa qrot.”

²⁵ Ma Jisas kat dräm arhä snängaqa dä qa goar na rha rhoqortäqyia, “Anga muräktpäm moe qärangätni i sa matmät na ngät diva qäbäs na ngät bä ngakt bä anga ruvek e mät anga värhäm ura va anga vätka rhi arhäktgyäm sä ne dä va qaku qale iomäkt ama värhäm ura iaqäkt ama vätka mauui.

²⁶ Bä ngakt bä ma Sämga qät kutmäs ma Sämga dä qa di qat tatmät na nas toqoräkt. Bä nga rhoqoräkt dä ngu lu va aa muräktpäm ngät mair ma ama qrot toqor mäniekt? ²⁷ Näkt ngakt bä ngut kutmäs ama iaus di na ama qrot nage ma Belsebul varhäm angäna enge dä ngu lu iarhakt kärarhae i rhat tet nasot a ngän di auge qät boda rha ama qrot bä rhit kutmäs ama iaus? Iarhakt di arha lat ngärhi sameng i angäna enge di qaku maräkt na ngät.

²⁸ Sokt di ngakt bä ngut kutmäs ama iaus nävät ma Ngämuqa aa Qloqqa dä iangärhäkt gua lat di ngärhi sameng i ma Ngämuqa aa Muräktpäm di sa ngä män sagem ngän. ²⁹ Qaku mamär vät aung anga ruqa iva qä namon säva anga qrot ka anga ruqa aa vätka mavängam bä qä rha aa qärhong dap as kaku qa er qa qop pät a qa. Ngakt bä qä qop pät a qa dä mamär iva qa rhon bä qä rha aa qärhong. Dä nak as ngätki va mamär vät a qa iva qä rha aa qärhong moe.

³⁰ “Auge qärak i qaku qat tair gem ngo di qat tair sävät a ngo. Dap auge qärak i qaku qat tatnärhäm i qä ngingdämne na ama ruvek kä na ngo di qa di qat tusur täm da. ³¹ Dä soknga ngu goar na ngän i ama vuirhong dä ama märhamän mava moe diva ma Ngämuqa qät kyiradeng na ama ruvek sä

irhong. Sokt di aung gäarakni i qat tamän mava nä ama Qloqaqa ama Qumärqumärqa diva qaku ma Ngämuqa qä naqyiradeng nä ianiäkt aa vuini. ³² Bā aung gäarakni i qat tamän mava nä ma Ruqa aa Emga diva ma Ngämuqa qä qyiradeng nä ianiäkt aa vuini. Dap aung gäarakni i qat tamän mava na ama Qloqaqa ama Qumärqumärqa diva qaku ma Ngämuqa qä naqyiradeng nä ianiäkt aa vuini näma dä vät tom dakt ama qäväläm ura as mirhup.

*Ama Ngämuga Di Rhi Räm A Qa Nage Aa Gavam
(12:33-37 / Mat 7:15-20 / Luk 6:43-45)*

³³ “Anga mär qa anga ngämuga di sokt kät sa ama mär ngät ama gavam dap anga vu qa anga ngämuga di sokt kät sa ama vu ngät ama gavam. Va ngäni lu ñismäne na ama ngämung di nävät angät gavam. ³⁴ Aingän gärarhae i ama gulän̄gi na ama uiuvärhirhong gärqärhongni i irhong ngärhit kut na ama qänogi, rhoqor mäniekt bā mamär vät a ngän iva ngän damän bät anga mär ngät anga enge qre i sa ama vu rha ama ruvek na ngän? Inguna sävetka aa vämgi di sa qiat tamän nävät agini qärqäni i rhäqäp aa snängaqa nä ini. ³⁵ Ama mär qa ama ruqa nävät iarhongäkt ama märirhong da aa ron di sa qat tualat na ama mär ngät ama lat dap ama vu qa ama ruqa nävät iarhongäkt ama vuirhong da aa ron di sa qat tualat na ama vu ngät ama lat. ³⁶ Ngu qoar na ngän i vät ama qunäga qäarakni iva ma Ngämuqa qa rhatnävämne na ama ruvek pät ama ivätki diva rhit täväkt sa ama enge moe qärangätni i sa rha märhamän bät a ngät nak kop mavängam ³⁷ inguna nävät angäna enge diva isiska vät a ngän

nämät ama rhäksärhäm dap kosaqi nävät angäna enge diva ngäni rha ama rhäksärhäm.”

Ama Muqunängi Qäraktni I Ma Ngämuqa Qa Mualat Na Qi Ge Ma Jona

(12:38-42 / Mat 16:1-4 / Mak 8:11-12 / Luk 11:29-32)

³⁸ Dä arhani ama Skraipkäna dä ama Farisiqäna rha muvät pät a qa i rhi qoar na qa rhoqortäqyia, “Qamorqa, sa nani a ut iva urhi lu anga muqunängi nävät a nge.”

³⁹ Sukt di ma Jisas ka muvät pät a rha i, “Aingän nävät tit täkt ama qoengait di ama vu rha ama ruvek na ngän gärrhani i sa qaku qale rha mamär i sägäni na rha rhi nä ma Ngämuqa rhoqor ama ruiom gärqiomni i sa in mätlägut näkt mamär dä akni qa qavatnävlägut. Bä ngänit ñäm nani anga muqunängi sukt diva qaku anga muqunängi qi namän bä ba ngän dap sukt ama muqunängi nävät ama vämginaqa ma Jona. ⁴⁰ Inguna qoki rhoqor ma Jona qarak i sa qale qa vät ama dävauing ama qunäng dä ama dävagukt ama bängang da ama mor qa ama rhinänga aa ron diva qosaqi ma Ruqa aa Emga rhoqoräkt iva qale qa vät ama dävauing ama qunäng dä ama dävagukt ama bängang da ama ivätki aa ron. ⁴¹ Ama ruvek nae näva ama värhäm ama mor äm ma Ninive va rha rhair ti nä rhit täkt ama qoengait pät ama qunäga qarakni iva ma Ngämuqa qa rhatnävämmne na ama ruvek pät ama ivätki bä va iarhakt ama ruvek ti rhäksärhäm ngän inguna mudu rha näpgoer na nas toqoräkt i ma Jona qa sameng bät a rha. Dap täkt di aingo qarak i qale ngo rhe di ngua e daver ma Jona.”

⁴² Ama vitnaqi e vät ama ivärhäs ma Seba diva

qia rhäranas pät iaqäkt ama qunäga qäarakni iva ma Ngämuqa qa rhatnävämne na ama ruvek bä va qi rhäksärhä rhit täkt ama qoengait inguna qia met näva ama iska näda ama ivätki at tärhäkt ivakt iva qi nari ama ruqa sa ama mädräm ama mär ngät ma Solomon aa enge. As ngäni lu i aingo qäarak i qale ngo rhe di ngua e daver ma Solomon.

*Evär Da Ama Iauska
(12:43-45 / Luk 11:24-26)*

⁴³ “Qre va vuk sa ama iauska nämät ama ruqa dä qat tet pät ama ivärhäs ama qräk dä bäs bä qät ñäm nani anga ivärhäs ivakt iva mae vät a qa e. Sukt di qaku qä namäqäne dä mamär. ⁴⁴ Dä nasot di qat tu aa snäng doqortäqyia, ‘Va evär däm ngo sävä gua vätka qäarak i sa ngua män näväm ga.’ Bä nga rhoqoräkt i qat dän bä samuk dä qä lu qa vätka i ama dungdu ga näkt ama qumärqumär väm ga näkt sa mamär na qa moe. ⁴⁵ Dä qat tet bä qat dän sa ama ngärhäqyet da udiom angätni ama iaus kärangätni i sa ngä met e na qa sa angärha lat ama vu ngät bä ngät don sävä qa vätka bä qale ngät e. Dä iaqäkt ama ruqa di sa mäqi mava na qa dap täkt di sa mava na qa masirhat mamär. Ama ruvek nävät tit täkt ama qoengait diva rha rhoqoräkt.”

*Ma Jisas Aa Nanäk Näkt Säväät Aa Läktpek
(12:46-50 / Mak 3:31-35 / Luk 8:19-21)*

⁴⁶ Bä nga as ma Jisas kat tamän särha ama ruvek dä nak sa aa nanäk ki na aa läktpek ta män bä rhat

mair dalek bā rhit tākne iva rha rhamän sārham ga.
47 *

48 Sokt di qa muvät pät ama engevärhaqa rhoqortäqyia, “Agukt koe di gu nanäk bā guavek koe di gua läktpek?” 49 Dä qa rhäk aa rhäqyet sävät aa mudäsaqongda i qä qoar toqortäqyia, “Erhärhae rhäkt, di gu nanäk ki nä gua läktpek! 50 Inguna guavek koe qärrahani i rhat tualat parham gu mam dak pono da ama usäpki arha ron aa snängaqa di iarhakt di gua lätkka dä gua lätkki dä gu nanäk na rha.”

13

*Ama Enge Na Ama Siquki Sävat Ama Ruqa
Qäarakni I Qät Don Na Ama Gavämirhong
(13:1-9 / Mak 4:1-9 / Luk 8:4-8)*

1 Vät iaqäkt ama sägäk ama qunäga dä ma Jisas ka met daqule ama vätka bā qa met sävät ama namuqa aa rhäkt näkt kat muqun e. 2 Dä västämne na ama mor ngät ama gulañ na ama ruvek namet a qa bā äkt i qa veng sämät ama mlauski ama lil qi bā qa muqun. Dap ama ruvek moe di rhat mair vät ama qoan.

3 Dä qa qoar na rha na ama rhäqäp nä irhong na ama enge na ama siqut i qä qoar toqortäqyia, “Maos dä akni ama latka qäarakni i qät don na ama gavämirhong ga met säva ama etki ivakt

* **12:47** Ma Matyu qa säm dakt täkt aa abuk näkt nasot ama qäväläm ama qot äm dä arhani ama ruvek di rha säm ma Matyu aa enge qärangättni i qoki rhoqorne dap taerhäni rhäkt ama qängärini di qosaqi rha säm ini sae. ‘Dä akni qa qoar nä ma Jisas i, “Gi nanäk ki nä gia läktpek tat mair dalek dap nani a rha iva rha rhamän sārham nge.” ’

iva qä qutnanokt pät a qi. ⁴ Bä nga qät don na ama gavämirhong dä arhongni di irhong ngä säp sä varhäm ama iska dä ama isäm ngä män bä ngä mä s irhong. ⁵ Dap arhongni ngä säp sävät ama ivärhimek kärqämekni i ama dui väm imek äkt i qaku ama ivätki masirhat bä ama gavämirhong ngä lir ngä ir inguna ama ingas ama ivätki. ⁶ Sokt di nga ama qunäga qa sek mes dä qek pät irhong bä nät däm irhong inguna qaku irhong angärha anga qridu anga uiu ngät. ⁷ Dap arhongni ama gavämirhong ngä säp sä mä nguröp ama ritgung bä nga ama ritgung ngä ir dä ngä ong ama gavämirhong bä ngä slava nä irhong angärha irhirqi. ⁸ Dap arhongni ama gavämirhong ngä säp sävät ama mär qi ama ivätki bä irhong ngä ir bä irhong ngä sa i arhong ngä sa ama handret nä irhong ama gavämirhong dap arhong ngä sa ama dävau ng na rha ama ruvek nä irhong dap arhong ngä sa ama ruqa ama rhäk täm ga da ama ngärhäqyisem nä irhong.” ⁹ Dä qosaqi qa qoar toqortäqyia, “Iaqäkt kärak i nani a qa iva qunäga vät a qa sä gua enge di mamär iva qat nari mamär.”

*Ama Rharimini Qärqäni I Ma Jisas Kat Tamän Na
Ama Enge Na Ama Siqu*

(13:10-17 / Mak 4:10-12 / Luk 8:9-10)

¹⁰ Dä ama mudäsaqongda rha met sagem ga bä rhi snanbät sä qa rhoqortäqyia, “Mäniekt bä ngiat tamän särha ama ruvek na ama enge na ama siqu?”

¹¹ Dä qa muvät pät a rha i, “Aingän di sa ma Ngämuqa qa rhares ba ngän iva qunäga vät a ngän sävät ama Muräktpä m na rhävuk angät

ngaivirhong dap ta di sa qaku qa rhares pät arha rhäng. ¹² Iomäkt di sa ama engätki na äm inguna aung gäarakni i sa aa anga guani diva rhi von ga rha arhongni savono sae bä va masirhat mamär na aa qärhong. Dap aung gäarakni i sa qaku aa anga guani diva qäqi rhi rha aa qäni ama gaini nä ini nagem ga. ¹³ Iomäkt di ama rharimini qärqäni i nguat tamän särhäm da na ama enge na ama siqut. Inguna rhat nañäm sokt di qaku rhi nalu bä rhat nari sokt di qaku qunäga vät a rha. ¹⁴ Ngätki i ma Aisaia aa enge nage ma Ngämuqa mudu di sa rhäkмамär na ngät sävät tärhae rhäkt ama ruvek kärangätni i ngät tamän doqortäqyia,

“ ‘Aingän di nak pa ngänät nari
sokt diva qaku qunäga vät a ngän
bä nak pa ngänät nañäm
sokt diva qaku ngän nalu guani.”

¹⁵ Inguna rhärhae rhäkt ama ruvek
di sa arhä mädräm ngä män i sa qaku qunäga
mät ngät
bä sokt mamär vät a rha iva rhat nari ama
gaini nämät arha sdäm
dä sa rha väsdät mät arhä saqong.

Nga vadi mai qaku rhoqoräkt
diva mamär iva rhat nañäm na arhä saqong
bä va rhat nari nämät arha sdäm
bä va qunäga mät arhä mädräm
dä va rhi rhong sävät a ngo dä va ngua rhuma-
iar ta.’

¹⁶ Sokt di sa ama modämne nga e gem ngän inguna aingän di sa ngänät nañäm na angän saqong dä

ngänät nari nämät angäna sdäm. ¹⁷ Ngu qoar na ngän na ama engäkki i ama rhäqäp na rha ma Ngämuqa aa vämginarha rhi na ama räkt ta ama ruvek mudu di sa nani a rha masirhat iva rhi lu rhärhong däkt kärqärhong i sa ngänät lu irhong sokt di qaku rha lu irhong. Bä qosaqi nani a rha iva rhi nari rhärhong däkt kärqärhong i sa ngänät nari irhong sokt di qaku rha nari irhong.

*Ma Jisas Ka Rhäväksäs Sävät Ama Ruqa Qäarakni I Qät Don Na Ama Gavämirhong
(13:18-23 / Mak 4:13-20 / Luk 8:11-15)*

¹⁸ “Mamär iva qunäga vät a ngän sa ama enge na ama siqutki sävät ama latka qäarakni i qät don na ama gavämirhong. ¹⁹ Nga rhoqoräkt i sävetka qat nari ama enge sävät ama Muräktpäm näkt kaku qunäga vät a qa sä ngät di qa rhoqor ama gavämirhong gärqärhong i irhong ngä säp sä varhäm ama iska. Näkt sa ama vu qa ama ruqa ma Sämgä qat dän dä qä rharvät dä iarhongäkt näda aa ron gärqärhong i sa qa latka qa qutnanokt irhong. ²⁰ Iarhongäkt kärqärhong i irhong ngä säp pät ama ivärhimek kärqämekni i ama dui väm imek di ama siqutki sävät aung gäarakni i qat nari ama enge dä qät lir qät ta ngät na ama märmärgem. ²¹ Dap as kaku angät snagut ngä mon säda aa ron mamär dä soknga qat mair di nak kop sokt pät ama qäväläm ama qot äm. Bä nga ama märän ura ama siqutsiqut nage ama ruvek ngät dän bät a qa nävät ma Ngämuqa aa enge dä lärlir mämae da aa qatnanakt.

²² “Dap sävät ama gavämirhong gärqärhong i sa irhong ngä säp sä mänguräp ama ritgung di ama

siqutki nä irhong sävät aung gäarakni i sa qa nari sokt di ama qänäskänes sävät ama ivätki at kärhong dä ama mämägän gärangätni i ngärhi irastäm sa ama ruvek di sa ngä män bit pa ama enge angät tpäs bä qaku anga gavam ngät dän nävät a ngät.²³ Dä iarhongäkt kärqärhong i qa latka qa qutnanokt irhong bät ama mär qi ama ivätki di ama siqutki sävät aung gäarakni i qat nari ama enge bä qunäga vät a qa sä ngät. Qa di ngätki i qät sa ama gavam. Bä nävät asägäni asägäni ama gavämini di arhani ama ruvek toqoräkt di rhit sa ama handret na ngät ama gavam dap arhani di rhit sa ama dävau ng na rha ama ruvek na ngät dap arhani di rhit sa ama ruqa ama rhäk täm ga da ama ngärhäqyisem na ngät ama gavam.”

Ama Enge Na Ama Siqutki Sävät Ama Mran Ama Vu Ngät

²⁴ Dä ma Jisas ka märhamän bät angätni ama enge na ama siqutki bä ba rha i qä qoar toqortäqyia, “Iaqäkt na rhävuk aa Muräktpä m di mamär vät a ngo iva ngua rhuqut täm ngät di sävät akni ama ruqa qäarakni i qa qutnanokt ama mär irhong ama gavämirhong bät aa etki. ²⁵ Bä nga aa latta di rhi mänatäm dä aa ik ka män bä qa qutnanokt ama mran ama vu ngät mänguräp ama wit näkt ka met.

²⁶ “Dä soknga nga rhoqoräkt i ama wit ngä ir bä ngä sa dä qosaqi vuk sa ama mran ama vu ngät. ²⁷ Dä iaqäkt ama morqa aa latta rha män gem ga bä rhi snanbät sä qa rhoqortäqyia, ‘Morqa, nga qaku ngia qutnanokt ama mär irhong ama gavämirhong

bät gia etki? Bâ nga rhoqoräkt dä ngu lu ama mran ama vu ngät ngä män na qoe?’

²⁸ “Dä qa qoar na rha i, ‘Sa aurha anga ik ka mualat toqoräkt.’ Bâ äkt i ama latta rha snanbät sä qa rhoqortäqyia, ‘Näkt nga nani a nge iva u rhet bâ u rhar mät iangärhäkt ama mran ama vu ngät nae?’

²⁹ “Dä qa morqa qa qoar na rha rhoqortäqyia, ‘Qaku inguna varis ngän namar mät anga wit sä ne na ama mran ama vu ngät. ³⁰ Mamär iva ama wit ngä na ama mran ama vu ngät ngärhi ir gem ne bâ dängdäng bät ama qäväläm iva ama latta rhit dodäkt sa ama tmäs. Bâ vät iomäkt ama qäväläm diva ngu qoar nä iarhakt ama latta iva rhi er ti rha ama mran ama vu ngät näkt ti qop pät a ngät ma ama istakt näkt ti väs ngät. Näkt mamär dä va rhi rha ama wit bâ va rha rhu ngät puk pä gua vätki qaräktni i qali qi e iva rhoqoräkt.’ ”

*Ama Enge Na Ama Siqutki Säväät Ama Mastard
Aa Gavämini Dä Ama Yis
(13:31-33/Mak 4:30-32/Luk 13:18-21)*

³¹ Dä ma Jisas ka märhamän bät angätni ama enge na ama siqutki bâ ba rha i qä qoar toqortäqyia, “Ama Muräktpä m na rhävuk di ngät toqor ama mastard aa gavämini qarqäni i ama ruqa qa rha ini bâ qa qutnanokt ini vät aa etki. ³² Ianiäkt ama gavämini di ama gaini nä ini mamär dap nga sa ini ngä ir dä sa ini ngä män i ama ngämuga. Ia qäkt ama ngämuga diva qä ir vit pa arhongni ama namuirhong moe angät tpäs pät ama et bâ aa rhäqyitnäk diva ama mor itnäk bâ äkt iva ama isäm nämät ama leqäs ngä rhän bâ va ngärhit täk angärha vät pät aa qän.”

³³ Dä ma Jisas ka märhamän särhäm da na angätni ama enge na ama siqutki rhoqortäqyia, “Ama Muräktpäm na rhävuk di ngät toqor ama yis käraktni i ama ruqi qia rha qi bä qia mu qi va ama mor ngät ama plaua näkt kia näpgoer na ngät päm ne bä dängdäng i ama yis kia mon säva ama qopkopki moe.”

Ama Enge Nage Ma Ngämuqa Dä Ama Enge Na Ama Siqut

³⁴ Rhärhong däkt moe di sa ma Jisas ka märhamän bät irhong bä ba ama gulañ na ama enge na ama siqut. Qop sokt kat tamän särhäm da di na ama enge na ama siqut. ³⁵ Dä aa lat iangärhäkt di sa ngä rhäkmmär na ama enge qarängättni i sa akni ama vämginaqa mudu qa märhamän bät a ngät toqortäqyia,

“Va ngua rhamän särhäm da di na ama enge na ama siqut
bä va nguat tamän sävät iarhongäkt
kärqärhong i sa ma Ngämuqa qa ngaip irhong
di nävät ama qäväläm gärqomni i qa säm ama
ivätki.”

Ma Jisas Ka Rhäväkt Sa Ama Enge Na Ama Siqutki Sävat Ama Mran Ama Vu Ngät

³⁶ Dä nasot dä ma Jisas ka met daqule ama gulañ na ama ruvek bä qa met säva vät. Dä aa mudäsaqongda rha män sagem ga i rhi qoar na qa rhoqortäqyia, “Mämär iva ngit täväkt sa ama enge na ama siqutki sävät ama mran ama vu ngät pät ama etki bä ba ut.”

³⁷ Dä qa muvät toqortäqyia, “Iaqaät ka ruqa qaräak i qät kutnanokt ama mär irhong ama gavämirhong di aingo ma Ruqa aa Emga. ³⁸ Dä ama etki di ama ivätki dap ama gavämirhong ama mär irhong di ama rhoes näva ama Muräktpäim. Dap ama mran ama vu ngät di ama vu qa ama ruqa ma Sämgä aa es. ³⁹ Dä iaqaät kärak i qa qutnanokt ama mran ama vu ngät di aurha ik ma Sämgä dap ama qäväläm gärqomni i rhit dodäkt sa ama tmäs diva ama qäväläm gärqomni iva rhäksot na ama ivätki dap ama latta qararhani i rhit dodäkt sa ama tmäs e di ama enselqäna.

⁴⁰ “Di qoki rhoqor ama mran ama vu ngät di rhit ta ngät bä rhit päns ngät mät ama mudäbäs diva rhoqoräkt pänt ama qäväläm gärqomni iva rhäksot na ama ivätki. ⁴¹ Va ma Ruqa aa Emga qä rhäk na aa enselqäna bä va rhi rha iarhongäkt kärqärhong i irhong ngät dän sa ama vuirhong moe ngä na ama ruvek kärarhani i rhat tualat na ama vu ngät ama lat näva aa Muräktpäim. ⁴² Bä va rhi rhon sämät ama mudäbäs ama qrot äs. Vät iosäkt ama ivärhäs diva rhat tuqaia dä va rhit nes arhä qeng angärha rem na ne. ⁴³ Dä nasot dä va ama räkt ta na rha ama ruvek tit sen i rha rhoqor ama qunäga va arhä mamäk aa Muräktpäim. Aung gäarakni i nani a qa iva qunäga vät a qa sä gua enge di mamär iva qat nari mamär.

*Ama Enge Na Ama Siqutki Sävat Ama Mämägän
Gärangätni I Rha Ngaip Ngät*

⁴⁴ “Iaqaät na rhävuk aa Muräktpäim di ngät toqor ama mämägän gärangätni i sa rha ngaip ngät pänt ama etki qärangätni i akni ama ruqa qa män bät

a ngät dä qa sasärhäm ngät. Näkt nasot dä qat tet nävät ama märmärgem bä qät boda aa qärhong moe näkt kät bodäm bät iaqyäkt ama etki.

Ama Enge Na Ama Siqutki Säväät Ama Pel Qäarakni I Ama Ligär Masirhat Pät A Qi

⁴⁵ “Bä qosaqi iaqäkt na rhävuk aa Muräktöpäm di ngät toqor ama ruqa qäarakni i qat dräm gät boda ama qärhong gäarakni i qät ñäm nani ama mär ngät ama pelqäna. ⁴⁶ Bä nga qa män bät aktni ama pel qäarakni i ama ligär masirhat pät a qi dä qa met bä qa voda aa qärhong moe näkt ka vodäm bät a qi.

Ama Enge Na Ama Siqutki Säväät Ama Väiuqi

⁴⁷ “Qosaqi iaqäkt na rhävuk aa Muräktöpäm di ngät toqor ama väiuqi qäarakni i sa akni qa rhon na qi säva ama namuqa bä qia rha ama rhäqäp na ngät ama rhinäm maos maos. ⁴⁸ Bä nga rhäqäp ki mamär dä ama gamoe rha ar mä qi säväät ama qoan bä rha muqun bä rha mät ama mär ngät ama rhinäm bä rha mu ngät mät ama urat dap ta rhon na ama vu ngät nae. ⁴⁹ Vät ama qäväläm gärqomni iva rhäksot na ama ivätki diva rhoqoräkt. Va ama enselqäna rha rhän bä va rha rhatma ama vu rha ama ruvek nämäni ama räkt ta ama ruvek. ⁵⁰ Näkt pa rhi rhon na ama vu rha ama ruvek sämät ama qrot äs ama mudäbäs. Vät iosäkt ama ivärhäs diva rhat tuqäia dä va rhit nes arhä qeng angärha rem na ne.”

Ama Iaräs Na Ngät Ama Mämägän Dä Ama Mämägän Ama Mru Ngät

⁵¹ Dä ma Jisas ka snanbät sä rha rhoqortäqyia, “Nga sa qunäga vät a ngän sä rhärhong däkt moe?” Dä rha muvät pät a qa i, “Iei.” ⁵² Dä qa qoar na

rha rhoqortäqyia, “Iarhakt moe qärrhae i sa rha män i ama mudäsaqongda na rha bä rhi su ama ruvek sävät iaqäkt na rhävuk aa Muräktpämi di rha rhoqor ama morqa qäarakni i vukpuk sä qa näva aa vätka sa angätni nävät aa mämägän gärangätni i ama iar ngät dä angätni qärangätni i ama mru ngät.”

*Ama Ruvek E Ma Nasaret Ta Mer Ma Jisas
(13:53-58 / Mak 6:1-6 / Luk 4:16-30)*

⁵³ Sa nga ma Jisas ka märhamän bät tangät täkt ama enge na ama siqut bä rhäksot dä qa met na äkt. ⁵⁴ Bä nga qa män sämät aa värhäm dä qa su ama ruvek pa arhä mämairqi. Dä qräk mät ta nävät aa rhisu bä rhi snanbät sä ne rhoqortäqyia, “Nak tak täkt ama ruqa di sa qa rha rhangät täkt ama mädräm ama mär ngät dä rhangät täkt ama qrot ngät ama lat na qoe? ⁵⁵ Nga qaku iaqäkt kärak i qat dräm gät tük pät ama vät aa emga? Nga qaku rhat tes aa nanäk i ma Maria? Bä nga qaku aa läktpek ama gamoe i ma Jems kä nä ma Josep dä ma Saimon näkt ma Judas? ⁵⁶ Nga qaku aa läktpek ama evop moe rhe gem ut? Bä nga rhoqoräkt dä rhak täkt ama ruqa qa rha rhärhong däkt moe na qoe?” ⁵⁷ Dä rha qut säda arha ron nävät a qa.

Sokt di ma Jisas ka qoar na rha rhoqortäqyia, “Ama vämginaqa di qaku ama ruvek tit kutdrir sagem ga dap sokt mät aa värhäm maräkt dä mänguräp aa qärhae maräkt.” ⁵⁸ Dä qaku qa mualat na anga qrot ngät anga lat masirhat e inguna qaku arha anga qatnanakt.

14

Ma Jon Ama Baptais Aa Tñäpki (14:1-12 / Mak 6:14-29 / Luk 9:7-9)

¹ Vät iomäkt ama qäväläm dä ama tpäskinaqa ma Herot ka nari ama sameng sävät ma Jisas ² dä qa goar na aa latta rhoqortäqyia, “Rhak täkt di ma Jon ama Baptais. Sa qa märanas nämät ama tñäpki bä rhoqoräkt i rhangät täkt ama nañis ngät ama qrot ngät ama lat di ngät tualat gem ga.”

³ Ma Herot ka märhamän doqoräkt inguna sa qa voda rha ama muräkt ivakt iva rhi sangar ma Jon bä rhi qop pät a qa bä va rha rhu qa va ama tpäskiarharhäng inguna vät ma Filip ma Herot aa lätkka aa egutki ma Herodias at täväs ⁴ inguna ma Jon sa qa goar na qa rhoqortäqyia, “Qaku maräkt parhäm ama Muräkt iva ngia rhät ma Herodias.”

⁵ Bä nämä dä nani a qa iva qä vodäm ga sämät ama tñäpki sokt di qät len ama ruvek inguna rhat nanakt i ma Jon di ama vämginaqa na qa.

⁶ Sokt di nga vät ma Herot aa bängagi qäaraktni i mudu rha säl a qa dä ma Herodias at tuimgi qia main dä ma Herotkäna arhä saqong bä märmar ge ma Herot nävät a qi. ⁷ Dä soknga qa mumänaris na ama musärhäm iva qä von gi rha agini qärqäni iva qi nän ga rhäm ini. ⁸ Dä at nanäk kia rhäklänge mät ki bä qia goar nä ma Herot toqortäqyia, “Ngi von ngo rhä ma Jon ama Baptais aa uväski va ama pletige ama mor ige.”

⁹ Dä ama vitnaqa di airäs ka sokt dinguna sa qa mumänaris ma ama qrot da aa ruavek arhä saqong dä qa goar bä aa latta rha mualat toqoräkt.

¹⁰ Qa rhäkne bä rha rhodäkt mät ma Jon ba ama

tpäskiarharhäng ¹¹ näkt ta män bä samuk sa aa uväski va ama pletige ama mor ige bä rha von ama rhuimgi rhäm gi bä qia rha qi ba at nanäk. ¹² Dä ma Jon aa mudäsaqongda rha män bä rha rha aa släqyige bä rha sasärhäm ige näkt ta met bä rha sameng bä ma Jisas.

Ma Jisas Ka Von Da Ama Tmä's Bä Ba Ama Ngärhäqyet Ama Tausengäna Na Rha Ama Ruvek (14:13-21/Mak 6:30-44/Luk 9:10-17/Jon 6:1-15)

¹³ Näkt nga ma Jisas ka nari rhoqoräkt sävät ma Jon dä qa met na äkt mät ama mlauski bä sävät ama ivärhäs kärqosni i qaku anga ruvek e bä qale qa e i sokt ka. Sokt di nga ama ruvek ta nari rhoqoräkt dä rha met näva arha värhap bä rha met nasot a qa. ¹⁴ Bä nga ma Jisas ka män mit pät a qoan dä qa lu ama mor qi ama gulañgi na ama ruvek dä qa lavuqi na rha dä qa mumäräs pät arha rämgi värharha.

¹⁵ Bä nga bängangäs dä aa mudäsaqongda rha män gem ga bä rha qoar na qa rhoqortäqyia, "Sa ama qunäga qat don dap tos täkt ama ivärhäs di qale läs gläius. Mamär iva ngi rhäk na ama gulañ ivakt iva rha rhet sämät ama värhäm bä va rhi vodäm bät anga tmäs bä ba nas."

¹⁶ Sokt di ma Jisas ka qoar i, "Mamär iva qoki qale rha dap pa ngäni von da rha anga tmäs."

¹⁷ Dä rhi qoar na qa rhoqortäqyia, "Qop sokt ama bretkäna ama ngärhäqyet näkt sävät ama rhinämiom ama udiom nga e gem ut." ¹⁸ Dä ma Jisas ka qoar i, "Ngäni rha ngät sagem ngo."

¹⁹ Dä qa qoar na ama gulañ na ama ruvek iva rha rhuqun bät ama mran. Näkt ka rha ama

ngärhäqyet ama bretkäna dä ama udiom ama rhinämiom näkt ka ñäm dävit säva ama usäpki bä qa mes ama mär sage ma Ngämuqa. Dä qa vonmät na ama bretkäna bä qa von aa mudäsaqongda bä rha are däm ngät bä ba ama ruvek.

²⁰ Bä rha moe rha mä s bä arhä sarem. Näkt ama mudäsaqongda rha rhäqäp ama urat ama ngärhäqyisem da unbem na ngät na ama mäsdävat.

²¹ Ama rhodäm sa ama gamoe iarhakt kärarhae i sa rha mä s di ama ngärhäqyet ama tausengäna na rha dap kosaqi ama evop ti na ama rhoes ta mä s.

*Ma Jisas Kat Tet Pät Ama Qoeväs Angärha Rhäng
(14:22-33 / Mak 6:45-52 / Jon 6:16-21)*

²² Dä nak kop äkt dä ma Jisas ka qoar na ama mudäsaqongda bä rha veng sämät ama mlauski iva rhi rhoer särhage na ama namuqa dap pa dängdäng na qa ivakt iva qä vräs na ama gulañ. ²³ Dä nasot dä dang däm ga bä sämäni ama damgi ivakt iva qä nän. Bä sa rhoqoräkt i bängangäs dä qop sokt ka qale qa äkt.

²⁴ Dap pät iomäkt ama qäväläm di sa ama mlauski di sa qia muk da ama namuqa aa ron i ama vaeng ngärhit don na qi ba ne inguna ama laurqi qi e nani a ne na rha. ²⁵ Bä nga sa qorhäs iva qunäga dä ma Jisas ka met sagem da i qat tet pät ama qoeväs angärha rhäng. ²⁶ Sokt di nga aa mudäsaqongda rha lu qa i qat tet pät ama qoeväs angärha rhäng dä rhit len masirhat mamär bä rhi qoar i, “Ama rhomga iaqäkt!” Bä rhat tuqaia i rhit len.

27 Dä qa märhamän särhäm da masägos i qä qoar na rha rhoqortäqyia, “Qale ngänit len! Nak kop mamär. I nak kop aingo.”

28 Dä ma Pita qa muvät pät a qa rhoqortäqyia, “Engeska, ngakt bä ngätki i ainge dä ngi qoar na ngo iva ngua rhet pät ama qoeväs angärha rhäng sagem nge.”

29 Dä ma Jisas ka qoar na qa i, “Ngi ang!” Dä soknga ma Pita qa sär sä nas nämät ama mlauski bä qat tet pät ama qoeväs angärha rhäng sage ma Jisas.

30 Sukt di nga qa lu ama laurqi dä qät len bä qä nasäng i qat don dä qa näs sävät ma Jisas i, “Engeska, ngia rhumaiar ngo.”

31 Dä ma Jisas ka rhäk aa rhäqyet masägos bä qa sangar ma Pita i qä qoar na qa rhoqortäqyia, “Ai, ainge di ama gaini nä gi qatnanakt. Mäniekt bä qaku sägäk nä gi snängaqa?”

32 Bä nga in beng sämät ama mlauski dä mae da ama laurqi. 33 Dä iarhakt kärarhae i qale rha mät kä mlauski di rhi nän sagem ga i rhi qoar i, “Ngätki i nge di ma Ngämuqa aa emga na nge.”

*Ma Jisas Ka Mumäräs Pät Ama Rämgiwärharha E
Ma Genesaret
(14:34-36/ Mak 6:53-56)*

34 Bä nga sa rha mängäläkt särhage dä mae vät a rha e vät ama ivärhäs ma Genesaret. 35 Bä nga ama gamoe nävät iosäkt ama ivärhäs ta räm ma Jisas dä rha rhäkne nani ama rämgiwärharha moe nävät iaqäkt ama ngärhäkka bä ama ruvek ta män sä rha sagem ga. 36 Näkt tat naing bät a qa iva qät tares pät ama rämgiwärharha arha rhäng iva nak kop pa

sokt tit tāk da aa boiqi arha vām. Bā iarhakt moe qārarhae i sa rha rhāk da arha vām di sa mārās pāt a rha.

15

Ama Ruvek Arhä Qārhong Dä Ma Ngämuqa Aa Muräkt
(15:1-9/Mak 7:1-13)

¹ Mamär dä ama Farisiqāna rhi na ama Skraipkāna rha män nae ma Jerusalem bā sage ma Jisas bā rhi snanbāt sä qa rhoqortäqyia, ²“Māniekt bā gi mudäsaqongda di qaku rhat tet parhäm aurha morta arhä qārhong? Inguna qaku rhit tor arhä rhäkt narhoer näkt sa rhat tās.”

³ Dä ma Jisas ka muvāt pāt a rha i, “Māniekt bā ngänin nänbetäkmät na ama muräkt nage ma Ngämuqa ivakt iva ngän det parhäm angāna morta arhä qārhong? ⁴Inguna ma Ngämuqa qa muräkt toqortäqyia, ‘Mamär iva ngit kutdrir sävāt gi mamäk dä gi nanäk’ dap ‘Aung gārakni i qat tamän mava na aa mamäk ura aa nanäk diva qoki rhi veng ga.’ ⁵Sokt di aingän di ngäni qoar i, ‘Ngakt bā aung anga ruqa qä qoar na aa mamäk ura na aa nanäk i agi matnärhäm gārangättni i mai va ngu von en dām ngät di sa ngua von ma Ngämuqa ⁶bā rhoqoräkt di sa mamär na qa i qaku qät kutdrir sage aa mamäk.’ Bā äkt i rhoqoräkt di sa ngänit kyiradeng nä ma Ngämuqa aa enge ivakt iva ngän det parhäm angän gārhong. ⁷Aingän gārharhae i ngän dualat sädä saqong, ma Aisaia di sa qa mārhamän mamär bāt ama enge nage ma Ngämuqa sävāt a ngän doqoräkt i qa qoar toqortäqyia,

8 “ ‘Rhärhae rhäkt ama ruvek di rhit kutdrir sävät a ngo nämät arha väm
dap arhä snängaqa di qa e gläius na ngo.

9 Dap ti nänäs sagem ngo mavängam
i rhi su ama ruvek na arhä muräkt kārängätni
i rhoqor qre ama muräkt nagem ngo.’ ”

*Agirhong Gärqärhongni I Irhong Ngät Tualat Sä
Sävetka Bā Va Qaku Ama Qumärqumär Qa
(15:10-20/Mak 7:14-23)*

10 Dä ma Jisas ka mes ama ruvek sagem mes bä qa qoar na rha rhoqortäqyia, “Mamär iva ngäni nari ngo bä va qunäga vät a ngän i ¹¹ qaku agini qärqäni i ini ngät don sämät ama ruqa aa vämgi di ini ngät tualat sä qa bä va qaku ama qumärqumär qa dä ma Ngämuqa aa saqong. Dap kinak agini qärqäni i vukpuk sä ini nämät aa vämgi di rhäni rhäkt di ini ngät tualat sä qa bä va qaku ama qumärqumär qa.”

12 Dä ama mudäsaqongda rha män sagem ga bä rha qoar na qa rhoqortäqyia, “Nga sa ngiat dräm i ama Farisiqäna di nga rha nari rhangät täkt gia enge dä sa rha qut säda arha ron nävät a ngät?”

13 Dä ma Jisas ka muvät i, “Ama namuirhong moe qärqärhongni i sa qaku gu mam dak pono da ama usäpki arha ron ga qutnanokt irhong diva rha rhar mät irhong nae. ¹⁴ Ngäni qyiradeng na rha. Rha di ama säsur ta ama ruvek kārarahani i rhi rhoer nanokt ama ruvek. Dä ngakt bä anga säsurta di rhi rhoer nanokt anga säsurta diva rha moe rha rhon sämät ama uqupka.”

15 Sokt di ma Pita qa qoar na qa rhoqortäqyia, “Mamär iva ngit tävakt sa ama enge na ama siqutki bä ba ut.”

16 Dä ma Jisas ka qoar i, “Nga as kaku qunäga vät a nge? 17 Nga qaku ngiat dräm i agini qärqäni i ini ngät don sämät ama ruqa aa vämgi di ini ngät don sämät aa sarimgi näkt nasot dä vuk sä ini näva aa släqyige? 18 Sökt di agini qärqäni i vukpuk sä ini nämät aa vämgi di ini ngät dän nämät aa snängaqa bä rhäni rhäkt di ini ngät tualat sä qa bä qaku ama qumärqumär qa. 19 Inguna namuk nämät ama ruqa aa snängaqa dä ama vu ngät ama mungäsnäng ngärhi rhartäm sä qa bä qä veng dä qä qavatnävtlägut dä qat tualat na ama lat na ama qavatka maos maos dä qä sua dä qä iras na ama enge sävät arhani dä qat tamän mava na ama ruvek. 20 Iarhongäkt toqoräkt di irhong ngät täqäne sa ama ruqa bä qaku ama qumärqumär qa. Sökt di nga aung gat täs sökt di qaku qa er qa rhor aa rhäkt di iangärhäkt ama lat toqoräkt di qaku ngät tualat sä qa bä qaku ama qumärqumär qa.”

*Ama Ruqi Nae Ma Kenan At Katnanakt
(15:21-28 / Mak 7:24-30)*

21 Dä ma Jisas ka met na äkt dä qa met bä sävät ama ngärhäkta namet ma Tair dä ma Saidon. 22 Dä nak sa ama evopki nävät ama Kenängäna qäraktni i qiat tas e vä iaqäkt ama ngärhäkta qia män sagem ga bä qit nok i qi qoar toqortäqyia, “Gua morqa ma Devit aa emga, mamär iva ngit lavuqi na ngo inguna ngua imgi di ama iauska qät täk pät a qi mamär.” 23 Sökt di qaku qa movät pät a qi na anga enge. Dä aa mudäsaqongda rha män sagem ga bä rhat naing bät a qa i rhi qoar toqortäqyia, “Mamär iva ngi rhäk na qi nae inguna qiat tet nasot a ut dä qiat tuqaiia.”

²⁴ Dä ma Jisas ka muvät pät a qi rhoqortäqyia, “Sa ma Ngämuqa qa rhäk na ngo sokt sage ama Israelqäna qärrarhani i rha rhoqor ama sipsipkäna qärangätni i sa musäng sä ngät.”

²⁵ Sokt di qia män bä qia an da arha quum sä nas säng ma Jisas aa qar i qi qoar toqortäqyia, “Gua morqa, mamär iva ngia rhatnärhäm ngo.”

²⁶ Dä ma Jisas ka muvät pät a qi rhoqortäqyia, “Qaku maräkt iva rhi rha ama rhoes arha tmäs bä rhi rhon na ngät bä ba ama im.”

²⁷ Dä qia muvät toqortäqyia, “Ngätki na nge gua morqa, dap käqi ama im di mamär vät a ngät iva ngät täs ama nesdäm nasot angärha morta qärangätni i suksuk däm ngät säva ama lai angärha rem.”

²⁸ Dä ma Jisas ka muvät pät a qi rhoqortäqyia, “Rhakti, gi qatnanakt di ama mor ngät! Qoki va rhäkmamär varhäm gi snängaqa.” Bä vät iomäkt ama qäväläm dä märäs pät at tuimgi.

Ma Jisas Ka Mumäräs Pät Ama Rhäqäp Na Rha Ama Ruvek

²⁹ Dä ma Jisas ka met na äkt bä qa met pät ama namuqa ma Galili aa qoan. Näkt dang däm ga sämäni ama dabäm bä qa muqun e. ³⁰ Dä ama mor ngät ama gulañ na ama ruvek ta män sagem ga sa ama vävarhämda dä ama säsurta dä ama vaktpärrarha dä iarhakt kärarhae i qaku rhat tamän näkt sävät arhani ama rhäqäp na rha ama rämgivärharha bä rha mu rha säng ma Jisas aa qar bä qa mumäräs pät a rha. ³¹ Dä ama gulañgi na ama ruvek di qräk mät ta rhoqoräkt i rha lu ama ruvek kärarhani i qaku rhat tamän i sa rhat tamän dä ama vaktpärrarha i sa märäs pät a rha

dä ama vävarhämnda i sa rhat tet dä ama säsurta i sa rhat nañäm. Dä rhi nän sa ama Israelqäna arhä Ngämuqa.

*Ma Jisas Ka Von Da Ama Tmä's Bä Ba Ama Lev-aet Ama Tausengäna Na Rha Ama Ruvek
(15:32-39 / Mak 8:1-10)*

³² Nasot dä ma Jisas ka mes aa mudäsaqongda sagem mes bä qa goar na rha rhoqortäqyia, “Aingo di ngut lavuqi nä rhärhae rhäkt ama ruvek inguna sa qale rha gem ngo vät ama dävaung ama qunäng näkt kaku guarhong iva rha äs. Bä qaku nani a ngo iva ngu rhäk na rha nae rhoqor täkt i anoeng mä rha i varis deng bät a rha varhäm ama iska.”

³³ Dä ama mudäsaqongda rha snanbät sä qa i, “Nga vät ama ivärhäs gläius toqor täkt diva urhi rha anga bretkäna na qoe qarängätni i mamär iva urhi von ama mor qi ama gulänqi na ama ruvek toqor täkt ivakt iva rha äs?”

³⁴ Dä ma Jisas ka snanbät sä rha rhoqortäqyia, “Ama mämänia ama bretkäna nga e gem ngän?” Dä rha goar i, “Ama ngärhäqyet da udiom ama bretkäna dä ama rhinämirhong ama marheka nä irhong.”

³⁵ Dä ma Jisas ka goar na ama gulänqi na ama ruvek iva rha rhuqun bät ivät. ³⁶ Näkt ka rha qä bretkäna ama ngärhäqyet da udiom na ngät näkt sävät kä rhinämirhong näkt ka mes ama mär sage ma Ngämuqa näkt ka vonmät na ngät bä qa von aa mudäsaqongda bä rha are da ama ruvek.

³⁷ Ama ruvek moe rha mä's bä arhä sarem. Näkt ama mudäsaqongda rha matma ama mäsdävät bä rha rhäqäp ama urat ama ngärhäqyet da unbem na ngät.

³⁸ Iarhakt k  rarhae i sa rha m  s di ama levaet ama tausengäna na rha ama gamoe n  kt s  v  t ama evop ti na ama rhoes.

³⁹ B   nga nasot i sa ma Jisas ka rh  k na ama gula  n na ama ruvek nae d   qa veng s  m  t ama lil qi ama mlauski b   qa met b   s  v  t ama ngärhäkta ma Magadan.

16

Ama Farisiq  na D   Ama Sadyusiqäna Rhi N  n Nani Anga Muqun  n

(16:1-4 / Mat 12:38-42 / Mak 8:11-12 / Luk 11:29-32)

¹ D   ama Farisiq  na rhi na ama Sadyusiqäna rha m  n sage ma Jisas ivakt iva rhi siqut na qa i rha n  n ga iva q   qur a rha rha anga muqunängi na rhävuk.

² D   ma Jisas ka mov  t p  t a rha rhoqortäqyia, “Qre va bängangäs d   ama qur  t m  t ama leq  s d   va ng  ni qoar i duququ d   va ama qun  ng  t.*

³ Dapp  t duququs kre va ama qur  t m  t ama leq  s d   ama ununige v  t ama qun  ga aa uv  s d   va ng  ni qoar iva rhäqyerhäkt diva ama suigi qi s  p. Sa ngänät dr  m iva ng  n datnävämne mam  r na ama muqunän m  t ama leq  s dap kaku mam  r v  t a ng  n iva ngänät lu   nism  ne s  v  t ama muqunän b  t tangät t  kt ama rhodäm. ⁴ Aing  n n  v  t tit

* **16:2** “Qre va bängangäs d   ama qur  t m  t ama leq  s d   va ng  ni qoar i duququ d   va ama qun  ng  t.” Ma Matyu qa s  m dakt t  kt aa abuk n  kt nasot ama qäväläm ama qot   m d   arhani ama ruvek di rha s  m ma Matyu aa enge i qoki rhoqorne dap taerhom d  kt ama qängärini ang  t k  v  l  m b   s  v  t ama qängärini ma 3 moe di arhani n  v  t a rha di sa qaku rha s  m irhong sae.

täkt ama qoengait di ama vu rha ama ruvek na ngän gärrarhani i sa qaku qale ngän mamär i sägäni na ngän ngän nä ma Ngämuqa rhoqor ama ruiom gärqiomni i sa in mätlägut näkt mamär dä akni qa qavatnävätlägut. Bä ngänit ñäm nani anga muqunäangi sokt diva qaku anga muqunäangi qi namän bä ba ngän dap sokt ama muqunäangi nävät ma Jona.”

Bä äkt i qa märanas bä qa met.

Ama Farisiqäna Rhi Na Ama Sadyusiqäna Arha Yis

(16:5-12 / Mak 8:14-21 / Luk 12:1)

⁵ Näkt ma Jisas kä na aa mudäsaqongda rha mängaläkt särhage na ama namuqa bä nga sa rha män e dä qunäga vät a rha i sa qaku rha rha anga bret. ⁶ Dä ma Jisas ka qoar na rha rhoqortäqyia, “Ngänit lu mamär nämät ama Farisiqäna dä ama Sadyusiqäna arha yis.”

⁷ Dä rha nasäng i rhat tamän bät a ne sävät aa enge i rhi qoar toqortäqyia, “Nguaräm ga märhamän doqoräkt dinguna sa qaku ut ta anga bret.”

⁸ Sokt di ma Jisas ka räm arha engirhong dä qa snanbät toqortäqyia, “Mäniekt bä ngän damän bät a ne sa ama bret i qaku agung gem ngän? Ai, nak angän gatnanakt di sa ama gaini na ngät. ⁹ Nga as kaku qunäga vät a ngän? Nga qaku vuk pät a ngän i sa ngän däqäp ama urat ama mämänia na ama mäsdävät pät iomäkt ama qäväläm i sa ngua vonmät na ama bretkäna ama ngärhäqyet bä ba ama gamoe ama ngärhäqyet ama tausengäna na rha? ¹⁰ Bä nga qosaqi qaku vuk pät a ngän i sa ngän däqäp ama urat ama mämänia na ama

mäsdävät nage qa ngärhäqyet da udiom na ngät ama bretkäna bä bä qa levaet ama tausengäna na ama ruvek? ¹¹ Ngu lu mäniekt bä qaku qunäga vät a ngän i sa qaku nguat tamän sävät ama bretkäna? Ngänit lu nämät ama Farisiqäna dä ama Sadyusiqäna arha yis.”

¹² Bä rhoqoräkt dä sa qunäga vät a rha i nak kaku ma Jisas kat tamän sävät ama yis käraktni i säva ama bret dap kat tamän sävät ama Farisiqäna rhi na ama Sadyusiqäna arhä rhisu.

Ma Pita Qa Sameng Mamär I Ma Jisas Di Ma Krais

(16:13-20 / Mak 8:27-30 / Luk 9:18-21)

¹³ Bä nga ma Jisas ka män sävät ama ngärhäktka glaqot na ama värhäm ama leläm ma Sisaria Filipai dä qa snanbät sa aa mudäsaqongda rhoqortäqyia, “Aingo ma Ruqa aa Emga di ama ruvek tat tu arhä snäng i auge na ngo?”

¹⁴ Dä rha muvät pät a qa rhoqortäqyia, “Arhani ama ruvek di rhi qoar i ma Jon ama Baptais dap arhani di rhi qoar i ma Elaija dap arhani di rhi qoar i ma Jeremaia ura akni nävät ma Ngämuqa aa vämginarha.”

¹⁵ Dä qa snanbät sä rha rhoqortäqyia, “Dap aingän di ngän du angän snäng i auge na ngo?”

¹⁶ Dä ma Saimon Pita qa muvät toqortäqyia, “Ainge di ma Krais ma Ngämuqa ama ngätäqäm ga aa emga na nge.”

¹⁷ Dä ma Jisas ka muvät pät a qa rhoqortäqyia, “Saimon ma Jona aa emga, ama modämne di sa nga e gem nge inguna ama ruvek di qaku rha muqunäga sä rhangät täkt ama mädräm bä ba nge

dap kinak gu mam dak pono da ama usäpki arha ron sa qa muqunäga sä ngät bä ba nge. ¹⁸ Dä ngu qoar na nge i ainge di ma Pita bä vät tak täkt ama duiqa aa rhäng diva ngua rhair na ama ruvek kärarhani i rhat nanakt na ngo bä va qaku mamär iva ama tñäpki at krot ngä namän näva arhä väs. ¹⁹ Va ngu von nge rha ama akiqina säva ama Muräktpäpäm na rhävuk dä agini qärqäni i ngit tares pät ini angärha rhäng de vät ivät diva ma Ngämuqa qät tares pät ini angärha rhäng dävuuk da ama usäpki arha ron näkt agini qärqäni i qaku ngit tares pät ini angärha rhäng de vät ivät diva qaku ma Ngämuqa qä narhares pät ini angärha rhäng dävuuk da ama usäpki arha ron.” ²⁰ Nasot dä ma Jisas ka muge ama mudäsaqongda ma ama qrot iva qale rhi naqoar na aung i qa di ma Kraiss.

*Ma Jisas Ka Sameng Sävat Aa Tñäpki Dä Nasot
Diva Qa Rhäranas*

(16:21-23 / Mak 8:31-33 / Luk 9:21-22)

²¹ Mänasäng na äkt dä ma Jisas ka nasäng iva qat tamän mamär särha aa mudäsaqongda iva qa rhet sae ma Jerusalem bä va qä rha ama märän maos maos masirhat nage ama morta dä ama priskäna ama moräs na rha dä ama Skraipkäna. Bä va rhi veng ga näkt pät ama dävaung na qa ama qunäga dä va ma Ngämuqa qa rhäranas na qa nämät ama tñäpki.

²² Dä ma Pita qa rhäqoar sä ma Jisas sä nas bä qa rhäkne vät a qa sä iaqäkt aa muqunäga i qä qoar toqortäqyia, “Engeska, mamär iva qale ma Ngämuqa qä narhares pät iangärhäkt ama lat

angärha rhäng. Qoki va qaku ngä namän bät a nge.”

²³ Sökt di ma Jisas ka rhong bä qa rhäkne vät ma Pita na ama enge ama qrot ngät toqortäqyia, “Sämga, ngia rhet säng gua rhäng. Ainge di ngit päs nas mäni gua iska inguna sa rhak täkt gi snängaqa di qaku qa nage ma Ngämuqa dap ka nage ama ruvek.”

*Mamär Iva Ngi Rha Gi Sämänanamuqa Bä Ngit Päs
Ma Jisas Aa Rhäng
(16:24-28 / Mak 8:34-38 / Luk 9:23-27)*

²⁴ Dä ma Jisas ka goar na aa mudäsaqongda rhoqortäqyia, “Nga nani aung gäarakni iva qat tet nasot a ngo di mamär iva qä qyiradeng na nas dap kä rha aa sämänanamuqa bä qät päs gua rhäng. ²⁵ Inguna aung gäarakni i nani a qa iva qä sangar vät aa iar mamär diva qa rhusäng sä ngät nasot. Dap iaqäkt kärak i qät kyiradeng na aa iar bä ba ngo diva qa rhumaiar ngät. ²⁶ Va mamär vät anga ruqa rhoqor mäniekt kre i mänamär sä qa nage ama ivätki at kärhong moe dap kábäs na aa iar? Bä qop ngu lu va agini qärqäni i mamär vät anga ruqa iva qä vodäm ini ivakt iva saqi qa rhän bät aa iar?

²⁷ “Inguna sa va ma Ruqa aa Emga qa rhän ba aa mam aa murhämeska qä na aa enselqäna näkt pa qa rhuvät pät ama ruvek asägäk asägäk parhäm aa lat. ²⁸ Nguat tamän särhäm ngän na ama engätki i arhani nävät a ngän däkt i ngänät mair diva as kaku rhi nañäp dap as pa rhi lu ma Ruqa aa Emga i qat dän sa aa muräkt i ama vitnaqa na qa.”

17

Ma Jisas Aa Ñämñämgi Qia Män Maos (17:1-13 / Mak 9:2-13 / Luk 9:28-36)

¹ Nasot ama qunäng ama ngärhäqyet da sägäk dä ma Jisas ka rhäqoar sä ma Pita qä nä ma Jems näkt ma Jems aa lätkka ma Jon bä ma Jisas ka er nanokt ta bä dang däm da säda ama damgi ama uiu qi bä sokt ta sä nas. ² Bä nga sa äkt dä ma Jisas aa ñämñämgi qia män maos da arhä saqong bä aa saqongait ngät nañäm doqor ama qunäga dap aa boi di ngärhit sen i ama qulum ngät mamär.

³ Dä nak sa väs dä ma Moses kä nä ma Elaija gem da bä rhat tamän särhä ma Jisas. ⁴ Dä Pita qa qoar nä ma Jisas toqortäqyia, “Engeska, ama mär toqoräkt i qali lut täkt. Ngakt bä nani a nge diva ngua rhair na anga dämpguarhong anga vährirhong anga me irhong de iva ani ba nge dap ani bä bä ma Moses dap ani bä bä ma Elaija.”

⁵ Bä nga as kat tamän dä nak sa ama eqoeqi qäraktni i ama qunäga mät ki qia ong da dä ama eguinga näva ama eqoeqi qat tamän doqortäqyia, “Rhak täkt di ngua emga qärak i sa gua snäng bät a qa masirhat karak i märmär gem ngo nävät a qa. Ngänät nari nämät ka.” ⁶ Bä nga ama mudäsaqongda rha nari rhoqoräkt dä arpus na rha bä rha mas mäk pät ivät i rhit len masirhat mamär. ⁷ Dä ma Jisas ka män gem da bä qa rhäk pät a rha i qä qoar toqortäqyia, “Ngän dair näkt kale ngänit len.” ⁸ Bä nga rha ñäm bit dä qaku rha lu aung dap sokt ma Jisas.

⁹ Näkt nga rhoqoräkt i arhar sä rha vät ama damgi dä ma Jisas ka mugem da ma ama qrot toqortäqyia, “Qale ngän nasameng bä ba aung sävät iangärhäkt ama lat kârangät i sa ngän lu ngät bä dängdäng i ma Ruqa aa Emga di sa ma Ngämuqa qa märanas na qa nämät ama tñäpki.”

¹⁰ Dä ama mudäsaqongda rha snanbät sä qa rhoqortäqyia, “Mäniekt bä ama Skraipkäna rhi qoar i nak mamär iva ma Elaija qa er qa rhän?”

¹¹ Dä ma Jisas ka muvät toqortäqyia, “Nak koki ma Elaija diva qa er qa rhän bä va qa rhumamär nä iarhongäkt moe. ¹² Dap ngu qoar na ngän i sa ma Elaija qa män näkt kaku qunäga vät ama ruvek sä qa bä sa rha mualat sä qa qoki varhäm arhä snängaqa. Bä ngätki va qosaqi ma Ruqa aa Emga qä rha ama märänga nagem da.” ¹³ Dä qunäga vät ama mudäsaqongda i nak ma Jisas kat tamän särhäm da di sävät ma Jon ama Baptais.

Ma Jisas Ka Mumäräs Pät Ama Iauska Mät Ka Ama Rhoemga

(17:14-21 / Mak 9:14-29 / Luk 9:37-43)

¹⁴ Bä nga sa evär däm da sage ama gulänği dä akni ama ruqa qa män ge ma Jisas bä qa an da aa quum sä nas säng aa qar ¹⁵ näkt ka qoar na qa rhoqortäqyia, “Gua morqa, ngi lavuqi nä ngua emga inguna ama guani na qa bä avuqi na qa mamär bä ngäda arharpus na qa sämät ama mudam bä qop säva rigi. ¹⁶ Näkt ngua met sä qa sage gi mudäsaqongda dä qop kaku mamär vät a rha iva rha rhumäräs pät a qa.”

¹⁷ Dä ma Jisas ka muvät toqortäqyia, “Ai, aingän di ama qoengait na ama ruvek kârarhae i qaku

angän anga qatnanakt dä qosaqi ama vurha na ngän mamär. Ngu lu va qale ngo gem ngän bä dängdäng gäsnia? Dä qosaqi va ngut ta ama märänga sä ngän bä dängdäng gäsnia? Ngäni rha ama rhoemga namuk sagem ngo!”¹⁸ Näkt ma Jisas ka rhäk na ama iauska na ama enge ama qrot ngät bä vuk sä qa nämät ka rhoemga bä qop märäs pät a qa masägos.

¹⁹ Nasot dä ama mudäsaqongda rha män ge ma Jisas toqoräkt i sokt ta dä rha snanbät sä qa rhoqortäqyia, “Mäniekt bä qaku mamär vät a ut iva urhi qutmäs iaqäkt ama iauska?”

²⁰ Dä ma Jisas ka muvät pät a rha rhoqortäqyia, “Nguna qaku ama mor angän gatnanakt. Ngu qoar na ngän na ama engäkki i qre va angän gatnanakt di ama mor ngät toqor ama mastard aa gavämini di mamär vät a nge iva ngi qoar nä rhärhakt täkt ama damgi i, ‘Ngia rhet narhe bä sarhe!’ Dä va qia rhet toqoräkt bä qop pa qaku a qrot guani gem nge.”²¹*

*Saqi As Ma Jisas Ka Sameng Säväät Aa Tñäpki
Näkt Nasot Diva Qa Rhäranas*

(17:22-23 / Mak 9:30-32 / Luk 9:43-45)

²² Sa nga ama mudäsaqongda rha män säväät a ne e ma Galili dä ma Jisas ka qoar na rha rhoqortäqyia, “Ma Ruqa aa Emga diva rhi vodäm ga sämät ama ruvek arhä rhäkt²³ bä va rhi veng ga.

* **17:21** Ma Matyu qa säm dakt täkt aa abuk näkt nasot ama qäväläm ama qot äm dä arhani ama ruvek di rha säm ma Matyu aa enge i qoki rhoqorne dap taerhäni rhäkt ama qängärini di qosaqi rha säm ini sae. ‘Dap ama iauska rhoqor tak täkt di mamär iva qa rhet di sokt nävät ama nän dä ama meranotka.’

Näkt pa vät ama dävauŋ na qa ama qunäga dä va ma Ngämuqa qa rhäranas na qa nämät ama tñäpki." Dä ama mudäsaqongda di airäs ta masirhat.

Ama Takes Bä Ba Ama Ansäspämgi Ama Mor Qi

²⁴ Näkt nga ma Jisas kä na aa mudäsaqongda rha män sae ma Kaperneam dä ama ruvek kärarhani i rhit ta ama takes ba ama ansäspämgi ama mor qi qärangätni i ama qunängiom ama udiom in ditsek angät ligäriŋg di sa rha män sage ma Pita bä rhi snanbät sä qa rhoqortäqyia, "Nga gia morqa di qaku qät don na anga ligär bä ba ama ansäspämgi ama mor qi?"

²⁵ Dä ma Pita qa muvät pät a rha i, "Ari, nak koki qät don."

Näkt nga ma Pita qa män ba vät dä ma Jisas ka er qa märhamän sävät a qa i qä snanbät sä qa rhoqortäqyia, "Saimon, ngiat tu gi snäng doqor mäniekt? Ama vitnarha nämäni ama ivätki di rhat dräm dit ta ama ligär ngä na ama takes di nage guavek koe? Nga rhit ta ngät nage arha ruvek maräkt ura nage ama nañista?"

²⁶ Bä nga ma Pita qa muvät i, "Nage ama nañista."

Dä ma Jisas ka qoar i, "Rhoqoräkt di nak kop ama ruvek nae nävä qä vitnarha arha ivärhimek maräkt di isiska vät a rha sa ama takes. ²⁷ Sokt di varis ut naslava na rha dä soknga ngia rhet samana sävät a qoan bä va ngi ar sa anga rhinäm bä va nämät ama narhoerqa aa vämgi diva ngi rha ama ligäriŋge qärqigeni i ama levaet na ngät ama qunäng angät titsek nä ige. Dä ngia rhet sä ige bä va ngi vodäm ige bä ba rha iva ama takes bä ba un."

18

Auge Di Ama Vit Na Qa Mamär

(18:1-6 / Mak 9:33-37 / Luk 9:46-48 / Luk 22:24-27)

¹ Vät iomäkt ama qäväläm dä ma Jisas aa mudäsaqongda rha män sagem ga bä rhi snanbät sä qa rhoqortäqyia, “Auge di ama vit na qa mamär va ama Muräktpäm na rhävuk?” ² Dä ma Jisas ka rhäknan da ama rhoemga bä qa mair na qa da arhä saqong.

³ Näkt ka qoar na rha rhoqortäqyia, “Nguat tamän särhäm ngän na ama engätki i ngakt bä qaku ngän nanäpgoer na nas bä ngän dän iva ngän doqor ama rhoes di qop pa qaku ngän namon säva ama Muräktpäm na rhävuk. ⁴ Aung gäarakni i qät säm ama gaini na nas bä qa rhän iva qa rhoqor tak täkt ama rhoemga di iaqäkt di ama vit na qa mamär vä iaqäkt na rhävuk aa Muräktpäm.

⁵ “Bä aung gäarakni i qä rhar sa anga rhoemga rhoqor tak täkt sagem mes nävät gu ngärhipki di sa qä rhar sä ngo. ⁶ Sökt di aung gäarakni i qat täqäne sa akni nävät tärhae rhäkt ama rhoes ama gaini na rha qäarakni i qat nanakt na ngo bä sämät anga vuini di vadi mai mamär iva rhi er ti qop sa anga märän bäm ga anga duiqa vät aa qän näkt ti rhon na qa säva ama quluñini vä garäska bä va qä näkt märätki.

Ama Rhonsävät Säväät Ama Ruvek Kärarhani I Rhi Rhoer Nanokt Arhani Bä Sämat Ama Vuirhong

(18:7-9 / Mak 9:42-48 / Luk 17:1-2)

⁷ “Avuqi na ama ruvek päät ama ivätki qärarhani i rhi rhartäm sa arhani ama ruvek bä sämät ama vuirhong. Qoki qale iangärhäkt ama lat toqoräkt

sokt diva avuqi mamär ge auge qäarak i qat tualat toqoräkt.

⁸ “Ngakt bä ngia rhäqyet ura gia qäraet ngärhi rhartäm sä nge sämät anga vuini dä va ngi rhodäkt sä et bä ngi rhon na et nae. Inguna qoki ama mär toqoräkt iva ngia rhon säva ama iar ama sok täm ngät i suktäkt pät a nge. Dap ama vu rhoqoräkt iva ngiat tet nä gia qärisem moe ura qale gia rhäqyisem moe sokt diva rhi rhon na nge sämät ama ivärhäs na ama mudäbäs ama sok tä bäs. ⁹ Dä qosaqi ngakt bä gi saqongaqa qä rhartäm sä nge bä sämät anga vuini dä va ngia rhar täm ga bä ngi rhon na qa nae. Inguna ama mär toqoräkt iva ngia rhon säva ama iar ama sok täm ngät sokt sa ama saqongaqa ama sägäk dap ama vu rhoqoräkt i gi saqongaikom ama udiom sokt diva rhi rhon na nge sämät ama ivärhäs na ama mudäbäs ama sok tä bäs.

*Ama Enge Na Ama Siquutki Säväät Ama Sipsip Kärakni I Musäng Sä Qa
(18:10-14/Luk 15:1-7)*

¹⁰ “Ngänit lu i varis ngän naslava na aung nävät tärhae rhäkt ama rhoes inguna rhävuk da ama usäpki arha ron di arha enselqäna* di rhat mair vasägos dä gu mam aa saqong. ¹¹ † ¹² Ngu lu ngän du angän snäng doqor mäniekt? Ngakt bä akni

* **18:10** arha enselqäna Rhangät täkt ama enge di rhoqor qre ma Jisas kä su ut i ama ruvek asägäk asägäk di akni ama ensel qät lu vät a qa. † **18:11** Ma Matyu qa säm dakt täkt aa abuk näkt nasot ama qäväläm ama qot äm dä arhani ama ruvek di rha säm ma Matyu aa enge i qoki rhoqorne dap taerhäni rhäkt ama qängärini di qosaqi rha säm ini sae. ‘Inguna sa ma Ruqa aa Emga qa män ivakt iva qa rhumaiar nä iarhakt kärarhae i qäbäskäbäs na rha.’

anga ruqa di aa anga handret na anga sipsipkäna näkt musäng sa ama sägäk dä mänia? Nga qaku qä namet daqule angätni ama 99 na ngät ama sipsipkäna va ama mran äkt da ama dabap dap pa qa rhet nasot iaqäkt kärak i sa musäng sä qa? ¹³ Bä ngu qoar na ngän na ama engätki i ngakt bä va qa rhän bät a qa diva märmär gem ga masirhat nävät a qa vä iangärhäkt ama 99 na ngät kärangät i sa qaku musäng sä ngät angät tpäs. ¹⁴ Bä qosaqi rhoqoräkt di angän mam dak pono da ama usäpki arha ron di qaku nani a qa iva qäbäs na aung nävät tärhae rhäkt ama rhoes.

Ngakt Bä Akni Anga Qatnanaktpämga Qat Tualat Na Anga Vuini Säväta A Nge
(18:15-20 / Luk 17:3-4)

¹⁵ “Ngakt bä akni anga qatnanaktpämga qat tualat na anga vuini säväta a nge dä ngia rhet sagem ga bä va ngia rhuqunäga vät a qa i ngi qur a qa rha aa lat ama vu ngät näkt kaku mänguräp dap sokt en. Näkt ngakt bä qä nari nämät nge dä va saqi as ina ruaiom na ne ngi na qa. ¹⁶ Sokt di ngakt bä qaku qä nanari nämät nge dä va ngi rhäqoar sa aung ura guaiom bä va ngän det sagem ga ivakt iva gia enge moe di iarhakt di mamär iva rhi sämaengätki na ngät. ¹⁷ Näkt ngakt bä qaku qä nanari nämät ta dä va ngän duqunäga vät gi guläñgi na ama qatnanaktpämga. Bä ngakt bä qaku qä nanari nämät ama qatnanaktpämga dä va ngän däqäne sä qa rhoqor qre i anga Jentailqa ura anga ruqa qaräknä i qat dräm gät ta ama takes.

¹⁸ “Nguat tamän särhäm ngän na ama engätki i agini qarqäni i ngän dares päti ini angärha rhäng de

vät ivät diva ma Ngämuqa qä rhares pät ini angärha rhäng dävuik da ama usäpki arha ron näkt agini qärqäni i qaku ngän dares pät ini angärha rhäng de vät ivät diva qaku ma Ngämuqa qä narhares pät ini angärha rhäng dävuik da ama usäpki arha ron. ¹⁹ Saqi as ngu qoar na ngän i ngakt bä ama udiom nävät a ngän di sa sägäni na iom bät ama ivätki sävät guani qärqäni i sa in nän nani ini dä va gu mam dak pono da ama usäpki arha ron ga rhualat toqoräkt. ²⁰ Inguna nga rhoqoräkt i västämne na anga udiom ura anga dävaung na rha nävät gu ngärhipki di sa qale ngo e gem da.”

Ama Enge Na Ama Siquitki Sävat Ama Latka Qärakni I Qaku Qa Qyiradeng Na Akni Sa Aa Lat Ama Vu Ngät Sävat A Qa

²¹ Nasot dä ma Pita qa män ge ma Jisas bä qä snanbät sä qa rhoqortäqyia, “Engeska, ngakt bä gua ruaqa qat tualat na ama vuirhong sävät a ngo vasägos dä va ngut kyiradeng na qa sa aa lat ma ama mämänia nä imek? Nga va ngut kyiradeng ba qa ma ama ngärhäqyet da unmem nä imek?”

²² Dä ma Jisas ka qoar na qa rhoqortäqyia, “Ngu qoar na nge iva qale ngit kyiradeng ba qa sokt pät ama ngärhäqyet da unmem nä imek dap kinak pa ngit kyiradeng ba qa vät ama dävaung na rha ama ruvek da ama ngärhäqyisem da qäraet da unmem nä imek.”

²³ “Iaqäkt na rhävuk aa Muräktpäm diva ngua rhuqut täm ngät sävät akni ama vitnaqa. Maos dä iaqäkt ama vitnaqa di nani a qa iva qa rhuräkt na aa latta arhä dinau. ²⁴ Bä nga qa nasäng iva qat turäkt dä rha män sa akni ama latka qärakni i aa

dinau di ama ngärhäqyisem da udiom na ngät ama tausengäna na ama qunäng angät titsek. ²⁵ Dap ka latka di qaku aa anga ligär masirhat ivakt iva qa rhuvät na ama vitnaqa aa ligär. Dä soknga ama vitnaqa qa qoar iva rhi vodäm ga qä na aa egutki näkt in oes näkt sävät arhä qärhong iva nani anga ligär bä bä qa vitnaqa.

²⁶ “Bä äkt i qa latka qa an da aa quum sä nas säng ama vitnaqa aa qar bä qät nok pät a qa sä nas i, ‘Ai, ngi lavuqi na ngo dä va as pa ngua rhuvät nä gi ligär moe.’ ²⁷ Dä ama vitnaqa qa lavuqi na qa dä qa qoar na qa i sa isiska vät a qa i sa qaku mamär iva qä namuvät na ama ligär.

²⁸ “Sokt di mamär dä qa latka qa met bä qa män bät akni aa ruaqa ama latka qärak i sa mudu qa rha ama narhoerqa ama latka aa ligär qärangätäni i ama handret na ngät ama qunäng angät titsek näkt as kaku qa movät na ngät. Bä nga qä narhoerqa qa män bät akni dä qa sangar a qa bä qät täkbrät pät aa qän dap kä qoar na qa i, ‘Qop ngi lir ngia rhuvät nä gu ligär!’

²⁹ “Dä sa arpus nä qärak mäk dap kät nok pät a qa i, ‘Ai, ngi lavuqi na ngo dä va as pa ngua rhuvät nä gi ligär.’ ³⁰ Qop kä narhoerqa di qa mer dap kinak ka mu qa va ama tpäskiarharhäng ivakt iva qale qa äkt bä dängdäng iva qa rhuvät na aa ligär.

³¹ “Nga arhani aa ruavek ama latta rha lu rhoqoräkt dä airäs ta masirhat dä rha met sage ama vitnaqa bä rha sameng ba qa nä iangärhäkt moe ama lat. ³² Dä qa vitnaqa qa rhäkne nani qa latka bä qa qoar na qa rhoqortäqyia, ‘Ainge di ama vu qa ama latka na nge. Sa ngua muisiska vät a nge

nä iangärhäkt gi dinau moe inguna sa ngia nok pät a ngo. ³³ Näkt padi mai va qosaqi ngia rhualat sä gia ruaqa rhoqoräkt toqor ngo i sa ngua lavuqi na nge.’ ³⁴ Dä qa latka aa morqa di ama uraqi da aa ron dä qa mu qäarak pa ama tpäskiarharhäng ivakt iva qale qa äkt bä dängdäng iva qa rhuvät na aa morqa aa ligär moe.” ³⁵ Näkt ma Jisas ka qoar i, “Gu mam dak pono da ama usäpki arha ron di qa diva qat tualat sä ngän doqoräkt kre i sa qaku ngit kyiradeng nä gia ruaqa namuk sa aa lat ama vu ngät.”

19

Ma Jisas Ka Su Säväät Ama Bäñbäñmät Da Ama Ngärhaegurhini Angärha Ron

(19:1-12 / Mat 5:31-32 / Mak 10:1-12 / Luk 16:18)

¹ Sa nga ma Jisas ka märhamän bät tangät täkt ama enge na ama siqut bä rhäksot dä qa met daqule ma Galili bä qa mon säda ama ngärhäktka ma Judia aa ron bä särhage na ama rigi ma Jordan.

² Dä ama mor ngät ama gulañ na ama ruvek ta met nasot a qa bä qa mumäräs pät arha rämgivärharha e.

³ Dä arhani ama Farisiqäna rha män gem ga bä rha siqut na qa i rhi snanbät sä qa rhoqortäqyia, “Nga maräkt toqoräkt parhäm ma Ngämuqa aa Muräkt iva akni ama ruqa qä qutmäs aa egutki vät guani angät tpäs?”

⁴ Dä ma Jisas ka muvät toqortäqyia, “Nga sa qaku ngän mes ma Ngämuqa aa enge qärangätni i ngät tamän i mudu vät ama rharimini di sa qa säm ama ruvek i ama gamoe dä ama evop? ⁵ Bä qosaqi ma Ngämuqa qa qoar i, ‘Rhoqoräkt bä va ama gamoeqa

qa rhet daqule aa mam dä aa nan bä va västämne na iom gä na aa egutki bä va ama sägäge ama släqyige na iom”? ⁶ Bä äkt i sa qaku as ama udiom na iom dap kinak ama sägäk na iom. Dä soknga qale aung anga ruqa qä namat mät ianiäkt kärqäni i sa ma Ngämuqa qa västämne nä ini.”

⁷ Dä rhi snanbät sä qa rhoqortäqyia, “Ngakt bä rhoqoräkt dä mäniekt bä mudu ma Moses kät tares iva ama gamoeqa qä von aa egutki rha anga abuqit na ama bäñmät näkt kä rhäk na qi?”

⁸ Dä ma Jisas ka movät pät a rha rhoqortäqyia, “Mudu ma Moses ka rhares bä ba ngän iva matmät ama ngärhaegurhini inguna ama qrot angän bäs. Sokt di mudu mänasäng bät ama rharimini di qaku rhoqoräkt. ⁹ Näkt ngu qoar na ngän i aung gäarakni i qa qutmäs aa egutki dap sa qaku qia mualat na anga lat na ama qavatka bä qa mät aktni di qä qavatnävätlägut.”

¹⁰ Dä ma Jisas aa mudäsaqongda rha qoar na qa i, “Di ngakt bä rhoqoräkt mänguräp ama gamoeqa qa na ama evopki di mamär iva qale ama ruvek tat tätlägut.”

¹¹ Sokt di ma Jisas ka qoar na rha rhoqortäqyia, “Rhangät täkt gu rhisu di qaku mamär vät ama ruvek moe iva rhat tat maengäkt sä ngät dap ngät di sokt bä bä iarhakt kärarhae i sa ma Ngämuqa qa von da rha ama qrot ivakt iva rhat tat maengäkt sä ngät. ¹² Inguna arhongni irhong nga e di qaku mamär vät anga ruqa iva qat tätlägut nävät irhong. Arhani di arhä nanäkkina tit säl a rha i qaku mamär na arhä släqyigleng iva rhat tas ti na ama evop dap arhani di ama ruvek ta mualat na

arhä släqyigleng doqoräkt dap arhani di qaku rhat tätlägut ivakt iva rhat tualat bä bä iaqäkt na rhävuk aa Muräktpäm. Aung gäarakni i mamär vät a qa diva mamär iva qät ta rhangät täkt gu rhisu.”

Ngäni Rhares Pät Ama Rhoes Arha Rhäng Iva Rhat Tet Sagem Ngo

(19:13-15 / Mak 10:13-16 / Luk 18:15-17)

¹³ Nasot dä arhani ama ruvek ta män sa ama rhoes sage ma Jisas ivakt iva qa rhu aa rhäkt pät a rha bä qä nän sävät a rha. Dap ama mudäsaqongda rha mair särha ama ruvek. ¹⁴ Sökt di ma Jisas ka qoar toqortäqyia, “Ngäni rhares pät ama rhoes ama gaini na rha arha rhäng iva rhat tet sagem ngo dap kale ngän dair särhäm da inguna ama Muräktpäm na rhävuk di ngät bä bä iarhakt kärarhae i rha rhoqor tärha rhäkt ama rhoes.” ¹⁵ Dä ma Jisas ka mu aa rhäkt pät ama rhoes näkt mamär dä qa met.

Ama Evänga Ama Qärhong Bät A Qa

(19:16-30 / Mak 10:17-31 / Luk 18:18-30)

¹⁶ Dä nak sa akni ama ruqa qa män ge ma Jisas bä qa snanbät sä qa rhoqortäqyia, “Qamorqa, ngu lu va ngua rhualat na agi a lat anga mär ngät ivakt iva dängdäng dä va bä ba ngo na ama iar ama sok täm ngät?”

¹⁷ Dä ma Jisas ka movät pät a qa rhoqortäqyia, “Mäniekt bä ngi snanbät sä ngo nani anga lat kärangätni i ama mär ngät? Sökt ama sägäk ka e qarak i ama mär qa. Ngakt bä nani a nge na ama iar ama sok täm ngät diva ngiat tet parhäm ma Ngämuqa aa Muräkt nage ma Moses.”

18 Dä qarak ka snanbät i, “Agi muräkt iangärhäkt?” Dä ma Jisas ka muvät i qä qoar na qa rhoqortäqyia, “Qale ngi veng dä qale ngi qavatnävätlägut dä qale ngi sua dä qale ngi iras na anga engirhong sävät arhani ¹⁹ dä ngit kutdrir sävät gi mam dä gi nan dä mamär iva gia snäng bät arhani i rhoqor qre i gia snäng bät a nas.” ²⁰ Dä qa evänga qa muvät i qä qoar toqortäqyia, “Rhangät täkt ama muräkt moekt di sa nguät tet parhäm ngät dap saqi as ngut läk nani agini?”

²¹ Dä ma Jisas ka qoar na qa rhoqortäqyia, “Ngakt bä nani a nge iva mamär na nge mamär dä ma Ngämuqa aa saqong diva ngia rhet bä ngi vodä gi qärhong moe bä ngi von ama tläkta dä va ngi rha ama mämägän dövuk. Näkt ngi ang bä ngit päs gua rhäng.” ²² Bä nga qarak ka nari rhoqoräkt dä qa met i airäs ka inguna qa di ama qärhong bät a qa masirhat.

²³ Dä ma Jisas ka qoar na aa mudäsaqongda rhoqortäqyia, “Nguät tamän särhäm ngän na ama engätki i ama qrot masirhat ge ama qärhongbärharha iva rha rhon säva ama Muräktpäm na rhävuk. ²⁴ Saqi as ngu qoar na ngän i ama qrot masirhat ge ama kamel iva qa rhon mät anga liqini va anga släpki qäraktni i rhit kutäm na qi at täväs dap sa ama qrot masirhat mamär ge ama qärhongbärhaqa iva qa rhon sävä ma Ngämuqa aa Muräktpäm.”

²⁵ Nga ma Jisas aa mudäsaqongda rha nari rhoqoräkt dä qräk mät ta masirhat dä rhi snanbät toqortäqyia, “Ngakt bä nga rhoqoräkt dä ngu lu va sirhäkt auge di mamär vät a qa iva qä rha ama

mumaiar?”

²⁶ Di nak ma Jisas ka ñäm sävät a rha näkt ka qoar toqortäqyia, “Rhangät täkt ama lat di qaku mamär vät ama ruvek na ngät dap ma Ngämuqa di mamär vät a qa na ama lat moe.”

²⁷ Dä ma Pita qa movät i qä qoar toqortäqyia, “As ngi lu i aiut di sa ut met daqule aut kärhong moe bä ut päs gia rhäng. Bä sirhäkt di nga mamär iva bä ba ut nä guani?”

²⁸ Dä ma Jisas ka qoar na rha rhoqortäqyia, “Nguat tamän särhäm ngän na ama engätki iva vät iangärhäkt ama rhodäm gärangät iva iarhongäkt moe di ama iaräs nä irhong gärangät iva ma Ruqa aa Emga qat muqun mät aa vitnaqa aa mämugunäs ama mär äs mamär dä va aingän gärrahae i sa ngänit päs gua rhäng di qosaqi va ngän duqun mät ama vitnarha arhä mämugunimek ama ngärhäqyisem da unmem nä imek. Bä na äkt dä va ngän datnävämne na ama enivirhong ama ngärhäqyisem da udom nä irhong nae ma Israel.

²⁹ Bä iarhakt moe qärrahae i sa rha met daqule arha vät ura arha matpek ura arha läktpek ura arhä mamäkkäna ura arha nanäkkina ura arhä rhoes ura arha ivätki ivakt iva rhit päs gua rhäng diva rhi rha savit na ama handret nä imek näkt nasot diva bä ba rha na ama iar ama sok täm ngät.

³⁰ Sökt di ama rhäqäp na rha qärrahani i rhi rhoer täkt diva dängdäng na rha mamär dä ama rhäqäp na rha qärrahani i dängdäng na rha rhäkt diva rhi rhoer mamär.”

20

Ama Latta Va Ama Etki Na Ama Wain

¹ “Iaqäkt na rhävuk aa Muräktpä m di ngät toqor akni ama ruqa qarakni i maos dä qa rhäqasäv ivakt iva qa rhat mä guavek iva rhat tualat pä t aa etki na ama wain. ² Sa qa män bät arhani dä rha rhares ba ne qä na rha sa ama ligä rige qä r qigeni i ama qunä ga ama sägäk aa rhitsek pä t ama qunä ga ama sägäk aa lat dä qa rhäk na rha sä va aa etki na ama wain ivakt iva rhat tualat.

³ “Saqi as mamär vät ama ngärhä qyet da lev-aet nä irhong dä qa män bät arhani ama ruvek kärarhani i rhat mair mavängam ba ama ivärhäs kärqosni i rhat dräm dit boda ama tmäs e ⁴ dä qa qoar na rha i, ‘Ngän di qosaqi ngän det sävät gua etki na ama wain ivakt iva ngän dualat bä va ngu sek mä ngän na ama rhitsek ama räkt ngät.’

⁵ “Bä äkt i iarhakt ta met näkt kosaqi qa mualat toqoräkt mäniqunäng näkt kosaqi vät ama däpguarhong säpbängang dä qa mualat toqoräkt. ⁶ Sa qorhäs iva ngärhä qyet nä irhong säpbängang dä saqi qa met sä va ama ivärhäs kärqosni i rhit boda ama tmäs e dä qoki as ka lu arhani ama ruvek kärarhani i rhat mair mavängam. Dä qa qoar na rha i, ‘Mäniekt bä ngänit tar sa ama qunä ga i nak kop kale ngän mavängam de?’

⁷ “Dä rha qoar na qa i, ‘Qaku aung ga mät a ut iva ut tualat.’ Dä qa qoar na rha i, ‘Ngän det sävät gua etki na ama wain bä qosaqi ngän dualat.’

⁸ “Näkt sa nga bängängäs dä ama etki arha ik ka mes aa latka qarak i qät lu vät ama latta moe bä qa qoar na qa rhoqortäqyia, ‘Ngia rhes ama latta moe bä ngi sek mä rha na arhä rhitsek mä nasäng nävät iarhakt kärarhae i rha män nasot bä dä ngdäng nä qä r arhani i rha män narhoer.’ ⁹ Bä nga iarhakt ta

män gärrarhae i sa rha nasäng na ama lat säpbängang bät ama ngärhäqyet nä irhong di sa asägäk asägäk ka rha ama ligäriqe.

¹⁰ “Bä nga iarhakt kärerhae i mai dä sa rha nasäng iva rhat tualat ta män dä rha mu arhä snäng iva rhi rha anga rhitsek masirhat. Sokt di qosaqi asägäk asägäk sa qa rha ama ligäriqe.

¹¹ Bä nga sa rha rha igleng dä rha märhamängus bä ba ama morqa ¹² i rhi qoar toqortäqyia, ‘Erhärhae rhäkt kärerhae i ngia mät a rha nasot di nak kop ta mualat pät ama sägäk ama aua dap aiut di ama qunäga qa mä s ut mä nasäng mai qre vät duququs sokt di qop ngia sek mä ut na ama rhitsek toqorne, rhi na ut!’

¹³ “Dä qa morqa qa muvät pät akni nävät a rha rhoqortäqyia, ‘Gua ruaqa, qaku ngu slava na nge. Nga mai qaku un dares ba ne sa ama ligäriqe rhoqoräkt pät ama qunäga aa lat?’ ¹⁴ Ngi rha gi rhitsek bä ngia rhet. Qoki nani a ngo iva ngu von dak täkt ama latka qarak i dängdäng na qa rha ama rhitsek toqor gi rhitsek. ¹⁵ Nga qaku mamär vät a ngo iva ngua rhet parhäm gu snängaqa sä gu qarhong? Ura nga ama vu dä gia ron nävät gua lat ama mär ngät?”

¹⁶ Dä ma Jisas ka qoar i, “Bä äkt iva iarhakt kärerhae i dängdäng na rha diva rhi rhoer mamär dap kärerhani i rhi rhoer diva dängdäng na rha mamär.”

*Ama Däpquamek Na Äs Kärqosni I Ma Jisas Ka Märhamän Sävat Äa Tñäpki
(20:17-19 / Mak 10:32-34 / Luk 18:31-34)*

17 Bã nga ma Jisas kat tet tävit iva sae ma Jerusalem dã qa rhãqoar sa ama mudãsaqongda ama ngãrhãqyisem da udiom na rha sä nas bã rhat tet dap kat tamãn sãrhãm da rhoqortãqyia, 18 “As ngãni lu i sa ut tet tävit sae ma Jerusalem bã va ma Ruqa aa Emga diva rhi vodãm ga sãmät ama priskãna ama moräs na rha rhi na ama Skraipkãna arhã rhãkt. Bã va rhi rhares pät aa rhãng sãmät ama tñãpki. 19 Nãkt pa rhi vodãm ga ba ama Jen-tailqãna ivakt iva rhat tuma qa dã rhat tãranãs ka nãkt ti edãmsãs pät a qa mãni ama sãmãnanamuqa. Nãkt pät ama dãvaung na qa ama qunãga dã va ma Ngãmuqa qa rhãranas na qa nãmät ama tñãpki.”

*Ama Ngãtnanãk Arha Nãn
(20:20-28 / Mak 10:35-45)*

20 Nasot dã ma Sebedi aa egutki qia mãn sage ma Jisas sa at tuimiom bã qia an da at kuum sãng ma Jisas aa qar bã qi nãn ga nani ani. 21 Dã ma Jisas ka snanbãt sä qi i, “Nani a nge na agiqa?” Dã qi qoar na qa i, “Mamãr iva ngi rhares iva mugas pã gi Murãktpãm dã va rhiom dãkt ngua imiom in duqun di ak dã gi sael dap ak dã gi mãrmãr.”

22 Dã ma Jisas ka muvãt pät ma Jems kã nã ma Jon doqortãqyia, “Aien di qaku inãt drãm agini ianiãkt kãrqãni i ini nãn dãm ini. Nga mamãr vãt a en iva ini nãkt nãmät ama kap na ama mãrãnga qarãk iva ngu nãkt nãmät ka?”

Dã in goar na qa rhoqortãqyia, “Mamãr vãt a un.”

23 Dã ma Jisas ka qoar na iom doqortãqyia, “Va ini nãkt nãmät ama kap kãrak iva ngu nãkt nãmät ka sokt di iomãkt iva aung ga rhuqun dã gu mãrmãr dã aung dã gu sael di qoki qaku

mamär iva ngu namuräkt toqoräkt. Iamemäkt ama mämugunimem di qoki bä bä iaiomäkt kärqiom i sa gu mam ga rhäkmu nä imem bä ba iom.”

²⁴ Bä nga arhani ma Jisas aa mudäsaqongda ama ngärhäqyisem na rha rha nari rhoqoräkt dä rhir qur qarqiomni qa sägiom.

²⁵ Sökt di ma Jisas ka mes ama mudäsaqongda moe sagem mes näkt ka qoar na rha rhoqortäqyia, “Sa ngänät dräm i ama Jentailqäna arha tpäskinarha di qoki rhat turäkt täm da masirhat bä arha moräsna rha di rhat sangar a rha na ama muräkt ama qrot ngät daver mä rha. ²⁶ Dap kinak mänguräp mä ngän diva qale rhoqoräkt. Dap aung gäarakni i nani a qa iva ama moräs na qa mänguräp mä ngän di qoki va qale qa i ama latka na qa va angäna rem ²⁷ bä aung gäarakni i nani a qa iva ama narhoer qa mänguräp mä ngän di qoki va qale qa i ama latka na qa va angäna rem. ²⁸ Iangärhäkt ama lat di qoki rhoqor ma Ruqa aa Emga qaraki sa qaku qa män ivakt iva ama ruvek tat tualat bä ba qa dap kinak ka män ivakt iva qat tualat ba ama ruvek bä va qä voda aa iar ivakt iva qä rhäksasot ama rhäqäp na rha.”

*Ma Jisas Ka Mumäräs Pät Ama Säsuriom
(20:29-34 / Mak 10:46-52 / Luk 18:35-43)*

²⁹ Näkt nga ma Jisas kä na aa mudäsaqongda rhat tet nämät ama värhäm ama mor äm ma Jeriko dä ama mor qi ama guläñgi na ama ruvek ta met nasot a qa. ³⁰ Dä nak sa aiomni ama säsuriom di inät muqun bät ama iska aa rhäkt bä nga in nari sävät ma Jisas i qat tet e na iom dä inät näs

toqortäqyia, “Auna morqa* , ma Devit aa emga, ngi lavuqi na un!”

³¹ Dä ama gulãñgi na ama ruvek ta näs tãm iom i rhi qoar na iom iva mänadin dãm iom sokt di qop inıt näs masirhat i, “Auna morqa, ma Devit aa emga, ngi lavuqi na un!”

³² Dä ma Jisas ka mair bã qa mes iom sagem mes dã qa snanbät sä iom i, “Nani a en iva ngua rhualat na agiqa bã ba en?”

³³ Dä in goar na qa i, “Morqa, vadi va unät nañãm.”

³⁴ Dä ma Jisas ka lavuqi na iom dã qa rhäk pät in saqong dã qärqiom in ñãm masägos bã in met nasot a qa.

21

Ma Jisas Ka Mon Sae Ma Jerusalem

(21:1-11 / Mak 11:1-10 / Luk 19:28-44 / Jon 12:12-19)

¹ Bã sa nga ma Jisas kä na aa mudäsaqongda rhat tet bã sa glaqot nä ma Jerusalem dã rha män bät ama vãrhãm ama lel äm ma Betfage mäni ama damgi ama gaini na qi ama Damgi na ama Olip. Dä ma Jisas ka rhäk na ama mudäsaqongioma udiom ² i qa rhodrãp iom doqortäqyia, “In det säp iomãkt ama vãrhãm gãrqomni i äm nga e va in gamäs dã qop äkt dã qoki va in dãn bät ama donki qi na at toemga qärqiomni i sa rha qop sä iom dã

* **20:30** Auna morqa Ma Matyu qa sãm dakt täkt aa abuk näkt nasot ama qävälãm ama qot äm dã arhani ama ruvek di rha sãm ma Matyu aa enge i qoki rhoqorne dap taerhom dãkt ama qängärini angät kävälãm di arhani nãvãt a rha di sa qaku rha sãm a äm sae.

ini rhäväkt sä iom bä ini ang sä iom sarhe sagem ngo. ³ Näkt ngakt bä aung gat tamän sävät a en doqor mäniekt dä va ini qoar i ma Engeska nani a qa na iom näkt pa saqi qä lir qä evär däm iom sagem nge.”

⁴ Rhangät täkt ama lat ngä märanas ivakt iva ngärhi rhäkmamär varhäm ama enge qärangätni i mudu ma Ngämuqa aa vämginaqa qa märhamän bät a ngät toqortäqyia,

⁵ “Ngi qoar nä ma Saion at tuimgi i,
 ‘As ngi lu i gia vitnaqa qat dän sagem ngän!
 Sa qa säm ama gaini na nas bä qat muqun bät
 ama donki aa rhäng
 gäarakni i ama donki at toemga.’ ”

⁶ Dä ama mudäsaqongiom in met bä in mualat parhäm ma Jisas aa enge. ⁷ Bä in män sa ama donki qi na at toemga dä in mu in baulem ama uiu em bät ama donki qi na at toemga ina rhäng bä ma Jisas ka muqun bät ama rhoemga aa rhäng.

⁸ Ama rhäqäp na rha ama ruvek ti vreng arhä boi ama uiu ngät pät ama iska dap arhani di rhit dodäkt sa ama ngämung angät ngärhäqyitnäk bä rhi aneng itnäk pät ama iska. ⁹ Dä ama gulañ na ama ruvek kärarhani i rhi rhoer nanokt ma Jisas dä iarhakt kärarhae i dängdäng na rha di rha moe rhit näs toqortäqyia, “Hosana, ama ansäs sage ma Devit aa emga. Mamär iva ama modämne sävät tak täkt kärak i qat dän nävät ma Engeska ma Ngämuqa aa ngärhipki. Ama ansäs sage ma Ngämuqa rhävuk da ama usäpki arha ron!”

¹⁰ Bã nga ma Jisas ka mon sae ma Jerusalem dã ama ruvek moe rha mãranas masirhat i rhi snanbät i, “Auge rhak täkt?”

¹¹ Dã qa gulañ na ama ruvek kärarhani i rhat tet nasot ma Jisas di rha muvät i rhi qoar toqortäqyia, “Ma Ngämuqa aa vämginaqa ma Jisas tak täkt kärak i nae ma Nasaret e ma Galili.”

Ma Jisas Ka Qumär Ama Ansäspämgi Ama Mor Qi

(21:12-17 / Mak 11:15-19 / Luk 19:45-48 / Jon 2:13-22)

¹² Dã ma Jisas ka mon säva ama ansäspämgi ama mor qi arha ivärhäm bã qa qutmäs iarhakt kärarhae i rhit boda arhä qärhong bã sävät kärarhani i rhit bodäm bät arhongni e vä bäm. Bã qa näpgoer nä qärrarhani i rhit kutsasorhane na ama ligär arhä lai dã qosaqi qa rhar da ama mämugunimek sä iarhakt kärarhae i rhit boda ama ituap. ¹³ Näkt ka qoar na rha rhoqortäqyia, “Ma Ngämuqa aa enge qärangätni i sa mudu rha säm a ngät di ngät tamän doqortäqyia, ‘Gua vätki diva rhat tes ki i ama vätki na ama nän’ sokt di sa ngän mualat sä qi ma ama suarha arhä qeqi.”

¹⁴ Dã ama säsurta rhi na ama vävarhämnda rha män sagem ga va ama ansäspämgi ama mor qi bã qa mumäräs pät a rha. ¹⁵ Sokt di nga ama priskäna ama moräs na rha rhi na ama Skraipkäna rha lu ma Jisas i qat tualat na ama mär ngät ama lat mamär dã qosaqi rha lu ama rhoes i rhit näs i, “Ama ansäs sage ma Devit aa emga” vuk pa ama ansäspämgi ama mor qi dã rhir qur ¹⁶ bã rha snanbät sä ma Jisas toqortäqyia, “Nak nga ngiat nari ama rhoes arha enge?”

Dä ma Jisas ka qoar na rha i, “Ari, nguat nari rha dä nga sa qaku ngän des ma Ngämuqa aa enge qärangätni i ngät tamän doqortäqyia,

“Sa ngia mualat iva ama ansäs ngät dän sagem nge nämät ama rhoes dä nämät ama qokoqirhong angärha väm?”

¹⁷ Näkt ka met daqule rha bä vuk sä qa nae ma Jerusalem bä sae ma Betani bä qa mas e.

Ma Jisas Ka Märhamän Na Ama Enge Ama Qrot Ngät Sävat Ama Gosaqi

(21:18-22 / Mak 11:12-14 / 11:20-24)

¹⁸ Näkt pät duququs i nga saqi as evär dä ma Jisas iva sae ma Jerusalem dä qa nari i anoeng mä qa.

¹⁹ Dä qa lu ama gosaqi mäni ama iska dä qa met sae dä qop kaku qa män bät guani vät at täqän dap sokt ama ngärhäqyitnäk. Dä soknga qa qoar na qi rhoqortäqyia, “Mamär iva saqi as mirhup kaku ngi natsa anga gavam.” Dä qek dä qarakt masägos.

²⁰ Bä nga ama mudäsaqongda rha lu rhoqoräkt dä qräk mät ta i rhi qoar i, “Ngu lu rhoqor mäniekt bä qek da ama gosaqi masägos?” ²¹ Dä ma Jisas ka muvät pät a rha rhoqortäqyia, “Nguat tamän särhäm ngän na ama engäktki i ngakt bä ngiat nanakt maengäktki dap kaku gi nga snängaiom ama udiom diva mamär iva ngiat tualat toqor ngo sa ama gosaqi bä va qosaqi mamär iva qäqi ngi qoar nä rhärhakt täkt ama damgi iva qia rhäranas bä säva ama garäska dä mamär iva qoki rhäkmamär toqoräkt.” ²² Näkt kre va ngäni nän ma Ngämuqa

nani guani näkt sa ngänät nanakt diva qä von ngän däm ini.

*Rha Snanbät Sä Ma Jisas Närha Aa Qrot
(21:23-27 / Mak 11:27-33 / Luk 20:1-8)*

²³ Nasot dä ma Jisas ka mon säva ama ansäspämgi ama mor qi bä nga rhoqoräkt i qä su ama ruvek dä ama priskäna ama moräs na rha rhi na ama ruvek arha morta rha män sagem ga bä rhi snanbät sä qa rhoqortäqyia, “Ngiat tualat toqor täkt di na ama qrot nage auge? Sa auge qa von nge rhä rhangät täkt ama qrot?”

²⁴ Dä ma Jisas ka movät pät a rha rhoqortäqyia, “Va qosaqi ngu snanbät sä ngän na ama sägängät ama snanbät näkt ngakt bä ngäni qoar na ngo na ama movätki diva sirhäkt ngu qoar na ngän i sa auge qa von ngo rha ama qrot iva nguat tualat nä rhärhong däkt. ²⁵ Ma Jon Gä baptais pät ama ruvek di iangärhäkt di nga ngät na rhävuk ura ngät nage ama ruvek?”

Dä rhat tamän särhäm ne sä iangärhäkt aa snanbät dä rhi qoar na ne rhoqortäqyia, “Ngakt bä urhi qoar i, ‘ngät di ngät na rhävuk’ dä sirhäkt pa qä snanbät sä ut toqortäqyia, ‘Bä ngakt bä rhoqoräkt dä mäniekt bä qaku ngän mat maengäkt nämät ka?’ ²⁶ Dap ngakt bä urhi qoar i ‘ngät di ngät nage ama ruvek’ diva urhit len ama ruvek inguna rha di rhat lu ma Jon i akni ma Ngämuqa aa vämginaqa na qa.” ²⁷ Bä äkt i sa rha movät pät ma Jisas toqortäqyia, “Qaku ut dräm.”

Dä ma Jisas ka qoar na rha rhoqortäqyia, “Dä qosaqi ngo diva qaku ngu naqoar na ngän i nguat tualat nävät auge aa qrot.

Ama Enge Na Ama Siqutki Säväät Ama Ruqa Aa Imiom Ama Udiom

²⁸ “Ngu lu ngän du angän snäng doqor mäniekt säväät tangät täkt? Maos dä qale akni ama ruqa qarakni i aa imiom ama udiom. Näkt ka met bä sage aa emga ama narhoer qa dä qa qoar na qa rhoqortäqyia, ‘Ngua emga, rhäqyerhäkt diva ngia rhet bä ngia rhualat pät ama etki na ama wain.’
²⁹ Dä qarak ka qoar i, ‘Va qaku ngu namualat toqoräkt.’ Näkt saqi mamär dä qa näpgoer na aa snängaqa bä qa met kat tualat. ³⁰ Näkt ama ngätmamäk ka met sage akni aa emga bä qosaqi qa qoar na qa iva qa rhet säväät ama etki na ama wain ivakt iva qat tualat. Dä qarak ka muvät i, ‘Gua morqa, sa nguät tet.’ Näkt mamär dä qop kaku qa met. ³¹ Ngu lu auge nävät a iom di qa met parhäm aa mamäk aa snängaqa?”

Dä rha muvät i, “Iaqäkt karak i ama narhoer qa.”

Dä ma Jisas ka qoar na rha rhoqortäqyia, “Ngu qoar na ngän na ama engäkki iva ama ruvek kärarhani i rhit ta ama takes näkt ama qavat ta ama evop diva rhi er ta rhon säp ma Ngämuqa aa Muräktpä m as pa angän gamäs. ³² Inguna ma Jon ama Baptais di qa män bä qar qur a ngän da ama iska na ama räkt ngät ama lat näkt kop kaku ngän mat maengäkt. Dap kinak ama ruvek kärarhani i rhit ta ama takes ti na ama qavat ta ama evop ta mat maengäkt nämät ka. Bä nga qäqi ngänät lu rhoqoräkt di nak kaku ngän nanäpgoer na angän snängaqa bä ngän mat maengäkt sa aa enge.

Ama Enge Na Ama Siqutki Säväät Ama Latta

Qärrarhani I Rhit Lu Vät Ama Etki Na Ama Wain
(21:33-46 / Mak 12:1-12 / Luk 20:9-19)

³³ “As ngäni nari angätni ama enge na ama siqutki. Maos dä qale akni ama ivätki arha ik kärakni i qa qutnanokt ama qauligleng bät aa etki qärqiglengni i rhat tes igleng i ama wain. Näkt ka mualat na ama surqa namet igleng dä qosaqi qa nges ama uqupka ama mor qa nanokt ama qauligleng angät gavam iva rhit täkbrät ngät e. Näkt kosaqi qa rhäk pät ama näski ama uiu qi ivakt iva ama latta rhat narhäksärha ama etki näda at täväs. Qa mualat toqoräkt näkt ka von arhani ama latta rha aa lat iva rhat tualat na ngät bä ba qa iva nasot dä va rha rhatmät na ama qauligleng angät gavam iva angätni bä ba ama latta dap pa angätni bä ba qa. Näkt ka met sävät aosni ama ivärhäs.

³⁴ “Bä sa nga sräp ama etki dä qä ngärhik ka rhäk na arhani aa latta sage ama latta qärrarhani i rhit lu vät ama etki ivakt iva rhi rha aa qäväläm na ama gavam. ³⁵ Sokt di sa rha sangar ama latta qärrarhani i sa rha män bä rha arhäktgyäm sa akni dap ta veng akni dap ta rhumät na akni na ama dui. ³⁶ Saqi as mamär dä qä ngärhik ka rhäk na arhani aa latta ama rhäqäp na rha samuk sävät ama etki dä qosaqi ama latta nävät ama etki rha mäqäne sä rha rhoqor iarhakt kärarhae narhoer.

³⁷ “Dä sa dängdäng dä qä ngärhik ka rhäk na aa emga sagem da i qat tu aa snäng i, ‘Iarhakt diva rhi qutdrir vät ngua emga.’ ³⁸ Qinak nga iarhakt ta lu ama etki arha ik aa emga inavuk dä rha goar na ne rhoqortäqyia, ‘Rhak täkt di iaqäkt kärak iva qä rha ama etki nasot aa mamäk. Ngäni ang bä urhi veng ga dä va ba ut na ama etki.’ ³⁹ Dä rha sangar

a qa näkt ta rhon na qa sä dalek na ama etki bä rha veng ga.

⁴⁰ “Rhoqoräkt dä ngu lu va ama etki arha ik di gre va qa rhän dä va qa mäšana nä iarhakt ama latta qärrarhae i mudu qa mat ma rha sävät aa etki?”

⁴¹ Dä ama priskäna ama moräs na rha rhi na ama ruvek arha morta rha muvät pät ma Jisas toqortäqyia, “Qoki va qä sangäm nä iarhakt ama latta ama vu rha mamär i qä veng da dap pa qa rhat mä guavek kärerhani iva nga sräp ama etki dä va rha diva rhit bon ga rha aa qäväläm na ama gavam.”

⁴² Näkt ma Jisas ka qoar na rha rhoqortäqyia, “Nga sa qaku ngän mes ma Ngämuqa aa enge qärangätni i ngät tamän doqortäqyia,

“ ‘Ama duiqa qärak i mudu iarhakt kärerhae i rhat dräm dit täk pät ama vät ta mer mä qa di nak kärak iaqäkt i rhäkt di ama qrot ama vätki nagem ga qärak i qat sangar a qi moe.

Qoki ma Ngämuqa qa mualat toqoräkt
bä ut lu i iangärhäkt aa lat di ama mär ngät mamär da aut saqong’?

⁴³ Dä soknga nguat tamän särhäm ngän iva ma Ngämuqa qä rha aa Muräktpä m daqule ngän bä va qä von ama ruvek tä m ngät kärerhani i rhat tualat parhäm aa snängaqa. ⁴⁴ Bä auge qärak i arpus na qa vät tak täkt ama duiqa aa rhäng diva bäktgyäm sä qa mä irhong mä irhong dap ngakt bä arpus nä

rhak täkt ama duiqa vät aung aa rhäng diva värhot täm ga mamär.”*

⁴⁵ Bä nga ama priskäna ama moräs na rha rhi na ama Farisiqäna rha nari ma Jisas aa enge na ama siqut dä rha räm i sa qat tamän sävät a rha. ⁴⁶ Bä näma dä sa nani a rha iva rhi sangar a qa sokt di rhit len ama gulañ na ama ruvek inguna rha di rhat lu ma Jisas i akni ma Ngämuqa aa vämginaqa na qa.

22

Ama Enge Na Ama Siqutki Säväät Ama Tmäski Na Ama Rhitbodämnane
(22:1-14 / Luk 14:15-24)

¹ As ma Jisas kat tamän särha ama priskäna ama moräs na rha rhi na ama Farisiqäna na ama enge na ama siqut i qä qoar toqortäqyia, ² “Iaqäkt na rhävuk aa Muräktpäm di ngät toqor ama vitnaqa qarakni i qa rhäkmu na ama tmäski bä ba aa emga qarak iva rhit bodäm na qa. ³ Näkt ka rhäk na aa latta nani iarhakt kärarhae i sa qa ar sä rha säp iaqyäkt ama tmäski. Dä qop kaku rha män. ⁴ Dä saqi as ka rhäk na arhani aa latta sa ama enge sage iarhakt kärarhae i sa qa rhäkne nani a rha rhoqortäqyia, ‘Sa ngua rhäkmu nä gua tmäski. Sa ngua veng gu bulmakaogäna ama gamoe näkt sävät ama enges ap ama bulmakao aa ebap bä sa maräkt nä iarhongäkt moe. Mamär iva ngäni ang säva ama tmäski.’

* **21:44** Ma Matyu qa säm dakt täkt aa abuk näkt nasot ama qäväläm ama qot äm dä arhani ama ruvek di rha säm ma Matyu aa enge i qoki rhoqorne dap taerhäni rhäkt ama qängärini di arhani nävät a rha di sa qaku rha säm ini sae.

⁵ “Sokt di qop kärarhani qaku rha saeng  kt sae dap koki varhäm da na nas. Akni qa met s  v  t aa lat dap ak ka met k  t bon da aa q  rhong nani lig  r. ⁶ Dap arhani rha moe rha sangar q  rak aa latta b   rha slava na rha b   rha veng da.

⁷ “D   soknga qa vitnaqa di q  r qur masirhat b   qa rh  k na aa ulaqim  rharh  rh  kt b   samuk s  v  t k  rarhae b   rha veng da n  kt ta v  s iom  kt arha v  rh  m. ⁸ Nasot d   qa mes aa latta b   qa qoar na rha rhoqortäqyia, ‘Sa ngua rhäkmu n   gua tmäski b   sa maräkt na qi sokt di iarhakt k  rarhae i sa ngua ar s   rha di qaku ama m  r ta na rha iva rha rh  n s  p gua tmäski. ⁹ B     kt i rh  kt diva ng  n det s  da ama is angärha v  m b   ng  ni rh  knan d   guavek masirhat kärarhani i ng  n d  n b  t a rha s  p gua tmäski.’ ¹⁰ D   qa latta rha met s  da ama is angärha v  m b   rha rh  knan da ama ruvek moe iarhakt k  rarhae i rha m  n b  t a rha q  rarhani i ama m  r ta d   qosaqi q  rarhani i ama vu rha na rha b   sa rhäqäp iaqyäkt ama v  tki qäraktni iva ama tmäski v  m gi.

¹¹ “Sokt di nga qa vitnaqa qa mon ivakt iva q   lu qa ruvek d   qa lu akni ama ruqa q  rak i sa qaku qa mon m  t anga boi q  rang  tni i ama rhäkmamär ng  t s  v  t iaqyäkt ama tmäski. ¹² D   ama vitnaqa qa snanbät s   qa ruqa i, ‘Gua ruaqa, ngia mon doqor mäniekt sarhe dap kaku ngia mon m  t ama boi ama rhäkmamär ng  t?’ D   qop mänadin d   q  rak. ¹³ D   ama vitnaqa qa qoar na aa latta rhoqortäqyia, ‘Ng  ni qop m  t aa rh  kt ng   na aa qar n  kt ng  ni rhon na qa sainamäk s   dalek s  p bängangit ang  t tp  s. V  t iosäkt ama ivärhäs diva

rhat tuqaia dä va rhit nes arhä qeng angärha rem na ne.’ ¹⁴ Inguna ma Ngämuqa di sa qä rhar sa ama rhäqäp na rha ama ruvek sagem mes sokt di qop ama marheka na rha di sa qä rharmeng däm da iva qale rha e gem ga.”

Ama Snanbät Säväät Iomäkt Iva Rhit Boda Ama Takes

(22:15-22 / Mak 12:13-17 / Luk 20:19-26)

¹⁵ Nasot dä ama Farisiqäna rha met bä rhi qoar na ne iva rha rhäqäne sä ma Jisas toqor mäniekt iva qä rhärhäp särhäm mes na aa enge. ¹⁶ Näkt ta rhäk na arhä mudäsaqongda näkt säväät arhani ma Herot aa ruvek sage ma Jisas bä rhat tamän särhäm ga rhoqortäqyia, “Qamorqa, sa ut dräm i ngiat tamän bät ama engätki bä ngi su na ama engätki säväät ma Ngämuqa aa snängaqa ba ama ruvek. Bä qaku qänäskänes nge säväät ama ruvek arhä snängaqa dap kosaqi ama ruvek arhä mämairimek di qaku imek ngä narut na nge. ¹⁷ Mamär iva ngi qoar na ut i ngiat tu gi snäng doqor mäniekt sä rhangät täkt. Nga maräkt parhäm ama Muräkt iva urhit bon ma Sisar ta ama takes ura qaku?”

¹⁸ Sokt di ma Jisas di qat dräm arhä snängaqa ama vu qa i nani a rha iva rhi siqut na qa bä äkt i qa qoar na rha rhoqortäqyia, “Aingän gärrarhae i ngän dualat sädä saqong, mäniekt bä ngäni siqut na ngo? ¹⁹ Ngäni qur a ngo rha anga ligäriqe qärqigeni i sa ngänät dräm ngänit bon däm ige vät ama takes.” Dä rha met sagem ga sa ama qunäga ama sägäk aa rhitsek angät ligäriqe. ²⁰ Dä qa snanbät sä rha i, “Auge aa iauski rhakt täkt pä m ige? Dä auge aa sämsäm dangät täkt pä m ige?”

²¹ Dä rha muvät i, “Ma Sisar.”

Dä ma Jisas ka qoar na rha rhoqortäqyia, “Dä soknga ngäni von ma Sisar tä iarhongäkt kärqärhong i qoki ma Sisar aa qärhong dap pa ngäni von ma Ngämuqa rhä iarhongäkt kärqärhong i qoki ma Ngämuqa aa qärhong.” ²² Bä nga rha nari rhoqor täkt dä qräk mät ta nävät a qa näkt ta met daqule qa bä rha met.

Ama Sadyusiqäna Arhä Snanbät Säväät Iomäkt Iva Ama Ruvek Ta Rhäranas Nämät Ama Tñäpki (22:23-33 / Mak 12:18-27 / Luk 20:27-40)

²³ Mamär vät iaqäkt ama qunäga dä arhani ama Sadyusiqäna qärrarhani i qaku rhat nanakt i saqi as pa ama ruvek ta rhäranas nämät ama tñäpki rha män ge ma Jisas bä rha snanbät sä qa rhoqortäqyia,

²⁴ “Qamorqa, ma Moses ka qoar i ngakt bä sa akni anga ruqa qa ñäp dap kaku aa anga es dä mamär iva aa lätkka qa rhät iaqyäkt ama maqoski ivakt iva qä sa vät a qi bä ba aa matka.

²⁵ “Bä mänguräp mä ut di ama sägärhae ama ngärhäqyet da udiom na rha ama gamoe. Näkt ama narhoerqa qa mät ama evopki dä qa ñäp dap nguna sa qaku aa anga es dä aa egutki qia män i aa lätkka ama udiom na qa aa egutki na qi.

²⁶ Dä qosaqi ama lat toqoräkt ngä märanas bät ama udiomnaqa näkt kosaqi vät ama dävaungnaqa bä äkt bä säväät ama ngärhäqyet da udiom na qa ama ruqa. ²⁷ Näkt nasot a rha dä sa qa evopki qia ñäp.

²⁸ Dä soknga va auge aa egutki na qi mirhup pät ama qäväläm gärqomni iva ama ruvek ta rhäranas nämät ama tñäpki? Inguna rha moe di sa rha mät a qi.”

²⁹ Dä qinak ma Jisas ka muvät pät a rha rhoqortäqyia, “Qaku maräkt na angän snängaqa inguna sa qaku ngänät dräm ma Ngämuqa aa enge näkt kosaqi qaku qunäga vät a ngän sa aa qrot. ³⁰ Inguna nasot ama qäväläm gärqomni iva rha rhäranas nämät ama tñäpki diva qaku ama ruvek ti namätlägut bä qosaqi va qaku ama ruvek ti navon da arhani ama ruvek sämät ama ngärhaegurhini dap kinak ta diva rha rhoqor ama enselqäna na rhävuk da ama usäpki arha ron. ³¹ Dap sävät ama ruvek ama ñäp ta qärrarhani i rhat täranas nämät ama tñäpki di sa nga qaku ngän mes ma Ngämuqa aa enge bä ba ngän gängätäni i ngät tamän doqortäqyia, ³² ‘Aingo di ma Abraham gä nä ma Aisak dä ma Jekop arhä Ngämuqa?’ Ma Ngämuqa di qaku ama ñäpta arhä Ngämuqa dap kinak ka di ama ngätäqämäda arhä Ngämuqa.”

³³ Bä nga ama guläñgi na ama ruvek ta nari rhoqoräkt dä qräk mät ta nävät aa rhisu.

Ama Muräkt Kärangätäni I Ama Moräs Na Ngät Mamär

(22:34-40 / Mak 12:28-34 / Luk 10:25-28 / Rom 13:8-10 / Gal 5:13-14)

³⁴ Sokt di nga ama Farisiqäna rha nari i sa ma Jisas ka anmae vät ama Sadyusiqäna sa arha enge dä västämne na rha bä rha met sagem ga. ³⁵ Dä akni nävät a rha qärak i ama mädräm ga mamär sä ma Ngämuqa aa Muräkt nage ma Moses ka snanbät sä ma Jisas na ama snanbät ivakt iva qä siqut na qa rhoqortäqyia, ³⁶ “Qamorqa, ngu lu agi muräkt di ama moräs na ngät mamär nävät ma Ngämuqa aa Muräkt moe?”

³⁷ Dä ma Jisas ka muvät pät a qa rhoqortäqyia, “Mamär iva gia snäng bät ma Engeska gi Ngämuqa nä gi snängaqa moe dä nä gi mungäsnäng moe näkt nä gi mädräm moe. ³⁸ Rhangät täkt di ama moräs na ngät mamär dä ama narhoer ngät ama muräkt. ³⁹ Dä ama unmem na ngät ama muräkt di ngät toqor ama narhoer ngät toqortäqyia, mamär iva gia snäng bät arhani i rhoqor qre i gia snäng bät a nas. ⁴⁰ Bä rhangät täkt ama unmem na ngät ama muräkt di ama rharebäm na ngät kärangätni i sa ama muräkt moe dä ama vämginarha arha enge moe di ngät mair vät angärha rhäng.”

Auge Aa Emga Ma Kraiss?

(22:41-46 / Mak 12:35-37 / Luk 20:41-44)

⁴¹ Bä nga as pästämne na ama Farisiqäna dä ma Jisas ka snanbät sä rha na ama snanbät toqortäqyia, ⁴² “Ngu lu ngän du angän snäng sävät ma Kraiss toqor mäniekt? Qa di auge aa emga na qa?”

Dä rha muvät pät a qa rhoqortäqyia, “Ma Devit aa emga na qa.”

⁴³ Dä qa muvät i qä snanbät sä rha rhoqortäqyia, “Va sirhäkt ngu lu mäniekt bä nga ama Qloqaqa qa märanas nä ma Devit dä ma Devit ka mes ma Kraiss i aa Engeska na qa i qä qoar toqortäqyia,

⁴⁴ “ ‘Ma Engeska ma Ngämuqa qa qoar nä gua Engeska i,
 “Ngia rhuqun dä gu märmär
 bä dängdäng iva ngun but sä gia ikkäna
 säp gia rem” ’?”

⁴⁵ Ngäkt bä ma Devit kat tes ma Kraiss i ma Engeska dä sirhäkt ngu lu ma Kraiss di ma Devit aa emga

na qa rhoqor mäniekt?”⁴⁶ Näkt kaku mamär vät aung iva qa rhuvät pät a qa na anga enge. Bä qosaqi mänasäng nävät iaqäkt ama qunäga inamäk dä qaku aung ga siqut iva qä snanbät sä ma Jisas na agung anga snanbät inguna rha moe di sa rhit len.

23

Ama Märän Säväät Ama Skraipkäna Rhi Na Ama Farisiqäna

(23:1-36 / Mak 12:38-40 / Luk 11:37-52 / Luk 20:45-47)

¹ Dä ma Jisas ka goar na ama gulañ na ama ruvek dä aa mudäsaqongda rhoqortäqyia,² “Ama Skraipkäna rhi na ama Farisiqäna di rhat muqun bä ma Moses aa mämugunäs i rhat mair nävät aa qrot³ dä soknga mamär iva ngän dualat parhäm ama enge moe qärangätni i rhat tamän särhäm ngän na ngät. Sokt diva qale ngän natmualat toqor ta inguna qaku rhat tualat parhäm qärangätni ama enge i rhat tamän bät a ngät.

⁴ “Rhat dräm dit kop sa ama talap ama märän bä bap da ama ruvek arha lang gärqapni i qaku märmärsäs iva rhit tal ap*. Dap ta maräkt di qaku nani a rha iva rhi natmualat nä guarhong ivakt iva rhat tatnärhäm da.⁵ Qärangätni moe arha lat di rhat tualat na ngät ivakt iva ama ruvek tat lu rha. Rhat tualat na ama rhängämitnäk kärqitnäkni

* **23:4** gärqapni i qaku märmärsäs iva rhit tal ap Ma Matyu qa säm dakt täkt aa abuk näkt nasot ama qäväläm ama got äm dä arhani ama ruvek di rha säm ma Matyu aa enge i qoki rhoqorne dap taerhom däkt ama qängärini angät käväläm di arhani nävät a rha di sa qaku rha säm a äm sae.

i sa rhit kop itnäk sä ma Ngämuqa aa enge mäni arhä rhäkt dä mäni arhä väs kärqitnäk i ama ara itnäk masirhat dä ama ses da arhä boi ama uiu ngät angärha väm di rhit sämauiu na ngät. ⁶ Bä qosaqi nani a rha na ama mämugunimek ama vit nä imek pa ama tmäsimek bä va rhat tuqun bät ama lai vuk dä ngärhaväm ba ama mämairväm ⁷ näkt pa ama ruvek ti rhar sä rha na ama qutdrir vät ama ivärhimek kärqämekni i ama ruvek tit boda arha tmäs e dä nani a rha iva ama ruvek tat tes ta i, 'Qamorqa.'

⁸ "Dap kinak aingän diva qale aung gä natmes aung nävät a ngän i, 'Qamorqa' inguna angäna morqa ama sägäk kârak i sa qa rhoqoräkt dap angäna matpek dä angäna läktpek na ne. ⁹ Dä qale ngän natmes aung narhe nävät ivät i, 'Gu mam' inguna sokt angän mamäk ama sägäk iaqäkt kârak i rhak pono da ama usäpki arha ron. ¹⁰ Bä va qale aung gä natmes aung nävät a ngän i, 'Qamorqa sa ama rhodrâp' inguna sokt angän gamorqa ama sägäk sa ama rhodrâp iaqäkt kârak i ma Krai. ¹¹ Auge nävät a ngän gârakni i ama moräs na qa mamär mängurâp mä ngän di mamär iva ama latka na qa bä ba ngän moe. ¹² Aung gârakni i qät sämamor na nas diva rhi säm ama gaini na qa dap iaqäkt kârak i qät säm ama gaini na nas diva rhi sämamor na qa.

¹³ "Va avuqi na ngän mamär, aingän ama Skraipkäna ngän na ama Farisiqäna aingän gârarhae i ngän dualat sädä saqong, inguna sa ngänit päs mät ama tmongi säva ama Muräktpäm na rhävuk nämät ama ruvek. Aingän di qaku ngän namon bä qosaqi qaku ngänit tares pät iarhakt

arha rhäng iva rha rhon gärrarhae i nani a rha iva rha rhon. ¹⁴ †

¹⁵ “Va avuqi na ngän mamär, aingän ama Skraipkäna ngän na ama Farisiqäna, aingän gärrarhae i ngän dualat sädä saqong, inguna sa ngän det sa gläius dä garäs angärha ron bä vät ama ivätki ivakt iva ngän däqäne dä mamär na anga ruqa sämäni nas näkt nga sa ngän mäqäne dä mamär na qa dä va ngän dualat sä qa iva ama vuqa na qa masirhat pa angän bäs kärakni iva qa sämät ama mudäbäs ama sok tä bäs toqor ngän.

¹⁶ “Va avuqi na ngän mamär, aingän ama säsur ta ama narhoerta. Aingän di sa ngäni qoar i qre va sävetka qat tusärhämes mäni ama ansäspämgi ama mor qi di nak kop kaku ama musärhäm iangärhäkt dap ngakt bä qat tusärhämes mäni ama gol vuk pa ama ansäspämgi ama mor qi di ama qrot ngät ama musärhäm iangärhäkt. ¹⁷ Ama säsur ta dä ama däädända na ngän! Inguna ngu lu agiqa qa vit? Nga ama gol ngä vit ura ama ansäspämgi ama mor qi qia vit käraktni i qiat tualat na ama gol iva ama qumärqumär ngät?

¹⁸ “Bä qosaqi ngäni qoar i qre va sävetka qat

† **23:14** Ma Matyu qa säm dakt täkt aa abuk näkt nasot ama qäväläm ama qot äm dä arhani ama ruvek di rha säm ma Matyu aa enge i qoki rhoqorne dap taerhäni rhäkt ama qängärini di qosaqi rha säm ini sae. ‘Va avuqi na ngän mamär, aingän ama Skraipkäna ngän na ama Farisiqäna aingän gärrarhae i ngän damän maos dap kinak ngän dualat maos, inguna sa ngän däs pät ama evop ama maqosta sa arhä qärhong näva arha vät dä ngäni nän na ama uiu ngät ama nän iva säda ama ruvek arhä saqong. Bä nga rhoqoräkt dä va ma Ngämuqa qä rhäksärhäm ngän dä va qä sangäm na ngän masirhat pa arhani ama ruvek arhä väs.’

tusärhämes mäni ama laiqa na ama vodämes di nak kop kaku ama musärhäm iangärhäkt dap ngakt bä qat tusärhämes mäni ama vänbon bono vät ama laiqa na ama vodämes aa rhäng di ama qrot ngät ama musärhäm iangärhäkt. ¹⁹ Ama säsur ta ama gamoe na ngän! Inguna ngu lu agiqa qa vit? Nga ama vänbon ngä vit ura ama laiqa na ama vodämes ka vit kärakni i qat tualat na ama vänbon iva ama qumärqumär ngät? ²⁰ Bä äkt i qre va sävetka qat tusärhämes mäni ama laiqa na ama vodämes di qat tusärhämes mäni qa qä nä iarhongäkt moe vät aa rhäng. ²¹ Näkt kre va sävetka qat tusärhämes mäni ama ansäspämgi ama mor qi di qat tusärhämes mäni qi qi nä ma Ngämuqa qarak i aa vätki iaqyäkt. ²² Dap kre va sävetka qat tusärhämes mäni ama usäpki di qat tusärhämes mäni ma Ngämuqa aa mämugunäs ngä nä qarak i qat muqun mät a äs.

²³ “Va avuqi na ngän mamär aingän ama Skraipkäna ngän na ama Farisiqäna aingän gärrarhae i ngän dualat sädä saqong, inguna sa ngänit bon ma Ngämuqa rha ama sägäk näda ama ngärhäqyisem nävät iarhongäkt moe qarqärhong i ngän du irhong bät ama tmäs toqor ama mint ngä na ama dil dä ama kumin dap kaku ngän däqäne dä mamär varhäm ama lat kärangätni i ama moräs na ngät. Iangärhäkt ama moräs na ngät ama lat di ama räkt ngät ama muräkt sävät ama ruvek dä ama lavuqi sävät ama ruvek näkt pa mamär iva qale ngän ma ama qrot mäni ama lat ama mär ngät. Mai mamär iva ngän däqäne dä mamär varhäm därhong däkt moe dap kale ngän detdäm särhä guarhong. ²⁴ Aingän di ama säsur ta ama narhoerta na ngän! Ngänit tor na ama rigi va ama

bauläm iva ngit nakt i varis ngi nanakt sa anga igrongaqa dap ngit koanäkt ama kamel dap kaku ngiat dräm doqoräkt.

²⁵ “Va avuqi na ngän mamär aingän ama Skraipkäna ngän na ama Farisiqäna aingän gärrarhae i ngän dualat sädä saqong, inguna sa ngäni qumär vät ama kapkäna dä ama pletkäna angärha rhäng dap imuk da angäna ron di rhäqäp ngän na ama snängaqa nani ama qärhong masirhat iva bä ba nas dä ama mungäsnäng ba nas. ²⁶ Ainge ama Farisiqa qarak i ama säsur qa na nge! As ngia er ngi qumär imuk da ama kap kä na ama pletige ina ron ivakt iva sa ama qumärqumär ngät pono.

²⁷ “Va avuqi na ngän mamär aingän ama Skraipkäna ngän na ama Farisiqäna aingän gärrarhae i ngän dualat sädä saqong, inguna ngän di nak ngän doqor ama ñäpta arha lek kärangätni i sa rha vurvur da angärha väm na ama qulumgi bä qoki sa ama mär vono dap imuk di sa rhäqäp ngät na ama ñäpta arha släväs dä iarhongäkt moe qarqärhong i ama siqirqa väm irhong. ²⁸ Di ngän doqoräkt ivono vät ngärharhäng di ama mär ngän da ama ruvek arhä saqong dap imuk da angäna ron di rhäqäp ngän nage ama irasirhong dä ama lat kärangätni i qaku varhäm ama Muräkt.

²⁹ “Va avuqi na ngän mamär aingän ama Skraipkäna ngän na ama Farisiqäna aingän gärrarhae i ngän dualat sädä saqong, inguna sa ngänit täkmu na ama lek iva nani ma Ngämuqa aa vämginarha näkt ngän du rha ama räktta arha an ³⁰ näkt ngäni qoar i vadi mudu qale ngän bät iangärhäkt imäk äkt ama rhodäm i angäna ikkäna di qaku ngän namatnärhäm da iva rhi veng

ma Ngämuqa aa vämginarha. ³¹ Bä ngäni sameng mamär irhäm mes toqoräkt i nak iarhakt kärarhae i rha veng ama vämginarha di nak arhä rhoes na ngän. ³² Bä qoki mamär iva ngän dualat nasot angäna ikkāna i ngäni sot na ama lat kärangätni i sa rha nasäng na ngät. ³³ Aingän gärrarhae i ama gulāngi na ama uiuvärhirhong gärqärhongni i irhong ngärhit kut na ama qänogi, va ngäni ingis toqor mäniekt nä ma Ngämuqa aa matnävämne dä nasot dä va qä rhon na ngän sämät ama mudäbäs ama sok tä bäs?

³⁴ “Dä soknga ngut täk nä ma Ngämuqa aa vämginarha sagem ngän näkt sävät ama mädräm da ama ruvek näkt ama ruvek kärarhani i rhat dräm di su ama ruvek tä ma Ngämuqa aa iska bä va ngäni veng arhani dap pa ngäni edämsäs päť arhani mäni ama sämänanamuqa dap pa ngän dāranäs arhani va angän mämairväm dap pa ngäni sangäm na arhani mavängam nämät ama värhap i nämät aom bä sämät aom. ³⁵ Rhoqoräkt divakt iva ma Ngämuqa aa rhäksärhäm ngä rhän bät a ngän bät ama räkt ta ama ruvek moe arhä biaska aa uväs kärarhae i mudu sokot na rha mänasäng nävät ama räkt ka ma Abel bä sävät ma Sekaraia ma Berekia aa emga‡ qäarak i sa ngän beng ga mänguräp ama ansäspämgi ama mor qi qi na ama laiqa na ama vodämes. ³⁶ Ngu qoar na ngän na ama engätki iva rhärhong däkt moe ngä rhāranas päť tit täkt ama qoengait na ama ruvek.

‡ **23:35** ma Berekia aa emga Ma Matyu qa säm dakt täkt aa abuk näkt nasot ama qäväläm ama qot äm dä arhani ama ruvek di rha säm ma Matyu aa enge i qoki rhoqorne dap taerhom däkt ama qängärini angät käväläm di arhani nävät a rha di sa qaku rha säm a äm sae.

*Ma Jisas Airäs Ka Sä Ma Jerusalem
(23:37-39 / Luk 13:34-35)*

³⁷ “Ai, Jerusalem, Jerusalem, ama värhäm gärqomni i ngiat dräm ngi veng ma Ngämuqa aa vämginarha dap ngit tumät nä ma Ngämuqa aa engevârharha na ama dui bä rhit ñäp. Ama rhäqäp nä imek di sa nani a ngo iva ngu imum gia ruvek sävät a ne i ngo rhoqor ama duraktki qäaraktni i qi imum at toes säva at kivaet angärha rem dä qaku inguna qaku nani a nge. ³⁸ As ngi lu i gia vätki di ama dungdu gi. ³⁹ Inguna sa ngu qoar na nge i saqi as pa qaku ngi nalu ngo bä dängdäng bät iomäkt ama qäväläm gärqomni iva ngi qoar toqortäqyia, ‘Mamär iva ama modämne sävät tak täkt kärak i qat dän nävät ma Engeska ma Ngämuqa aa ngärhipki.’ ”

24

*Ma Jisas Ka Märhamän Säväät Ama Ansäspämgi
Ama Mor Qi Iva Qäbäs Na Qi
(24:1-2 / Mak 13:1-2 / Luk 21:5-6)*

¹ Ma Jisas ka met daqule ama ansäspämgi ama mor qi bä nga qat tet dä aa mudäsaqongda rha män sagem ga ivakt iva rhir qur a qa rha ama ansäspämgi ama mor qi arha vät.

² Dä qa muvät pät a rha rhoqortäqyia, “Nga ngänät lu rhangät täkt ama vät moe? Ngu qoar na ngän na ama engätki i rhangät täkt ama dui moe diva qaku qale anga duiqa vono vät akni aa rhäng de dap kinak pa rha rhartäm sä ngät moe sa rhämono sävät ivät.”

*Ama Muqunän Säväät Ama Dängdängini Na Ngät
Ama Qunäng*

(24:3-14 / Mak 13:3-13 / Luk 21:7-19)

³ Bã nga ma Jisas kat muqun da ama Damgi na ama Olip at täväs dä aa mudäsaqongda rha män gem ga dä rha qoar na qa rhoqoräkt i sokt ka qä na rha rhoqortäqyia, “Ngi qoar na ut iva qäsniä dä va rhärhong däkt ngä rhäranas.” Dä rha snanbät sä qa i, “Va agi muqunängi qia rhän iva qi sameng nä gia mänmänäs ngä nä rhangät täkt ama rhodäm angät tpäsini?”

⁴ Dä ma Jisas ka muvät pät a rha rhoqortäqyia, “Mamär iva ngänit lu mamär i varis aung gä nairas täm ngän. ⁵ Inguna ama rhäqäp na rha ama ruvek diva rha rhän bã va rhat tualat nävät gu ngärhipki i rhi qoar i, ‘Aingo di ma Kraisl’ Bã va rha rhäqäne sa anga rhäqäp na rha anga ruvek sagem mes.

⁶ “Bã nga ngäni nari i sa ama ulaqi qia märanas pät ama ivärhap ama rhäqäp na ap ura vät amekni anga ivärhimek dä mamär iva qale qänäskänes ngän inguna qoki va rhärhong däkt diva irhong ngä rhän dap as pa qaku ama tpäsini. ⁷ Dä ama ruvek näva amni ama ivärham diva rhat täranas na ama ulaqi säväät a ne dä ama muräktpäm diva ngät täranas säväät a ne dä va ama ruvek tit ñäp mät ama qärhuqi dä va ama qängän ngä rhän bät apni ama ivärhap. ⁸ Rhärhong däkt moekt di qoki irhong doqor ama evopki at ruanini qärqäni i ini ngät dän narhoer toqoräkt i sa qorhäs iva qi sa.

⁹ “Bã nga rhärhong däkt ngät täranas dä va angäna ikkäna rhit sangar ma ngän bã rhit sokot na ngän bã rhi veng ngän bã va ama ruvek pät ama ivätki moe diva ama vu da arha ron mamär säväät a ngän

inguna nävät iomäkt i ngänät nanakt na ngo. ¹⁰ Bä va ama rhäqäp na rha ama ruvek diva bok da arhä qatnanakt bä va rhit bodäm ne bä ba arha ikkäna bä va ama vu da arha ron masirhat sävät a ne. ¹¹ Näkt pa vuk sa ama rhäqäp na rha ama ruvek kärarhani i rhat tes nas i ma Ngämuqa aa vämginarha sokt di ama iraski na rha bä va rhi artäm sa anga rhäqäp na rha nämäni ma Ngämuqa aa iska. ¹² Dä ama rhäqäp na rha ama ruvek diva rhäktäksot na arhä lavuqi sävät arhani inguna ama lat kärangätni i qaku varhäm ama Muräkt diva ngät dän masirhat bä masirhat mamär. ¹³ Sokt di iaqäkt kärak i qat mair ma ama qrot bä dängdäng bät ama tpäsini diva qä rha ama mumaiar. ¹⁴ Näkt pa rhangät täkt ama sameng ama mär ngät sävät ama Muräktpäp na rhävuk diva rhi sameng na ngät päp ama ivätki moe ivakt iva ama ruvek ti nari ngät näkt nasot dä va ama tpäsini ngä rhän.

*Ama Lat Ama Vu Ngät Mamär Qärangätni Iva
Ngät Täranas Pa Ama Ansäspämgi Ama Mor Qi
(24:15-22 / Mak 13:14-23)*

¹⁵ “Mudu ma Ngämuqa aa vämginaqa ma Daniel qat tamän sävät ianiäkt kärqäni i ama vu ini mamär dä ma Ngämuqa aa saqong i qali lini vät ama qumärqumär äs mamär ama ivärhäs kärqäni i ini ngärhi slava nä iarhongäkt moe. Näkt mamär iva auge qaräc i qat tes tangät täkt ama enge qä räm ama rharimini sä iangärhäkt ama lat. ¹⁶ Dä mamär iva iarhakt kärarhae i qale rha e ma Judia di rhi ang masirhat pävit sävät ama dam. ¹⁷ Bä mamär iva aung gäarakni i qale qa vät ama vätka aa rhäng di saqi as kale ar sä qa bä qä namon säva vät nani

aa qärhong. ¹⁸ Bä aung gäarakni i qale qa vät aa etki di saqi as kale evär däm ga iva nani aa boiqi ama uiu qi. ¹⁹ Va ama qrot mamär vät iangärhäkt ama qunäng ba ama evop kärarhani i ama sarem däm da bä qosaqi bä iarhakt kärarhae i ama rhoes pät a rha. ²⁰ Mamär iva ngäni nän sage ma Ngämuqa iva ngäni ngang di qale mät soeng dä qale vät aung anga Sabat. ²¹ Inguna ama märänga vät iangärhäkt ama qunäng diva ama mor qa masirhat pä ama märän angät tpäs moe qärängätni i mudu vät ama rharimini inamäk bä sarhäkt bä qop as nasot. ²² Dap mai ngakt bä qaku ma Ngämuqa qa sämaqot sävä iangärhäkt ama qunäng dä vadi mai qaku anga ruqa qäarakni iva ama iar qa. Dap nguna nävät iarhakt kärarhae i sa qa armeng däm da dä va qa sämaqot sävä iangärhäkt ama qunäng.

²³ “Bä nga vät iangärhäkt ama qunäng di ngakt bä aung gä qoar na ngän doqortäqyia, ‘Ngäni lu i ma Kraisk tak i!’ ura aung gä qoar toqortäqyia, ‘Tak muk i!’ dä qale ngän natnanakt nä iangärhäkt ama enge. ²⁴ Inguna ama iraski na rha ama engesta dä ama iraski na rha ama vämginarha diva rha rhäranas bä va rhat tualat na ama muqunän ama mor ngät dä ama lat kärängätni i ngät dän masärmän i vadi vakt iva qäqi rhi irastäm sa ama ruvek kärarhani i sa ma Ngämuqa qa armeng däm da. ²⁵ Ngäni lu i sa ngua qoar na ngän nä rhärhong däkt bä iomäkt ama qäväläm angät kamäs. ²⁶ Bä äkt i nga rhi qoar na nge i, ‘Ngäni lu i qa e vät ama ivärhäs ama qräk dä bäs’ dä qale ngän namet sae. Bä qop nga rhi qoar i, ‘Nak kale qa va ama ngaiväs pa vät’ dä qale ngän dat maengäkt. ²⁷ Inguna

ma Ruqa aa Emga aa mänmänäs diva äs toqor ama iauska qäarakni i qät ñäm mät ama leqäs moe inamäk näsäng gunäga aa qamäs bä samone i qat don e. ²⁸ Qoe nai äkt i qale ama säktämgi e diva västämne na ama isäm e qärangätni i ngät dräm ngät täs ama säktämgi.

*Ma Ruqa Aa Emga Aa Mänmänäs
(24:29-31 / Mak 13:24-27 / Luk 21:25-28)*

²⁹ “Näkt pa äkt nasot iaqäkt ama märänga vät iangärhäkt ama qunäng dä va bängangit mät ama qunäga aa saqong dä va ama equngi diva qaku qiat nañäm dä va ama qaeng diva ngärhi säp nämät ama leqäs dä va iarhongäkt kärqärhongni i qali lirhong mät ama leqäs kärqärhongni i irhong angät krot diva sarhäktsarhäkt pät irhong*.

³⁰ “Mamär dä va vuk sä ma Ruqa aa Emga aa mänmänäs angät muqunängi mät ama leqäs bä va ama ruvek moe nävät ivät diva rhit nok i rhat lu ma Ruqa aa Emga i qat dän bät ama eqoe angärha rhäng na rhävuk sa ama qrot dä sa ama mor qa ama murhämeska. ³¹ Näkt pa qä rhäk na aa enselqäna na ama raunaqa aa eguinga ama mor qa dä va rhi västämne na ama ruvek kärarhani i sa ma Ngämuqa qa armeng däm da nävät ama ivätki qi na ama usäpki in däkt moe.

*Ama Rhisu Nävät Ama Rhaunga
(24:32-35 / Mak 13:28-31 / Luk 21:29-33)*

* **24:29** iarhongäkt kärqärhongni i qali lirhong mät ama leqäs kärqärhongni i irhong angät krot diva sarhäktsarhäkt pät irhong Vät iangärhäkt ama rhodäm di ama ruvek tat tu arhä snäng i ama qaeng dä ama ivät mät ama leqäs di angätni ama qloqaqanangät ngät turäkt täm ngät.

³² “Mamär iva ngäni räm ama rhisu nävät ama rhaun gärangätni i nga vukpät angät ngärhäqyitnäk dä sa ngänät dräm i ama qunängit di it nga e glaqot. ³³ Di rhoqorne rhoqoräkt i ngakt bä va ngänät lu rhärhong däkt moekt i irhong ngät täranas dä va ngänät dräm i qa di sa qa e glaqot i sa qäqi qa e glaqot na ama tmongi. ³⁴ Nguat tamän särhäm ngän na ama engätki iva rhit täkt ama qoengait diva qaku rhäksot nä it bä dängdäng i rhärhong däkt moe di sa irhong ngä märanas. ³⁵ Ama usäpki qi na ama ivätki diva qäbäs na em dap pa gua enge diva qaku qäbäs na ngät.

Qaku Aung Gat Dräm Iaqäkt Ama Qunäga Bä Iomäkt Ama Qunäga Aa Qäväläm

(24:36-44 / Mak 13:32-37 / Luk 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Qaku aung anga ruqa qat dräm iaqäkt ama qunäga dä iaqäkt ama qunäga aa qäväläm. Bä qäqi ama enselqäna rhävuk ti na ama Ngärhoemga† di qaku rhat dräm dap sokt ama Ngätmamäk kat dräm. ³⁷ Vät iomäkt ama qäväläm gärqomni iva ma Ruqa aa Emga qa rhän diva ama lat ngät täranas kärangätni i ngät toqor ama lat mudu vät ama rhodäm i ma Noa. ³⁸ Inguna vät iangärhäkt ama rhodäm i as kaku ama qarhop ngä män bit di ama ruvek tat täs dä rhit nakt dä rhat tätlägut dä rhit bodäm na ne bä dängdäng bät ama qunäga qaräc i ma Noa qa mon sämät ama mlauski ama mor qi. ³⁹ Qop mavängam bät a rha bä dängdäng i ama

† **24:36** ti na ama Ngärhoemga Ma Matyu qa säm dakt täkt aa abuk näkt nasot ama qäväläm ama got äm dä arhani ama ruvek di rha säm ma Matyu aa enge i qoki rhoqorne dap taerhom däkt ama qängärini angät käväläm di arhani nävät a rha di sa qaku rha säm a äm sae.

qärhop ngä met sä rha moe. Ma Ruqa aa Emga aa mänmänäs diva rhoqorne rhoqoräkt.

⁴⁰ “Vät iomäkt ama qäväläm dä va qale ama gamuiom ama udiom bät ama etki dä va ma Ruqa aa Emga qa rha akni dap pa qale akni mäk. ⁴¹ Va ama evovem ama unbem in dualat i ini qräskräs ama wit dä va ma Ruqa aa Emga qä rha akti dap pa qale akti mäk. ⁴² Dä soknga mamär iva ama qarhap ngän bä va ngänät nañäm inguna sa qaku ngänät dräm ama qunäga iva angäna Engeska qa rhän. ⁴³ Sökt di sa ngänät dräm daerhom däkt i ngakt bä ama vätka aa ik di vadi mai qat dräm na ama bängagi at käväläm gärqomni iva ama suaqa qa rhän dä vadi mai ama qarhap ka bä va qaku qä naqyiradeng na aa vätka iva ama suaqa qä drukdäm bäm ga. ⁴⁴ Bä äkt i aingän di mamär iva ngänit täkmu na nas mamär inguna ma Ruqa aa Emga va qa rhän bät ama qäväläm gärqomni i qaku ngän du angän snäng iva qa rhän bät a äm.

⁴⁵ “Rhoqoräkt dä ngu lu agi a latka iaqäkt kärak iva qale qa ma ama qrot mäni ama lat dä aa mädräm ama mär ngät kärakni i sa aa morqa qa mu qa ivakt iva qät lu vät ka morqa aa latta i qät boda rha arha tmäs pät ama rhäkмамär ap ama qunäng angät kävälap nasot a ne? ⁴⁶ Va ama märmärgem ge iaqäkt ama latka qarak i nga evär da aa morqa dä va aa morqa qa rhän bät a qa i qat tualat toqoräkt. ⁴⁷ Nguat tamän särhäm ngän na ama engätki iva qa rhu qa ivakt iva qät lu vät aa qärhong moe va aa vätka. ⁴⁸ Dap ngakt bä va iaqäkt ama latka qat tamän särhäm mes doqortäqyia, ‘Gua morqa di qät tiläng bä qaku qät lir qat dän’ ⁴⁹ dä va qä nasäng i

qä arhäktgyäm sa arhani ama latta dap kat täs dä qät nakt dä qät nakt kä na ama gamoe qärrarhani i rhat dräm dit näkt ama reng ama qrot ngät bä guani na rha ⁵⁰ dä va aa morqa qa rhän bät ama qunäga rhoqoräkt i qaku qa latka qat tu aa snäng iva qa rhän bät a qa bä vät ama qunäga aa qäväläm gärqomni i qaku qat dräm na äm. ⁵¹ Dä va qa morqa qä sangäm na qa näkt pa qä qut na qa sävät ama ivärhäs ge ama latta qärrarhani i rhat tualat sädä saqong. Vät iosäkt ama ivärhäs diva rhat tuqaia dä va rhit nes arhä qeng angärha rem na ne.

25

*Ama Enge Na Ama Siqutki Sävat Ama Säs Ta
Ama Evop Ama Ngärhäqyisem Na Rha*

¹ “Vät iomäkt ama qäväläm di iaqäkt na rhävuk aa Muräktpäm diva äm doqor taerhäkt. Maos pät ama qäväläm na ama rhitbodämna rha di ama säs ta ama evop ama ngärhäqyisem na rha di rha rha arhä lirkäng bä rha met ivakt iva rha rhair nani ama gamoeqa qarak iva rhit bodäm na qa. ² Ama ngärhäqyet na rha di ama dädan da dap arhani ama ngärhäqyet na rha di ama mädräm da. ³ Ama dädända rha rha arhä lirkäng dap kaku rha rha anga kain na ama oel irhäm ngät. ⁴ Dap ama mädrämna di rha rha ama kain na ama oel ngä na arhä lirkäng.

⁵ “Bä nga ama gamoeqa qarak iva rhit bodäm na qa di qaku qa lir qa män dä rha moe vurhäm da bä rha mänatäm. ⁶ Näkt mäni bängagi mamär dä ama eguinga qät näs toqortäqyia, ‘Qarak iva rhit bodäm na qa di sa rhakni! Ngäni ang ngän dair nani a qa.’

⁷ “Dä qa ngärhäqyisem na rha qa sästa rha märanas bä rha mudam sämät arhä lirhäng. ⁸ Dä ama däädända rhi qoar na ama mädrämda rhoqortäqyia, ‘Ut sa anga oel sämät aut lirhäng nagem ngän inguna sa qorhäs iva rhäksot nämät aut lirhäng.’

⁹ “Sokt di ama mädrämda rha muvät pät a rha rhoqortäqyia, ‘Qaku anga oel iva mamär vät a ut ut na ngän. Mamär iva ngän det sage iarhakt kärarhae i rhit boda ama oel bä ngäni vodäm bät agung bä ba nas.’

¹⁰ “Bä nga ama däädända rhat tet ivakt iva rhi vodäm bät anga oel dä ama gamoeqa qarak iva rhit bodäm na qa qa män bä ama ngärhäqyet na rha iarhakt kärarhae i sa rha rhäkmü mamär ba nas di rhi na qa rha mon säva ama tmäski na ama rhitbodäm narha dä ama tmongi qia väs. ¹¹ Näkt nasot dä arhani qa ngärhäqyet na rha ama sästa rha män bä rhit näs i, ‘Aurha morqa, aurha morqa, ngi rhar nanokt ut!’

¹² “Dap kinak ka muvät pät a rha rhoqortäqyia, ‘Nguat tamän särhäm ngän na ama engätki i qaku nguat dräm a ngän.’ ”

¹³ Dä ma Jisas ka qoar i, “Va ama qarhap ngän bä ngänät nañäm inguna qaku ngänät dräm ama qunäga ura ama qunäga aa qäväläm sä gu mänmänäs.

Ama Enge Na Ama Siqutki Säväät Ama Latta Ama Dävaung Na Rha

(25:14-30 / Luk 19:11-27)

¹⁴ “Vät iomäkt ama qäväläm di ama Muräktpäm na rhävuk diva äm doqor taerhäkt. Maos dä akni ama ruqa qa rhäkmü na nas iva qa rhet pät ama

tmerhäs sa gläius dä qa mes aa latta bä qa mu aa qärhong ba arhä rhäkt. ¹⁵ Qa von akni rha ama rhae ama ngärhäqyet na ngät na ama gol dap ka von akni rha ama rhaliom ama udiom na ama gol dap ka von akni rha ama sägäk ama rhaeqa na ama gol. Qoki qa von da maräkt parhäm arhä qrot dä arhä mädräm ama mär ngät.

¹⁶ “Dä iaqäkt ama latka qärak i sa qa rha ama ngärhäqyet na ngät ama rhae na ama gol di qa märanas bä qa märmor ngät bä ngä sa angätni ama ngärhäqyet sae. ¹⁷ Dä qosaqi qärak sa ama udiom di qa märmor iom bä in sa aiom sae. ¹⁸ Dap kinak kärak sa ama sägäk ama rhaeqa na ama gol di qa nges bä qa rut aa moräsnaqa aa gol va ama ivätki.

¹⁹ “Sa nasot ama uiu ngät ama rhodäm dä iarhakt ama latta arha moräsnaqa qa män bä qa qoar na rha iva qä lu arha lat angät gavämgi. ²⁰ Dä ama latka qärak i sa qa rha ama rhae ama ngärhäqyet na ngät na ama gol di qa män sa angätni ama ngärhäqyet sae bä qa von aa moräsnaqa dä qa qoaräs na qa rhoqortäqyia, ‘Gua morqa, mudu ngia von ngo rha ama ngärhäqyet na ngät ama rhae na ama gol näkt täkt di sa ngua mualat nani ama ngärhäqyet sae.’

²¹ “Dä aa moräsnaqa qa qoar na qa rhoqortäqyia, ‘Gua latka ama mär qa qärak i ama engätki na qa sä gua lat, ainge di sa ngia mualat mamär. Qoki sa ama engätki na nge sa ama marheka nä irhong dä soknga va ngua rhu nge iva ngit lu vät ama rhäqäp nä irhong. Ngia rhon sagem ngo vä gu märmärgem.’

²² “Näkt kosaqi ama latka qärak i sa qa rha ama

rhaliom ama udiom na ama gol qa män bä qä qoar toqortäqyia, ‘Gua morqa, mudu ngia von ngo rha ama udiom ama rhaliom na ama gol näkt täkt di sa ngua mualat nani ama udiom sae.’

²³ “Dä aa moräsnaqa qa qoar na qa rhoqortäqyia, ‘Gua latka ama mär qa qäarak i ama engäkki na qa sä gua lat, ainge di sa ngia mualat mamär. Qoki sa ama engäkki na nge sa ama marheka nä irhong dä soknga va ngua rhu nge iva ngit lu vät ama rhäqäp nä irhong. Ngia rhon sagem ngo vä gu märmärgem.’

²⁴ “Dä qosaqi ama latka qäarak i sa qa rha ama sägäk ama rhaeqa na ama gol qa män bä qä qoar toqortäqyia, ‘Gua morqa, sa nguat dräm i nge di ama qrotka na nge i ngiat dräm ngit ta ama gavam dap kaku ngiat tualat nani a ngät dä ngit sek mät kärqäni i sa qaku ngia qutnanokt ini. ²⁵ Dä soknga ngua len nge dä ngua met bä ngua rut gi gol va ama ivätki. Ani nä rhangät täkt gi gol.’

²⁶ “Dä aa moräsnaqa qa muvät pät a qa rhoqortäqyia, ‘Ainge di ama vu qa dä ama rusus pät a qa ama latka na nge. Nga ngäkki sa ngiat dräm i aingo di ngut ta ama gavam dap kaku nguat tualat nani a ngät dä ngut sek mät kärqäni i qaku ngua qutnanokt ini? ²⁷ Bä nga rhoqoräkt dä vadi mai ngi von iarhakt pa ama vätki na ama ligär ivakt iva rhat tualat sä gu gol iva ngärhi sa sävät a nas savono bä nga evär däm ngo dä vadi va ngu rha ngät sa anga mänbitka.’

²⁸ “Dä aa morqa qa qoar na arhani ama latta rhoqortäqyia, ‘Ngäni rha ama gol nagem ga bä ngäni von iaqäkt kärak i aa ngärhäqyisem aa rhae na ama gol ²⁹ inguna aung gäarakni i sa aa anga guani

diva rhi von ga rha arhongni savono sae bä va masirhat mamär na aa qärhong. Dap aung gäarakni i sa qaku aa anga guani diva qäqi rhi rha aa qäni ama gaini nä ini nagem ga.’ ³⁰ Dä saqi as ka morqa qa märhamän i, ‘Rhäkt diva ngäni rhon nä iaqäkt ama latka qäarak i qaku mamär vät anga lat na qa sainamäk säp bängangit angät tpäs. Vät iosäkt ama ivärhäs diva rhat tuqaia dä va rhit nes arhä qeng angärha rem na ne.’

Ama Matnävämne Ama Dängdängini Na Ngät

³¹ “Qre va ma Ruqa aa Emga qa rhän sa aa murhämeska qä na aa enselqäna moe dä va qa rhuqun ba aa vitnaqa aa mämugunäs ama märäs. ³² Näkt pa västämne na ama ruvek moe nävät ama ivärhimek pät ama ivätki da aa saqong. Dä va qa rhatmät na rha i arhani särhage dap arhani särhage iva qa rhoqor ama ruqa qäarakni i qat dräm gät lu vät ama sipsipkäna i qä rharmeng da ama sipsipkäna näva ama memeqäna.

³³ “Näkt pa qa rhu ama räkt ta ama ruvek säda aa märmär dap pa qa rhu ama vu rha ama ruvek säda aa sael. ³⁴ Nasot dä va ama vitnaqa qä goar na ama ruvek da aa märmär toqortäqya, ‘Ngäni ang, aingän gärarhae i sa gu mam ga modämne na ngän. Ngäni ang bä ngäni sangar ama Muräktpäm gärangättni i sa qa rhäkmu na ngät mudu vät ama rharimini rhoqoräkt i qa säm ama ivätki. ³⁵ Inguna mudu di anoeng ma ngo dä ngia von ngo ngua mäsbä aqäsäk ngo dä ngia von ngo ngua nakt bä ama nañiska na ngo dä ngia ar sä ngo sagem mes ³⁶ bä ama vlavel a ngo dä ngia von ngo rha ama boi bä

aräm ngo dä ngia igi na ngo näkt nga qale ngo va ama tpäskiarharhäng dä ngia met sagem ngo.’

³⁷ “Dä va ama räktta rha rhuvät pät a qa i rhi snanbät sä qa rhoqortäqyia, ‘Engeska, qäsnia dä ut lu nge i anoeng ma nge dä ut bon nge ngia mä s bä qop aqäsäk nge dä ut bon nge ngia nakt?’ ³⁸ Bä qop käsnia dä ut lu nge i ama nañiska na nge dä urha ar sä nge ura ama vlavel a nge dä ut bon nge rha ama boi? ³⁹ Bä qop käsnia dä ut lu nge i aräm nge ura qale nge va ama tpäskiarharhäng dä urha igi na nge?’

⁴⁰ “Dä va ama vitnaqa qa rhuvät pät a rha rhoqortäqyia, ‘Nguat tamän särhäm ngän na ama engätki i qre i sa ngia mualat toqoräkt sa aung gäarakni i qaku ama ngärhep pät a qa nävät tärhae rhäkt gu qärhae di sa ngia mualat sä ngo rhoqoräkt.’

⁴¹ “Nasot dä va qä qoar na ama ruvek da aa sael toqortäqyia, ‘Ngän det nävät gu saqong. Aingän di ma Ngämuqa aa uraqi ama mor qi sävät a ngän. Ngän det sämät ama mudäbäs ama sok tä bäs kärqosni i sa ma Ngämuqa qa rhäkmu na äs nani ma Sämgä qä na aa enselqäna. ⁴² Inguna mudu di anoeng ma ngo dä qaku ngia von ngo ngua mä s bä aqäsäk ngo dä qaku ngia von ngo ngua nakt ⁴³ bä ama nañiska na ngo dä qaku ngia ar sä ngo sagem mes bä ama vlavel a ngo dä qaku ngia von ngo rha anga boi näkt aräm ngo bä qop kale ngo va ama tpäskiarharhäng dä qaku ngia igi na ngo.’

⁴⁴ “Dä qosaqi va rha rhuvät pät a qa i rhi snanbät sä qa rhoqortäqyia, ‘Engeska, qäsnia dä ut lu nge i anoeng ma nge ura aqäsäk nge ura ama nañiska na nge ura ama vlavel a nge ura aräm nge ura qale

nge va ama tpäskiarharhäng dä qaku ut matnärhäm nge?’

⁴⁵ “Dä va qa rhuvät pät a rha i qä qoar na rha rhoqortäqyia, ‘Nguat tamän särhäm ngän na ama engätki i ngakt bä qaku ngia mualat sa aung gäarakni i qaku ama ngärhep pät a qa nävät tärhae rhäkt gu qärhae di sa qaku ngia mualat sä ngo rhoqoräkt.’

⁴⁶ “Dä va rhärhae rhäkt da aa sael ta rhet sämät ama ruanini qärqäni i qaku ini angärha anga tpäsini. Dap ama räkt ta ama ruvek diva rha rhet säva ama iar ama sok täm ngät.”

26

Rha Märhamän Bät A Ne Iva Rhi Veng Ma Jisas (26:1-5 / Mak 14:1-2 / Luk 22:1-2 / Jon 11:45-53)

¹ Sa nga ma Jisas ka märhamän bät tangät täkt ama enge moe bä rhäksot dä qa qoar na aa mudäsaqongda rhoqortäqyia, ² “Sa ngänät dräm iva nasot ama qunängiom ama udiom dä va ama tmäski iva rhat tuqunän bät ma Pasova dä va rhi vodä ma Ruqa aa Emga bä ba aa ikkäna ivakt iva rhi edämsäs pät a qa mäni ama sämänanamuqa.”

³ Dap pästämne na ama priskäna ama moräs na rha rhi na ama ruvek arha morta va ama pris ama vit na qa aa vätki qäarak i rhat tes ka i ma Kaiafas ⁴ bä rha märhamän bät a ne iva up na rha i rhi sangar ma Jisas bä va rhi veng ga.

⁵ Sokt di rha qoar na ne iva qaku rhi namualat toqoräkt sädamär na ama tmäski i varis ama ruvek ti namäranas na anga inirqi.

*Ama Evopki Qia Rhor Na Ama Oel Vät Ma Jisas
E Ma Betani
(26:6-13 / Mak 14:3-9 / Jon 12:1-8)*

⁶ Nga qale ma Jisas e ma Betani vä ma Saimon aa vätka qarak i mäqi ama bias pät a qa ⁷ bä vät ama qäväläm i qat täs nävät ama laiqa dä ama evopki qia män sa ama kainaqi qaraktni i sa rha mualat na qi na ama duiqa ama saksak päm ga qarakni i rhat tes ka i ama alabasta. Iaқыäkt ama kainaqi di rhäqäp ki na ama oel qaraktni i ama mär at tamaska dä ama ligär masirhat pät a qi bä qia rhor na qi dä ma Jisas aa uväs. ⁸ Bä nga ama mudäsaqongda rha lu rhoqoräkt dä uraqi da arha ron i rhi snanbät toqortäqyia, “Mäniekt bä qia rhar sa ama oel toqoräkt? ⁹ Inguna mai mamär iva rhi vodä iaқыäkt ama oel iva vät anga ligär masirhat näkt ti von ama tläkta.”

¹⁰ Dap ma Jisas kat dräm doqoräkt dä soknga qä qoar na rha rhoqortäqyia, “Mäniekt bä ngänit bon gi rha ama märänga? Ngu snanbät toqoräkt dinguna sa qia mualat na ama lat ama mär ngät sä ngo. ¹¹ Iarhakt kärarhae i ama tläk ta diva vasägos dä qale rha gem ngän dap aingo diva qaku qale ngo gem ngän basägos. ¹² Qia rhor nä rhakt täkt ama oel vät gu släqyige vä gua tñäpki at kamäs ivakt iva qi rhäkmu na ngo iva nani iomäkt iva rhi sasärhäm ngo. ¹³ Dä nguat tamän särhäm ngän na ama engätki i qoe nai vät ama ivätki moe i rhangät täkt ama sameng ama mär ngät di rhi sameng na ngät e dä va ama sameng sävät tangät täkt arha lat diva qosaqi rhi sameng na ngät bä va ama ruvek ta tu arhä snäng sävät a qi.”

*Ma Judas Va Qä Vodä Ma Jisas Ba Aa Ikkäna
(26:14-16 / Mak 14:10-11 / Luk 22:3-6)*

¹⁴ Nasot dä akni nävät ama ngärhäqyisem da udiom na rha ama mudäsaqongda qäarak i rhat tes ka i ma Judas Iskariot ka met sage ama priskäna ama moräs na rha ¹⁵ bä qa snanbät sä rha rhoqortäqyia, “Va ngakt bä ngu vodä ma Jisas bä ba ngän dä va ngäni von ngo rha agiqa?” Dä rha von ga rha ama ligärigleng ama ruqa ama rhäk täm ga da ama ngärhäqyisem nä igleng na ama silva. ¹⁶ Bä mänasäng na äkt dä ma Judas kät ñäm nani anga qäväläm anga mär äm ivakt iva qä vodä ma Jisas bä ba rha.

*Ma Jisas Ka Mäs Ma Pasova Angärha Tmäskä Na
Aa Mudäsaqongda
(26:17-25 / Mak 14:12-21 / Luk 22:7-13 / Jon
13:21-30)*

¹⁷ Nga vät ama narhoer qa ama qunäga vät ama tmäski at kunäng gärangätäni i ama Judaqäna rhat tuqunän i mudu arha morta rhat täs ama bretkäna qärangätäni i qaku anga yis pä m ngät dä ama mudäsaqongda rha män sage ma Jisas i rhi snanbät sä qa rhoqortäqyia, “Urhi lu i nani a nge na ut iva urhi rhäkmu qoe bä ba nge iva ngia äs ma Pasova angärha tmäs e?”

¹⁸ Dä qa qoar na rha rhoqortäqyia, “Va ngän det sage akni ama ruqa qäarak i sa nguat dräm a qa va ama värhäm ama mor äm dä ngäni qoar na qa rhoqortäqyia, ‘Qamorqa qat tamän doqortäqyia, Gu qäväläm di sa äm ngä män. Ngu nä gu mudäsaqongda va u äs ma Pasova angärha tmäs pä gia vätka.’” ¹⁹ Dä ama mudäsaqongda rha mualat

parhäm ma Jisas aa enge bä rha rhäkmu nä ma Pasova angärha tmäs.

²⁰ Sa nga rhoqoräkt i ama bängangäs dä ma Jisas ka muqun gä na aa mudäsaqongda ama ngärhäqyisem da udiom na rha bä rhat täs pät ama laiqa aa rhäkt. ²¹ Bä nga rhoqoräkt i rhat täs dä ma Jisas ka qoar na rha rhoqortäqyia, “Nguat tamän särhäm ngän na ama engätki i akni nävät a ngän diva qä vodäm ngo bä gua ikkäna.”

²² Dä airäs ta masirhat bä rha nasäng i rhi snanbät asägäk asägäk toqortäqyia, “Engeska, nga aingo?”

²³ Dä qa movät pät a rha rhoqortäqyia, “Iaqäkt kärak iva ngu na qa uni rhäk ama bret sämät ama dis di qäarak iva qä vodäm ngo. ²⁴ Ma Ruqa aa Emga diva qä näp toqor varhäm ama enge qärangätni i mudu sa rha säm a ngät sävät a qa sokt diva avuqi mamär ge iaqäkt kärak iva qä vodä ma Ruqa aa Emga ba aa ikkäna. Nak padi mai qaku aa nanäk ki nasäl a qa di vadi mai ama märäm ba qa.”

²⁵ Ma Judas kärak iva qä vodä ma Jisas ka snanbät sa ma Jisas i, “Qamorqa, nga aingo?”

Dä ma Jisas ka movät pät a qa rhoqortäqyia, “Sa ngia qoar toqoräkt.”

Ma Jisas Ka Nasäng Nä Iomäkt Iva Rhat Täs Ma Engeska Aa Tmäski

(26:26-29 / Mak 14:22-26 / Luk 22:14-23 / 1 Ko 11:23-25)

²⁶ Bä nga rhat täs dä ma Jisas ka rha ama bret bä qa mes ama mär näkt ka vonamät na qa bä qa von aa mudäsaqongda dä qa qoar na rha i, “Ngän

dät tangät täkt bä ngän däs. Rhangät täkt di gu släqyige.”

²⁷ Näkt ka rha ama kap na ama wain bä nga qa mes ama mär dä qa von da i qä qoar toqortäqyia, “Ngän moe ngäni nakt nämät ka ²⁸ inguna rhak täkt di gu biaska qäarakni i qä sämaengätki na* ama rharesbane mänguräp ma Ngämuqa qä na ama ruvek† di qäarak i qrir na qa ba ama rhäqäp na ama ruvek ivakt iva ma Ngämuqa qä qyiradeng na arha vuirhong. ²⁹ Nguat tamän särhäm ngän iva saqi as kaku ngu nanakt nävät ama wain angät gavam bä dängdäng bät iaqäkt ama qunäga iva ngu näkt ama iaräs na qi ama wain ngu na ngän bä gu mam aa Muräktpä.”

Ma Jisas Ka Qoar I Ma Pita Diva Qä Rhäqyas Na Qa

(26:30-35 / Mak 14:26-31 / Luk 22:31-34 / Jon 13:36-38)

³⁰ Bä nga rha rhong ama mabuqi na ama ansäs bä rhäksot dä rha met na äkt bä säda ama Damgi na ama Olip at täväs.

³¹ Nasot dä ma Jisas ka qoar na aa mudäsaqongda rhoqortäqyia, “Näp takt täkt ama bängagi diva ngän moe ngäni ang daqule ngo inguna nävät iomäkt

* **26:28** Ma Matyu qa säm dakt täkt aa abuk näkt nasot ama qäväläm ama qot äm dä arhani ama ruvek di rha säm ma Matyu aa enge i qoki rhoqorne dap taerhangät täkt ama enge di arhani nävät a rha di qosaqi rha säm a ngät sae. ‘ama iaräs na ngät’ † **26:28** gu biaska qäarakni i qä sämaengätki na ama rharesbane mänguräp ma Ngämuqa qä na ama ruvek Mudu di rhit prit na ama släktka qäarakni i ama vodämes na qa aa biaska vät ma Ngämuqa aa ruvek ivakt iva iaqäkt ama biaska qä sämaengätki na ama rharesbane mänguräp ma Ngämuqa qä na rha.

kärqom iva äm ngä rhän bät a ngo inguna mudu di sa rha säm sävät ma Ngämuqa rhoqortäqyia,

“Va ngu veng ama ruqa qarakni i qät lu vät ama sipsipkäna
bä va vräs na ama guläñgi na ama sipsipkäna.’

³² Sukt di nga nasot i ma Ngämuqa qa rhäranas na ngo nämät ama tñäpki dä va ngu er va angän gamäs sae ma Galili.”

³³ Dä ma Pita qa muvät pät a qa rhoqortäqyia, “Näma dä äkt bä rhärha rhäkt moe rhi ang daqule nge nävät iomäkt kärqom iva äm ngä rhän bät a nge sukt di aingo diva qaku rhäm ngo.”

³⁴ Dä ma Jisas ka qoar na qa i, “Ngu qoar na nge na ama engätki iva näp takt täkt ama bängagi iva as kaku ama duraktka qä nanok dä va ngi rhäqyas na ngo madäpguamek.” ³⁵ Dä ma Pita qa qoar toqortäqyia, “Va qaku ngu narhäqyas na nge bä näma dä ngu ñäp ngu na nge.”

Dä qosaqi arhani ama mudäsaqongda moe rha qoar toqoräkt.

Ma Jisas Ka Nän E Ma Getsemani

(26:36-46 / Mak 14:32-42 / Luk 22:39-46)

³⁶ Nasot dä ma Jisas kä na aa mudäsaqongda rha met sävät ama ivärhäs kärqos i rhat tes äs i ma Getsemani dä qa qoar na rha i, “Ngän duqun däkt dap aingo diva ngua rhet tävit bä ngu nän.”

³⁷ Dä qa rhäqoar sä ma Pita näkt ma Sebedi aa imiom‡ bä rha met pävit näkt ka nasäng i qat nari i amärän bä airäs ka. ³⁸ Dä qä qoaräs na rha

‡ **26:37** ma Sebedi aa imiom Rhiom däkt di ma Jems kä nä ma Jon.

rhoqortäqyia, “Ama iräski imuk dä gua ron di ama mor qi masirhat bä nguat nari iva ngu ñäp. Dap pa qale ngän däkt bä ngänät däqäm ngän na ngo.”

³⁹ Näkt ka met nae maqälak dä arpus na qa bä aa uväski sävät ivät näkt kä nän doqortäqyia, “Gu mam, ngakt bä märmärsäs dä va ngi rha rhak täkt ama kap na ama märänga nävät a ngo. Sokt diva qoki qaku varhäm gu snängaqa dap kinak pa varhäm gi snängaqa.”

⁴⁰ Nasot dä evär däm ga sage ama mudäsaqongda bä qa män bät a rha i rhi mänatäm dä qa snanbät sä ma Pita rhoqortäqyia, “Ai, nga qaku mamär vät a ngän iva ngänät däqäm ngän na ngo qäqi vät anga aua anga sägäk? ⁴¹ Mamär iva qarhap ngän dap pa ngäni nän sage ma Ngämuqa iva qale ngän namon sämät ama siqutsiqut. Ama qloqaqa di ngäñngäñ ga dap eqokt ama släqyige.”

⁴² Saqi as ka met daqule rha iva maunmem bä qa nän doqortäqyia, “Gu mam, ngakt bä qaku mamär vät a nge iva ngi narha rhak täkt ama kap na ama märänga nävät a ngo di nak pa ngu näkt nämät ka. Mamär iva rhäkmamär toqoräkt parhäm gi snängaqa.”

⁴³ Näkt saqi evär däm ga dä qa män bät a rha i rhi mänatäm inguna amärän ba arhä mänap. ⁴⁴ Bä äkt i saqi ma Jisas ka met daqule rha iva madäpguamek bä qä nän i qät täqäs mät aa enge.

⁴⁵ Nasot dä evär däm ga sage ama mudäsaqongda dä qa qoar na rha rhoqortäqyia, “Ngäni mänatäm dä mämae vät a ngän di sa mamär nasot. As ngäni lu i sa ama qäväläm ngä män iva rhi vodä ma Ruqa aa Emga säva ama vu rha ama ruvek arhä rhäkt.

⁴⁶ Ngän däranas bä ut tet. Ngäni lu qäarak iva qä vodäm ngo di sa rhak.”

Rha Sangar Ma Jisas

(26:47-56 / Mak 14:43-52 / Luk 22:47-53 / Jon 18:1-12)

⁴⁷ Bä as nga rhoqoräkt i ma Jisas kat tamän dä väs dä ma Judas kâarak i qa nävât ama mudäsaqongda ama ngärhäqyisem da udiom na rha qä na ama gulänghi ama mor qi na ama ruvek sa ama ulaqi arha sen ngä na ama edäm gârarhani i sa ama priskâna ama moräs na rha rhi na ama ruvek arha morta rha rhäk na rha. ⁴⁸ Iaqäkt kâarak iva qä vodä ma Jisas di sa qa er qa rhodäm ba rha na aa muqunänghi rhoqortäqyia, “Qäarak iva ngu vop pa aa sdäm di iaqäkt. Ngäni sangar a qa.”

⁴⁹ Dä ma Judas ka rhäkdävär qa met maräkt bä sage ma Jisas dä qä qoar toqortäqyia, “Bängagi qamorqa.” Näkt ka vop pä ma Jisas aa sdäm.

⁵⁰ Dä ma Jisas ka qoar na qa rhoqortäqyia, “Gua ruaqa, ngi rhäksot nä gia lat.”

Dä ama gamoe rha ang sage ma Jisas bä rha qärhäktgyäm ga bä rha sangar a qa. ⁵¹ Dä nak sa akni nävât iarhakt kârarhae i sa qale rha rhi nä ma Jisas di qa rhäk aa rhäqyet dä qa mar ta aa ulaqi arha singi bä qa rhon na qi sävât ama pris ama vit na qa aa latka bä qa rhodäkt sa aa sdämgi.

⁵² Dä ma Jisas ka qoar na qa rhoqortäqyia, “Ngia rhu gia singi nasot a nas inguna iarhakt moe qârarhae i rhi e na ama ulaqi arha singi diva ama ulaqi arha singi qi veng da. ⁵³ Nga qaku ngän du angän snäng i mamär vät a ngo iva ngu nän gu mam iva qa rhatnärhäm ngo bä va qä lir qä

rhäk na ama ngärhäqyisem da unbem na ngät ama mor ngät ama gulañ na ama enselqäna sagem ngo? ⁵⁴ Sukt di ngu lu i qre va rhoqoräkt diva rhäkmamär varhäm ma Ngämuqa aa enge rhoqor mäniekt kärangät i ngät tamän iva rhangät täkt ama lat diva qoki ngät dän?”

⁵⁵ Nasot dä ma Jisas ka qoar na ama gulañ na ama ruvek toqortäqyia, “Nak nga ama suaqa na ngo bä äkt i sa ngän män sävät a ngo sa ama ulaqi arha sen dä ama edäm ivakt iva ngäni sangar a ngo? Vasägos dä sa nguät muqun ba ama ansäspämgi ama mor qi i ngu su ama ruvek sukt di qop kaku ngän sangar a ngo. ⁵⁶ Sukt di rhangät täkt ama lat moe di sa ngä män ivakt iva qoki rhäkmamär nä ma Ngämuqa aa enge qarangät i aa vämginarha rha säm a ngät.”

Dä ama mudäsaqongda moe rha met daqule ma Jisas bä rha ang masirhat.

Ma Jisas Ka Mair Dä Ma Kaiafas Kä Nä Ma Sanedrin Arhä Saqong

(26:57-68 / Mak 14:53-65 / Luk 22:54, 66-71 / Jon 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Nasot dä iarhakt kärarhae i sa rhat sangar ma Jisas di rha met sä qa sage ama pris ama vit na qa ma Kaiafas äkt i sa västämne na ama Skraipkäna dä ama ruvek arha morta e. ⁵⁸ Dä ma Pita di qät päsaïs tä ma Jisas bä savuk sä dalek na ama pris ama vit na qa aa vätki arha ivärhäm. Bä nga qa mon mät ama surqa aa tmongi dä qa muqun ge ama ulaqimärharhärhäkt kärarhani i mai rhit lu vät ma Jisas ivakt iva qä lu qarangätäni ama lat iva ngät dän.

⁵⁹ Näkt ama priskäna ama moräs na rha rhi na ama morta dä ama Skraipkäna moe nävät ma Sanedrin di rhit ñäm nani anga sameng anga iraski na ngät säng ma Jisas aa rhäng ivakt iva rhi vodäm ga sämät ama tñäpki. ⁶⁰ Sökt di qaku rha män bät agung anga enge rhoqoräkt nämä dä ama rhäqäp na rha ama irasmätta sa ama sameng da män. Sökt di nasot a rha moe dä ama udiom in män ⁶¹ bä in goar i, “Rhärhak täkt ka qoar i, ‘Nak mamär vät a ngo iva ngu rhar ma Ngämuqa aa ansäspämgi ama mor qi bä saqi as pa ngu rhä qi da ama dävauung ama qunäng angärha ron.’ ”

⁶² Dä ama pris ama vit na qa qa mair näkt ka snanbät sä ma Jisas toqortäqyia, “Nga qaku gi nga muvätki iva ngia rhuvät? Ngi rhäväkt sä rhangät täkt ama ruiom in sameng sävät a nge.” ⁶³ Sökt di qop kale ma Jisas i mänadin däm ga. Dä ama pris ama vit na qa qa qoar na qa rhoqortäqyia, “Ngu qoar na nge iva ngia rhamän dä ma Ngämuqa ama ngätdäqäm ga aa saqong i ma Kraiss ma Ngämuqa aa emga na nge ura qaku.”

⁶⁴ Dä ma Jisas ka qoar na qa rhoqortäqyia, “Sa ngia märhamän doqoräkt. Dap ngu qoar na ngän i mänasäng narhäkt bä rhävit diva ngäni lu ma Ruqa aa Emga i qat muqun dä iaqäkt kärak i ama qrot moe angät tarebäm aa märmär bä qat dän ba ama eqoe näda ama usäpki arha ron.”

⁶⁵ Dä ama pris ama vit na qa angyiret mät aa boi bä qa qoar i, “Sa qa märhamän mava nä ma Ngämuqa. Mäniäkt bä saqi as pa nani a ut na agung anga enge säng aa rhäng? Sa ngän nari aa märhamän mava. ⁶⁶ Angän matnävämne di rhoqor mäniäkt?”

Näkt ta muvät i, “Sa mamär iva rhi veng ga.”
⁶⁷ Nasot dä rha qot pät aa saqongait bä rhi arhäktgyäm sä qa na arhä rhäkt. Dä arhani rhi e va aa sdäm ⁶⁸ i rhi qoar toqortäqyia, “Ainge qarak i ngiat tes nas i ma Kraiss, ngi qoar na ut i auge qa an mä nge!”

Ma Pita Qa Rhäqyas Nä Ma Jisas

(26:69-75 / Mak 14:66-72 / Luk 22:55-62 / Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ma Pita di sa qat muqun dalek pa ama vätka aa ivärhäm. Dä ama latki qia män sagem ga bä qia qoar i, “Qosaqi nge di ma qale nge ngi nä ma Jisas nae ma Galili.”

⁷⁰ Sökt di qa rhäqyas da arhä saqong moe i qä qoar toqortäqyia, “Qaku nguät dräm i agiqa iaqäkt kärak i ngiat tamän bät a qa.”

⁷¹ Bä nga qa met tämono sämät ama surqa aa tmongi dä aktni ama latki qia lu qa dä qia qoar nä iarhakt kärarhae i qale rha glaqot i, “Rhak täkt ama ruqa di ma qale qa qä nä ma Jisas nae ma Nasaret.”

⁷² Dä saqi as ma Pita qa rhäqyas na ama enge na ama musärhäm doqortäqyia, “Nguät tamän dä ma Ngämuqa aa saqong i sa qaku nguät dräm iaqäkt ama ruqa.”

⁷³ Näkt nga nasot ama qäväläm ama qot äm dä iarhakt kärarhae i rhat mair glaqot ta män sage ma Pita bä rhi qoar na qa rhoqortäqyia, “Ngätki i qosaqi nge di ak na nge nävät a rha inguna urhit träm gia eguinga.”

⁷⁴ Nasot dä ma Pita qa nasäng i qat tamän i nämä dä ma Ngämuqa qä sangäm na qa qrekt bä qa iras dap kat tu sävät aa enge angärha rhäng i qat tu dä

qat tamän doqortäqyia, “Aingo di qaku nguät dräm dak täkt ama ruqa.”

Dä vät iomäkt ama qäväläm maräkt dä ama duraktka qa nok. ⁷⁵ Dä vuk pät ma Pita na ama enge qärangät i sa ma Jisas ka märhamän särhäm ga na ngät toqortäqyia, “Va as kaku ama duraktka qa nanok dap pa ngi rhäqyas na ngo madäpguamek i qaku ngiat dräm a ngo.” Dä vuk sä qa sä dalek bä qät nok i airäs ka masirhat.

27

*Rha Mu Ma Jisas Pa Ama Muräkt Dä Ma Pailat
Aa Saqong*

(27:1-2 / Mak 15:1 / Luk 23:1-2 / Jon 18:28-32)

¹ Qoki as toqoräkt i vät duququs dä ama priskäna ama moräs na rha rhi na ama ruvek arha morta rha märhamän bät a ne sa ama iska qärakni iva ama Romgäna rhi veng ma Jisas nä varhäm ga. ² Dä rha qop mät aa rhäkt näkt ta met sä qa bä rha vodäm ga ba ama tpäskinaqa ma Pailat.

Ma Judas Ka Veng Nas

(27:3-10 / Lat 1:18-19)

³ Nasot i nga ma Judas kärak i sa qa vodä ma Jisas ka lu i sa rha matnävämne nä ma Jisas bä rha muräkt iva rhi veng ga dä qa qutsasorhane na aa snängaqa dä evär däm ga sa qa ruqa ama rhäk täm ga da ama ngärhäqyisem gä ligärigleng na ama silva sage ama priskäna ama moräs na rha rhi na ama morta ⁴ i qä qoar toqortäqyia, “Sa ngua mualat na ama vuini. Ngua voda akni ama ruqa qärakni i sa qaku qa mualat nä guani anga vuini bä ba ngän bä va rhi veng ga.”

Dä rha qoar i, “Qaku qänäskänes ut sä iangärhäkt. Sa gi qäni ianiäkt.” ⁵ Dä qa met daqule rha dä qa rhon na ama ligärleng na ama silva samäk pa ama ansäspämgi ama mor qi bä qa met ka veng nas i qa ar ma nas sa rhävuk sämäni ama ngämuga.

⁶ Bä nga ama priskäna ama moräs na rha rha män bät ama ligärleng na ama silva dä rha qoar i, “Sa qaku maräkt parhäm ama Muräkt iva u rhu igleng ge ama ansäspämgi ama mor qi at ligär inguna rhangät täkt ama ligär di sa ngä män nävät akni aa biaska.” ⁷ Dä soknga rha märhamän bät a ne dä rha vodäm bät ama ruqa qaräkn i qä däñdäñ bät ama bänbänngi aa etki nä iangärhäkt ama ligär ivakt iva qia rhän i ama ivärhäs iva rhi sasärha ama nañista e. ⁸ Bä äkt i mänasäng na äkt bä dängdäng däkt di rhat tes iaqyäkt ama etki i ma Etki na ama Biaska. ⁹ Rhoqoräkt di sa rhäkmamär na ama enge qarängät i sa ama vämginaqa ma Jeremaia qa märhamän bät a ngät i qä qoar toqortäqyia,

“Dä sa rha rha qä ruqa ama rhäk täm ga da ama ngärhäqyisem nä igleng ama ligärleng na ama silva

qärqigleng i sa arhani nävät ama Israelqäna rha mu igleng i ama saqong nä igleng bät kärak

¹⁰ bä rha von däm igleng bät iaqäkt kärak i qä däñdäñ bät ama bänbänngi aa etki.

Rha mualat toqoräkt di qoki varhäm ma Ngämuqa aa rhodröp bä ba ngo.”

*Ma Jisas Ka Mair Dä Ma Pailat Aa Saqong
(27:11-14/Mak 15:2-5/Luk 23:3-5/Jon 18:33-38)*

¹¹ Sa nga ma Jisas kat mair da ama tpäskinaqa aa saqong dä qa snanbät sä ma Jisas toqortäqyia, “Nga ainge di ama Judaqäna arha vitnaqa na nge?”

Dä ma Jisas ka qoar i, “Sa ngia märhamän doqoräkt.” ¹² Sukt di nga ama priskäna ama moräs na rha rhi na ama morta rha rhäksärhäm ga dä sa ma Jisas di qaku qa voda anga muvätki.

¹³ Dä ma Pailat ka snanbät sä qa rhoqortäqyia, “Nga sa qaku ngiat nari i ama mämänia nä irhong iarhongäkt kärqärhong i rhi sameng säng gia rhäng sä irhong?” ¹⁴ Sukt di qaku ma Jisas ka muvät i qaku qa von da rha anga muvätki käqi vät anga sägängät nävät arhä rhäksärhäm. Dä soknga ama tpäskinaqa ma Pailat di qräk mät ka masirhat.

Ama Guläñgi Na Ama Ruvek Ta Armeng Dä Ma Barabas
(27:15-23 / Mak 15:6-15 / Luk 23:13-25 / Jon 18:39-40)

¹⁵ Vät ama qoeo nasot a ne vät ma Pasova angät kunäng dä ama tpäskinaqa qat dräm gat tuisiska vät ama sägäk ama ruqa näva ama tpäskiarharhäng gäarakni i nani ama guläñgi na ama ruvek na qa. ¹⁶ Bä rhoqoräkt di qale akni ama ruqa ama vu qa mamär va ama tpäskiarharhäng gäarak i rhat tes ka i ma Barabas. ¹⁷ Bä äkt i nga västämne na rha dä ma Pailat ka snanbät sä rha rhoqortäqyia, “Ngu lu nani a ngän na auge iva ngua rhuisiska vät a qa? Nga va ngua rhuisiska vät ma Barabas ura ma Jisas kärak i rhat tes ka i ma Krais?” ¹⁸ Sa qa snanbät toqoräkt dinguna sa qat dräm i ama priskäna ama moräs na rha di sa rha vodä ma Jisas ba qa inguna nävät arhä snängaqa ama vu

qa inguna ma Jisas di qa vit da ama ruvek arhä saqong.

¹⁹ Bä qosaqi nga rhoqoräkt i ma Pailat kat muqun ba aa mämugunäs na ama matnävämne dä aa egutki qia rhäk na ama enge sagem ga sävät ma Jisas toqortäqyia, “Qale ngi namualat nä guani sävät iaqäkt ama räkt ka ama ruqa inguna rhäqyerhäkt dä sa ngua rha ama märänga ama mor qa da ama masirhämgi arha ron inguna nävät a qa.”

²⁰ Sökt di ama priskäna ama moräs na rha rhi na ama morta rha qrotpät sa ama gulänqi iva rhi nän ma Pailat tä ma Barabas dap pa qä veng ma Jisas. ²¹ Saqi as ama tpäskinaqa qa snanbät sä rha rhoqortäqyia, “Ngu lu nani a ngän iva ngua rhuisiska vät auge nävät a iom?”

Dä rha qoar i, “Barabas.”

²² Dä ma Pailat ka snanbät sä rha rhoqortäqyia, “Ngu lu va ngua mäšana nä ma Jisas kärak i rhat tes ka i ma Krais?”

Dä rha moe rha qoar i, “Ngi edämsäs pät a qa mäni ama sämänanamuqa!”

²³ Näkt ma Pailat ka snanbät i, “Va vät agiqa? Sa qa mualat na agi a lat anga vu ngät?”

Sökt di qop tit näs tävuk masirhat toqortäqyia, “Ngi edämsäs pät a qa mäni ama sämänanamuqa!”

Ma Pailat Ka Vodä Ma Jisas Iva Rhi Edämsäs Pät A Qa Mäni Ama Sämänanamuqa

(27:24-26 / Mak 15:15 / Luk 23:25 / Jon 19:1-16)

²⁴ Dä soknga nga rhoqoräkt i ma Pailat ka lu i qaku qat täqäne dä mamär dap kinak ama inirqi qi nasäng mänguröp ama ruvek dä qa rha ama rigi bä qa rhor aa rhäkt da ama gulänqi at saqong i qä

qoar toqortäqyia, “Rhak täkt ama ruqa aa biaska di qaku qale qa vä ngua rhäkt. Sa angän gäni ianiäkt.”

²⁵ Näkt ama ruvek moe rha movät toqortäqyia, “Va aa biaska diva qale qa vä u rhäkt dä va au rhoes arhä rhäkt!”

²⁶ Nasot dä ma Pailat ka muisiska vät ma Barabas. Dap ka rhäkne bä rha märanäs ma Jisas näkt ka vodäm ga ivakt iva rhi edämsäs pät a qa mäni ama sämänanamuqa.

Rhat Tuma Mä Ma Jisas

(27:27-31 / Mak 15:16-21 / Jon 19:1-3)

²⁷ Nasot dä sa ama tpäskinaqa aa ulaqimärharhärhäkt ta met sä ma Jisas na äkt bä savuk säva ama tpäskinaqa aa vätki arha ivärhäs kärqos i rhat tes äs i ma Pretoriam. Näkt ta mes ama guläñgi na ama ulaqimärharhärhäkt moe sävät a ne. ²⁸ Näkt ta vlukt sa aa boi nävät a qa näkt ta rhon na ama qurät ki ama boiqi vät a qa. ²⁹ Bä rha ing ama gvaqi na ama ngämuga aa rhäqyitnäk ama gärgär vät itnäk iva qi rhoqor ama vitnaqa aa qäbautki. Näkt ta mu iaqyäkt ama gärgär vät a qi ama gvaqi mäni aa uväski. Näkt ta mu ama iroqi mät aa rhäqyet ama märmär et. Dä rha an da arhä quum sä nas säng aa qar bä rhat tuma qa i rhi qoar i, “Ama märmärgem sagem nge, ama Judaqäna arha vitnaqa!” ³⁰ Dä rhit kot pät a qa bä rhi nän aa uväski na ama iroqi.

³¹ Bä sa nga rha muma qa bä rhäksot dä rha vlukt sa iaqyäkt ama boiqi nävät a qa näkt ta monmät pät a qa na aa boi maräkt. Nasot toqoräkt i rha monmät pät a qa dä rha met sä qa na äkt ivakt iva rhi edämsäs pät a qa mäni ama sämänanamuqa.

Rha Edämsäs Pät Ma Jisas Mäni Ama Sämānanamuqa

(27:32-44 / Mak 15:21-32 / Luk 23:26-43 / Jon 19:16-27)

³² Bā nga ama ulaqimārharhārhäkt ti nā ma Jisas tat tet sä dalek dä rha män bāt akni ama ruqa näva ama värhäm ama mor äm ma Sairini qarak i rhat tes ka i ma Saimon. Dä qa ulaqimārharhārhäkt ta qrotpät sä rhak täkt ama ruqa iva qät ta ma Jisas aa sämānanamuqa.

³³ Bā nga rhat tet bā sävät iosäkt ama ivärhäs kärqos i rhat tes äs i ma Golgota qarqos i äs angät tarimini di ama ivärhäs na ama rhomga aa uväski ³⁴ dä arhani ama ruvek ta von ga rha ama wain gäraktni i sa rha modämne na qi na aktni ama rigi qaraktni i qiat dräm gi veng ama ruanirhong gäraktni i rhat tes ki i ama gal. Sökt di nga qa nakt maqälak dä qa nari i rhoqoräkt mät ki dä qa mer qä nanakt.

³⁵ Bā nga rha edämsäs pät a qa bā rhäksot dä ama ulaqimārharhārhäkt ta matmät na aa boi ba ne na ama serhäm gärangätni i serhäm da nani a ngät. ³⁶ Nasot dä rha muqun bā rhit lu vät a qa e. ³⁷ Bā rha mu ama enge qarangätni i sa rha säm a ngät daver mä qa qarangätni i ngät tamän doqortäqyia “Rhak täkt di ma Jisas karak i ama Judaqäna arha vitnaqa.” ³⁸ Dä qosaqi rha edämsäs pät aiomni ama ruiom ama sua iom gem ga i ak di rha mu qa dä ma Jisas aa märmär dap akni da aa sael.

³⁹ Bā ama ruvek kärarhani i rhat tet e na qa di rhat tuma qa dap ti em arhä väs ⁴⁰ dap tat tamän doqortäqyia, “Ainge qarak iva ngi rhar ama ansäspämgi ama mor qi näkt saqi as pa ngi rhä qi

da ama qunäng ama dävauŋ angärha ron di ngia rhumaiar nas! Ngakt bä ngätki i nge di ma Kraiŋ ama Judaqäna arha vitnaqa di ngi sär sä nas navuk nämäni ama sämänanamuqa.”

⁴¹ Dä qosaqi ama priskäna ama moräs na rha rhi na ama Skraipkäna näkt sävät ama morta di rhat tuma qa rhoqoräkt i rhat tamän doqortäqya, ⁴² “Sa qat tumaiar arhani sokt di qaku mamär vät a qa iva qä namumaiar nas! Qa di ama Judaqäna arha vitnaqa dä soknga mamär iva qä sär sä nas nämäni ama sämänanamuqa dä va ut nanakt na qa. ⁴³ Sa qat nanakt nä ma Ngämuqa. Rhäkt di mamär iva ma Ngämuqa qa rhumaiar qa qre i nani a qa na qa. Inguna sa qa qoar i, ‘Aingo di ma Ngämuqa aa emga na ngo.’ ” ⁴⁴ Bä qosaqi ama suaïom gärqiom i sa rha edämsäs pät a iom mäni ama sämänanamuqa di ini slava nä ma Jisas toqor qararhae ama ruvek na ama enge ama vu ngät.

Ma Jisas Aa Tñäpki

(27:45-56 / Mak 15:33-41 / Luk 23:44-49 / Jon 19:28-30)

⁴⁵ Bä sa nga rhoqoräkt i mäniqunäng mamär dä ama bängangit ngä män bät ama ivätki moe bä qale rhoqoräkt bä dängdäng bät ama däpguarhong säpbängang. ⁴⁶ Bä nga nani äkt i ama däpguarhong säpbängang dä ma Jisas ka nok masirhat toqortäqya, “Eloi, Eloi*, lema sabaktani?” Iangärhäkt ama enge di angät

* **27:46** Eloi, Eloi Ma Matyu qa säm dakt täkt aa abuk näkt nasot ama qäväläm ama qot äm dä arhani ama ruvek di rha säm ma Matyu aa enge i qoki rhoqorne dap taerhangät täkt ama enge di arhani nävät a rha di sa rha säm a ngät toqortäqya, ‘Eli, Eli.’

tarimini rhoqortäqyia, “Gu Ngämuqa, gu Ngämuqa, mäniekt bä sa ngia qyiradeng na ngo?”

⁴⁷ Bä nga arhani nävät iarhakt kärarhae i rhat mair e glaqot ta nari rhoqoräkt dä rhi qoar toqortäqyia, “Rhak täkt ama ruqa di qat tes ma Elaija.” ⁴⁸ Dä akni nävät a rha qa ang masirhat äkt bä qa ok ama bauläm ba ama wain ama valak mät ki at täväs näkt ka mu äm da ama ngämunget angät tpäs näkt ka rhäk et sä äm bä ma Jisas ivakt iva qä nakt.

⁴⁹ Sökt di arhani di rha qoar toqortäqyia, “As kale qa äkt dap pa ut luvät ivar ma Elaija qa rhän ivakt iva qä rhumaiar qa.” ⁵⁰ Nasot dä saqi as ma Jisas ka nok masirhat näkt ka voda aa qloqaqa bä bä ma Ngämuqa.

⁵¹ Dä nak sa ama boiqi ama mor qi qärakt i qiat nar va ama ansäspämgi ama mor qi di qyiret mät ki nädä at täväs bä samäk bä ama qäväläm ama unbam. Bä vränbrän da ama ivätki dap läktgyäm sa ama dui. ⁵² Näkt ama ñäpta arha lek di ma Ngämuqa qa rhar mät ngät dä ama räkt ta ama ruvek arhä släqyigleng gärrarhani i sa rha ñäp di qa märanas nä igleng. ⁵³ Bä vuk sä rha nämät arha lek toqoräkt i ma Jisas ka märanas nämät ama tñäpki bä nasot dä rha met sämät ama qumärqumär äm mamär ama värhäm ama mor äm näkt päs däm da da ama rhäqäp na rha ama ruvek arhä saqong.

⁵⁴ Bä nga vät ama qäväläm gärqomni i ama narhoerqa bä ba ama handret na rha ama ulaqimärharhärhäkt kä nä iarhakt kärarhae i rhit lu vät ma Jisas di rha lu ama qängängi bä sävät iangärhäkt ama lat kärangät i sa ngä män doqoräkt dä qräk mät ta masirhat mamär dap ti

qoar toqortäqyia, “Qoki ngäktki i rhak täkt di ma Ngämuqa aa emga!”

⁵⁵ Dap toqoräkt di qosaqi qale ama rhäqäp na rha ama evop e qärrarhani i sa mäqi rhat tet nasot ma Jisas inamuk nae ma Galili i rhat tatnärhäm ga bä rhat mair tämuk gläius i rhat lu rhoqoräkt.

⁵⁶ Mänguräp mä rha di qale ma Maria nae näva ama värhäm ama gaini na äm ma Makdala dä ma Jems kä nä ma Josep in nanäk ma Maria näkt ma Sebedi aa imiom mä Jems kä nä ma Jon in nanäk.

*Ma Josep Ka Mas Nä Ma Jisas Aa Släqyige Mät
Ama Ñäpka Aa Liqi*

(27:57-61 / Mak 15:42-47 / Luk 23:50-56 / Jon 19:38-42)

⁵⁷ Sa nga rhoqoräkt i ama bängangäs dä akni ama qärhongbärhaqa nämät ama värhäm ma Arimatea qarak i rhat tes ka i ma Josep ka män. Qa di qosaqi qät päš ma Jisas aa rhäng. ⁵⁸ Ma Josep di sa qa met sage ma Pailat bä qa nän ga rhä ma Jisas aa släqyige. Dä ma Pailat ka rhäkne iva aa ulaqimärharhärhäkt ti von dä ma Jisas aa släqyige ba qa. ⁵⁹ Dä ma Josep ka rha ma Jisas aa släqyige bä qa ong bät ige na ama uiu qi ama boiqi qäraktni i ama ingas ki dä ama qumärqumär qi. ⁶⁰ Näkt ka mas nä ige mät ama ñäpka aa liqi ama iaräs na qi qäraktni i sa qa rhap ma qi mäni ama qäsävit käraktni i qa maräkt aa liqi. Näkt ka egaeng ama dulige ama mor ige bä qa väsdät nä ige mät ka liqi näkt ka met na äkt.

⁶¹ Ma Maria nae ma Makdala qi na aktni ama Maria di qale lem e i in muqun dage nä qa ñäpka aa liqi.

*Qale Ama Ulaqimärharhärhäkt E Ge Ama Nǎpka
Aa Liqi*

⁶² Nga duququ vät ma Sabat dä ama priskäna ama moräs na rha rhi na ama Farisiqäna västämne na rha dä ma Pailat aa saqong ⁶³ bä rha qoar toqortäqyia, “Aurha morqa, vuk pät a ut i as nga rhoqoräkt i iaqäkt ama irasmätka qat däqäm di qa qoar i, ‘Nasot ama dävaung ama qunäng dä va ngua rhäranas.’ ⁶⁴ Dä soknga mamär iva ngi rhäkne iva gi ulaqimärharhärhäkt ti väs mät aa liqi mamär bä dängdäng bät ama dävaung na qa ama qunäga i varis aa mudäsaqongda rha rhet bä rhi sua rha aa släqyige iva nasot dä va rhi qoar na ama ruvek i, ‘Sa qa märanas nämät ama tñäpki.’ Rhoqoräkt diva ama dängdängini ama irasini ama vu ini masirhat pa ama narhoer ini angät tpäs.”

⁶⁵ Näkt ma Pailat ka qoar na rha rhoqortäqyia, “Ngäni rha ama gulängi na ama ulaqimärharhärhäkt bä ngän det näkt pa ngäni väs mät ka liqi mamär varhäm angän grot.” ⁶⁶ Dä soknga rha met bä rha väs mät ama liqi mamär na ama qrot ki ama ningnigi na arhä muqunän maräkt ivakt iva qaku mamär vät aung iva qä narut na ama dulige. Dap ta mu arhani ama ulaqimärharhärhäkt ivakt iva rhat nañäm säva arha rhäng.

28

*Ma Jisas Ka Märanas Nämät Ama Tñäpki
(28:1-10 / Mak 16:1-8 / Luk 24:1-12 / Jon 20:1-9)
(28:9-10 / Mak 16:9-11 / Jon 20:10-18)*

¹ Bä nga nasot ama Sabat toqoräkt i qorhäs iva irige sa ama qunäga vät ama narhoer qa ama qunäga säng ama tadenas dä ma Maria nae ma Makdala qi na aktni ma Maria in met ivakt iva ini lu ama liqi qärakt i sa rha mu ma Jisas aa släqyige e. ² Dä nak sa ama qängängi ama mor qi qia män dap ama ensel nage ma Ngämuqa di sa ar sä qa inavuk näda ama usäpki arha ron bä qa män näkt ka egaeng ama dulige nae näkt ka muqun bät ige angärha rhäng. ³ Aa ñämñämgi di ngi qoar qre bañämbañäm mät ama iauska dä aa boi di ama qulum ngät toqor ama qulum gi mamär ama eqoeqi. ⁴ Dä ama ulaqimärharhärhäkt di värvar vät a rha masirhat mät ama tlenga bä rha män i rhoqor qre i sa ama ñäpta na rha.

⁵ Dap ka ensel qa qoar na ama evovem doqortäqyia, “Qale init len inguna nguät dräm i init ñäm nani ma Jisas kärak i sa rha edämsäs pät a qa. ⁶ Sa qaku a qa rhe inguna sa qa märanas i qoki varhäm aa enge mudu bä bä ngän. Ini ang ini lu nasot a qa i sa rha mas na aa släqyige rhe i. ⁷ Dä mamär iva nasot dä va ini lir in det bä ini qoar na aa mudäsaqongda i sa ma Jisas ka märanas nämät ama tñäpki bä as ngäni lu iva qat tet sae ma Galili va angän gamäs näkt pa ngäni lu qa e. Nak sa ngua qoar na en doqoräkt.”

⁸ Bä äkt i in lir in met na äkt nämät ama liqi sa ama tlenga dä ama mor ngät ama märmärgem bä ina ang ivakt iva ini qoar nä ma Jisas aa mudäsaqongda nä iangärhäkt ka ensel aa enge. ⁹ Dä nak sa ma Jisas ka män bät a em mäni ama iska bä qa qoar na em doqortäqyia, “Ama märmärgem

sage ben!” Dä in met sagem ga bä in sangar aa qäriglem näkt ini nänäs sagem ga. ¹⁰ Nasot dä ma Jisas ka qoar na em doqortäqya, “Qale init len dap in det bä ini qoar nä gua ruavek iva rha rhet sae ma Galili näkt pa rhi lu ngo e.”

Ama Ulaqimärharhärhäkt Arhä Sameng

¹¹ Vät iomäkt ama qäväläm i nga in det dä nak sa arhani ama ulaqimärharhärhäkt kärarhae i mäqi rhit lu vät ma Jisas aa liqi rha met sämat ama värhäm bä rha qoar na ama priskäna ama moräs na rha sä iarhongäkt moe qärqärhong i sa irhong ngä märanas. ¹² Bä sa nga ama priskäna ama moräs na rha sa västämne na rha rhi na ama morta dä rha märhamän bät a ne bä rhäksot dä rha von ga ulaqimärharhärhäkt ta ama ligär masirhat ¹³ dä rha qoar na rha rhoqortäqya, “Va ngäni qoar nä guavek anga ruvek i, ‘Ma Jisas aa mudäsaqongda di sa rha män näp bängagi bä rha sua rha aa släqyige na äkt i nga rhoqoräkt i urhi mänatäm.’ ¹⁴ Dap ngakt bä ama tpäskinaqa qä nari sävät tangät täkt ama lat dä va urhi von ga rha ama bulap sävät a ngän ivakt iva qaku ama märänga qa rhän bät a ngän.” ¹⁵ Bä äkt i rha rha ama ligär dä rha met parhäm ama priskäna ama moräs na rha rhi na ama morta arha enge. Näkt sa vräs dä rhangät täkt ama sameng mänguräp ama Judaqäna nävät iomäkt ama qäväläm bä dängdäng däkt.

Ma Jisas Aa Rhodräp Bä Ba Aa Mudäsaqongda

(28:16-20 / Mak 16:14-18 / Luk 24:36-49 / Jon 20:19-23 / Lat 1:6-8)

¹⁶ Dä ama ngärhäqyisem da sägäk ama mudäsaqongda rha met sae ma Galili bä sämäni

ama damgi qärakt i sa ma Jisas ka qoar na rha na qi. ¹⁷ Bä nga rha lu qa dä rhi nänsäs sagem ga dap arhani nävät a rha di qaku rhat dräm i mamär iva rhat nanakt toqor mäniekt.

¹⁸ Dä ma Jisas ka män sagem da bä qa qoar na rha rhoqortäqyia, “Sa ma Ngämuqa qa von ngo rha ama qrot moe na rhävuk näda ama usäpki arha ron dä qosaqi narhe nävät ivät. ¹⁹ Dä soknga mamär iva ngän det sage ama ruvek moe vät ama ivätki bä va ngänit säm a rha mä gu mudäsaqongda i ngäni baptais pät a rha na ama rigi nävät ama ngärhipki i ama Ngätmamäk dä ama Ngärhoemga dä ama Qloqaqa ama Qumärqumärqa. ²⁰ Näkt pa ngäni su rha iva rhat tet nasot ama muräkt moe qärangätni i sa ngua von ngän däm ngät. Näkt pa qale ngo gem ngän basägos bä dängdäng bät ama qäväläm gärqom iva rhäksot na ama ivätki.”

Ama Iaräs Na Ngät Ama Rharesbane
The New Testament in the Ura Language of Papua New
Guinea

Nupela Testamen long tokples Ura long Niugini

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ura

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-02-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 21 Feb 2024

2899d6f1-45c9-5492-bd93-58312ca32319